

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2567) | ISBN 2821-9570 (Online)

วารสารภาษาไทย และวัฒนธรรมไทย

Journal of Thai Language and Thai Culture

บทความวิจัยในเล่ม

- o พินิจการประกอบสร้างความหมายทางอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ “บุพเพสันนิวาส” และ “พรหมลิขิต” ที่ส่งผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย
- o บทเพลงบ่าววี: ลักษณะความเปรียบและการสร้างคำประสมด้านความรัก
- o การวิเคราะห์สวรรณคดีไทยที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน
- o ภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้”
- o การพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”
- o แนวคิดและกลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟชบุ๊กเพจ “Roundfinger”: กรณีศึกษา งานเขียนช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid)

รายชื่อกองบรรณาธิการวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย

ที่ปรึกษา

หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิท พิมพวง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. วัชร งามจิตรเจริญ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. ปฐม หงษ์สุวรรณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร. นิตยา กาญจนวรรณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร. รัตนะ ปัญญาภา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร. กิติมา อินทร์พรรย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปันนดา เลอเลิศยุติธรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิอนา คาซา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พิสูจน์อักษรและเรียบเรียงเนื้อหา

นางสาวเพชรดา เกตุสกุล

บทบรรณาธิการ

วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ของปีที่ 10 (มกราคม-มิถุนายน 2567) ที่กองบรรณาธิการได้ช่วยกันดำเนินการจัดทำต่อเนื่องจากฉบับก่อน ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่ผู้อ่าน ที่สำคัญคือ เนื้อหาภายในวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยนี้ ยังคงหนักแน่นและเชื่อถือได้ อันจะเป็นที่พึ่งทางวิชาการด้านภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่ผู้อ่านเช่นเดิม วารสารฉบับนี้มีบทความจำนวนทั้งหมด 6 บทความ เป็นบทความวิจัยทั้งหมด ซึ่งบทความทั้งหมดนี้ได้สะท้อนความรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยของผู้เขียนเป็นอย่างดี

บทความวิจัยลำดับแรก เรื่อง “พินิจการประกอบสร้างความหมายทางอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ “บุพเพสันนิวาส” และ “พรหมลิขิต” ที่ส่งผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย” ของ วิภาวี ฝ่ายเทศ ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาทำให้ได้ทราบผลที่น่าสนใจว่า แม้ละครโทรทัศน์เรื่องพรหมลิขิตจะผลิตซ้ำตัวแทนเหตุการณ์ในอดีตโดยใช้อุดมการณ์บางประการที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมปัจจุบันโดยสืบต่อมาจากบุพเพสันนิวาส แต่ทั้งสองเรื่องนั้นจะมีการใช้อุดมการณ์ต่างข้ามกันซึ่งส่งผลต่างกันต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของชาติ พรหมลิขิตจึงไม่ได้พาผู้ชมหลีกเลี่ยงจากสังคมทุนนิยมในปัจจุบันกลับไปหาความผูกพันทางสังคมที่น่าพึงใจและความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมในอดีตกาล นอกจากนี้งานวิจัยยังเผยให้เห็นว่าบุพเพสันนิวาสใช้คติธรรมหมิ่นำเสนอความสุขที่เกิดจากการมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีและยกย่องการอุทิศตนเพื่อชาติบ้านเมือง ในขณะที่พรหมลิขิตนั้นได้ใช้อุดมการณ์ปัจเจกชนนิยมที่ให้ความสำคัญกับการปกป้องอัตลักษณ์และผลประโยชน์ส่วนบุคคล แม้จะขัดแย้งกับบริบทสังคมวัฒนธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยาก็ตาม ประเด็นการค้นพบดังกล่าวนี้พบว่ามีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะว่ายังไม่มีการศึกษาประเด็นนี้ในวงวิชาการไทยมาก่อน

บทความวิจัยลำดับที่สอง เรื่อง “บทเพลงบ่าววี : ลักษณะความเปรียบและการสร้างคำประสมด้านความรัก” ของ นริศมล ไชยคำ และบุญเลิศ วิวรรณ ที่ผู้เขียนได้นำเสนอผลการวิจัยอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการใช้ความเปรียบและการสร้างคำประสมด้านความรักในบทเพลงไทยลูกทุ่งของไทย ผลของการศึกษามีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

เพราะทำให้ผู้อ่านได้รู้และเข้าใจว่า ลักษณะความเปรียบที่พูดถึงความรักตามที่ปรากฏในบทเพลงของบ่าววี นักร้องลูกทุ่งนั้น พบจำนวนทั้งหมด 5 ประเภทมีความเปรียบอุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และอธิพจน์ ความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นในด้านความรักที่เปรียบเทียบกับธรรมชาติ ส่วนการสร้างคำประสมด้านความรัก พบ 2 ลักษณะ คือ คำที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยวประสมกับส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว และคำที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยวประสมกับส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ ซึ่งคำประสมเหล่านี้ล้วนแสดงถึงความรักทั้งแบบสมหวังและไม่สมหวังในบทเพลงของบ่าววี ผลของการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้นับว่าน่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจในด้านการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งไทย

บทความวิจัยลำดับที่สาม เรื่อง “การวิเคราะห์สวรรณคดีไทยที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน” ของ สนธยา นิกุลรัมย์ สุรชาติพิทย์ พุ่มพวง และสำราญ ธุระดา เป็นอีกหนึ่งบทความที่มีความน่าสนใจเพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิเคราะห์สวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับบทประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามทฤษฎีสวรรณคดีไทย ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า สวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนฉบับของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏสวรรณคดีไทยครบทั้ง 4 รส ได้แก่ เสาวรจนี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง และสัลลาปังคพิสัย นอกจากนี้ ยังพบว่า สวรรณคดีที่พบมากที่สุด คือสัลลาปังคพิสัย จำนวน 23 ตอน รองลงมา คือ พิโรธวาทัง จำนวน 22 ตอน นารีปราโมทย์ จำนวน 12 ตอน และเสาวรจนี จำนวน 10 ตอน ผลของการศึกษาวิจัยนี้จักเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปศึกษาหรืออ้างอิงในงานศึกษาด้านวรรณกรรมของไทยได้

บทความวิจัยลำดับที่สี่ เรื่อง “ภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” ของ หนึ่งฤทัย เสียมทอง และบุญเลิศ วิวรรณ เป็นผลงานวิจัยที่น่าสนใจอีกเรื่องบทความและเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจด้านภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ในเรื่อง “หลวงตา” ของผู้เขียนที่ใช้ชื่อว่า แพรวเยื่อไม้ ทั้งนี้ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า มีการใช้ภาษาวรรณศิลป์หลากหลายประเภท ได้แก่ การใช้คำแสดงอารมณ์ คำศัพท์บัญญัติหรือศัพท์เทคนิค คำภาษาต่างประเทศ คำด่าหรือคำหยาบ คำย่อ คำมีศักดิ์ รวมทั้งในด้านภาพพจน์ ยังมีการใช้อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคคลวัต

นามนัย การอ้างถึงหรือทำความ แนวยเทียบ สัทพจน์ และปฏิปจน์ภายในเรื่องสั้นดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับโลกทัศน์ที่ค้นพบอีก 6 ด้าน คือ โลกทัศน์ต่อศาสนา โลกทัศน์ต่อสังคม โลกทัศน์ต่อมนุษย์ โลกทัศน์ต่อการเมืองเกี่ยวกับระบบการปกครอง โลกทัศน์ต่อการศึกษา และโลกทัศน์ต่อธรรมชาติ ซึ่งประเด็นหลังที่ค้นพบนี้นับว่าเป็นเรื่องใหม่ที่น่าสนใจสำหรับผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง

บทความวิจัยลำดับที่ห้า เรื่อง “การพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับก๋ง” ของ Yan Wu และบุญเลิศ วิวรรณ” ที่ผู้เขียนได้ศึกษาในเชิงวิเคราะห์โดยประยุกต์แนวคิดด้านการพรรณนาความและประเภทของวัฒนธรรมมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ทราบว่า การพรรณนาความในเรื่องนี้มี 3 ประเภท คือ การพรรณนาภาพ การพรรณนาอารมณ์ และการพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ นอกจากนี้ ในเรื่อง “อยู่กับก๋ง” ดังกล่าว ยังพบวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนทั้งหมด 4 ด้านอีกด้วย คือ วัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์ วัฒนธรรมด้านคหกรรมศิลป์ วัฒนธรรมด้านการช่างฝีมือ และวัฒนธรรมด้านศิลปะ ซึ่งประเด็นที่ได้ค้นพบเหล่านี้ นับว่าเป็นประเด็นใหม่และมีความน่าสนใจ ดังนั้น บทความนี้น่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจไม่น้อย

บทความวิจัยลำดับสุดท้าย เรื่อง “แนวคิดและกลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”: กรณีศึกษางานเขียนช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid)” ของ สุจิตรา ศิริพาณิชย์ ที่ผู้เขียนได้นำแนวคิดด้านปริศนาวิเคราะห์ วัจนปฏิบัติศาสตร์ และการเล่นทางภาษามาศึกษาในเชิงวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ทราบผลศึกษาว่า ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดทั้งหมด 3 ด้าน คือแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง แนวคิดที่เกี่ยวข้องระหว่างตนเองกับผู้อื่น และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน แนวคิดที่พบมากที่สุด ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง นอกจากนี้ งานวิจัยดังกล่าวยังเผยให้เห็นถึงกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้ว่ามีกลวิธี 2 ลักษณะ ได้แก่ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ และกลวิธีการเล่นทางภาษา ทั้งนี้ มีข้อสังเกตที่ได้จากผลของการศึกษา คือ การนำเสนอแนวคิดและกลวิธีทางภาษาดังกล่าวมีลักษณะต่างไปจากงานเขียนช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ผลของการศึกษาวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อวงการผลิตสื่อและงานเขียน

ของสังคมไทย อันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การค้นพบดังกล่าวในงานวิจัยนี้นับว่ามีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์อย่างมาก

กองบรรณาธิการวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอ่านและประเมินบทความเป็นอย่างดี ตลอดจนขอขอบคุณนักวิชาการ นักวิจัย และนิสิตนักศึกษาที่ได้ส่งบทความมาร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ในฉบับนี้ สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยของภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อย่างต่อเนื่อง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับที่ 1 ปีที่ 10 นี้จักเป็นประโยชน์ด้านวิชาการแก่ผู้อ่านตามสมควร

รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พิมพวง

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ.....	ค
บทบรรณาธิการ.....	ง
สารบัญ.....	ช
บทความวิจัย	
○ พินิจการประกอบสร้างความหมายทางอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ “บุพเพสันนิวาส” และ “พรหมลิขิต” ที่ส่งผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย	1-35
○ บทเพลงบ่าววี: ลักษณะความเปรียบและการสร้างคำประสมด้านความรัก	36-54
○ การวิเคราะห์สวรรณคดีไทยที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน	55-74
○ ภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้”	75-92
○ การพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”	93-114
○ แนวคิดและกลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”: กรณีศึกษางานเขียนช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid)	115-143

พินิจการประกอบสร้างความหมายทางอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ "บุพเพสันนิวาส" และ "พรหมลิขิต" ที่ส่งผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย

วิภาวี ฝ่ายเทศ¹

รับบทความ 22 มกราคม 2567 แก้ไขบทความ 23 พฤษภาคม 2567 ตอบรับ 22 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์กลวิธีประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์ของละครโทรทัศน์เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” และ “พรหมลิขิต” ในแง่ที่มีผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย โดยนำหลักการวิเคราะห์รหัสโทรทัศน์ของจอห์น ฟิสก์ รวมทั้งแนวความคิดการรื้อฟื้นวัฒนธรรมด้วยขบวนการฟื้นฟูเมืองของ ราล์ฟ ลินตัน มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ซึ่งพบว่าแม้พรหมลิขิตจะผลิตซ้ำตัวแทนเหตุการณ์ในอดีตโดยใช้อุดมการณ์บางประการที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมปัจจุบันและเป็นประโยชน์ต่อสังคมปัจจุบันสืบต่อมาจากบุพเพสันนิวาส ได้แก่ ศาสนา พืชมรดกนิยม ชาตินิยม มนุษยนิยม และสมัยใหม่นิยม แต่มีการใช้อุดมการณ์ต่างซึ่งส่งผลต่างกันต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของชาติ กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากบทนางเอกซึ่งเป็นตัวละครหลักจากยุคสมัยใหม่ บุพเพสันนิวาสใช้คติรวมหมู่เสนอความสุขที่เกิดจากการมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีและยกย่องการอุทิศตนเพื่อชาติบ้านเมือง ในขณะที่พรหมลิขิตใช้อุดมการณ์ปัจเจกชนนิยมที่ให้ความสำคัญกับการปกป้องอัตลักษณ์และผลประโยชน์ส่วนบุคคล แม้จะขัดแย้งกับบริบทสังคมวัฒนธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยาก็ตาม พรหมลิขิตจึงไม่ได้พาผู้ชมหนีจากสังคมทุนนิยมในปัจจุบันกลับไปหาความผูกพันทางสังคมที่น่าพึงใจและความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมในอดีตกาล

คำสำคัญ: บุพเพสันนิวาส, พรหมลิขิต, การประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์, การรื้อฟื้นวัฒนธรรม

¹ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ดิจิทัล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา อีเมล wipaweef24@gmail.com

Examining the Construction of Ideological Meaning in the Television Dramas "Buppesannivas" and "Phromlikit" Impacting on the Revival of Thai Culture

Wipawee Fivetes²

Received 22 January 2024; revised 23 May 2024; accepted 22 June 2024

Abstract

This study was to analyzed the strategies to construct the ideological meaning of “Buppesannivas or Love Destiny” and “Phromlikit or Love Destiny 2” that impact on the revival of Thai culture. John Fiske's principles of television code analysis were applied along with Ralph Linton's concept of cultural revival through nativism as the study framework. It was found that even though Phromlikit, succeeding to Buppesannivas, reproduces representations of past events using ideologies, i.e. superstition, nativism, nationalism, humanism and modernism, that are consistent with today's values and beneficial to the present society, but these two dramas have distinctive ideologies that affect the revival of national culture in different ways. Through the heroine role, the modern main character of each drama, Buppesannivas emphasizes on collectivism to represent the happiness that derives from social cohesion and devotion to the kingdom, while Phromlikit uses individualism to focus on the importance of preserving one's personal identity and profit, even if the character has to encounter conflicts with the socio-cultural context of Ayutthaya period. Phromlikit therefore does not allow viewers to escape today's capitalist society and reconnect with the satisfied social bonds and prosperity of past cultures.

Keywords: Buppesannivas, Phromlikhit, Love Destiny, Construction of Ideological Meaning, Cultural Revival

² Associate Professor, Digital Communication Arts Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University Email: wipawee24@gmail.com

บทนำ

เมื่อการดำรงชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยสังคม คนจึงจำเป็นต้องยึดแบบแผนทางวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงตนเองให้เป็นหนึ่งในสมาชิกของสังคม และใช้เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมเป็นเครื่องเกาะเกี่ยวสังคมให้เป็นปึกแผ่น สามารถพัฒนาสังคมให้เจริญและมั่นคงพอที่คนจะพึ่งพิงได้ในระยะยาว สำหรับสังคมไทย รูปแบบการกระทำที่คนในสังคมไทยส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ก็คือ วัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นในด้านความคิด ความเชื่อ หรือการกระทำอย่างมีขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งในด้านภาษา การแต่งกาย การกินอยู่ การละเล่น การรื่นเริง ตลอดจนความจำเริญด้านต่าง ๆ ในแต่ละช่วงของชีวิต วัฒนธรรมไทยมาจากการออกแบบการดำรงชีวิตของคนไทยให้มี ความสะดวกสบายส่วนตัว และส่วนรวมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร และค่านิยม ทั้งที่มาจากการสร้างเอง และสืบทอดไว้บ้าง ลอกเลียนเมื่อได้รับการเผยแพร่จากวัฒนธรรมอื่นโดยตรงบ้าง ดัดแปลง หรือผสมผสานบางส่วน of วัฒนธรรมอื่นเข้ากับวัฒนธรรมของตนให้เหมาะสมบ้าง จนเป็นลักษณะรวมแห่งวิถีชีวิตของคนไทยที่เห็นได้เด่นชัด หรือเป็นเอกลักษณ์ (กฤษณา วงษาสันต์ 2542: 82-83)

วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ ชาติที่มีวัฒนธรรมสูงย่อมได้รับการยกย่องและเป็นหลักประกันความมั่นคงของชาติ เพราะจะช่วยเหนี่ยวรั้งสมาชิกในสังคมที่ยึดถือวัฒนธรรมเดียวกันให้รู้สึกผูกพันเป็นพวกเดียวกันและเกิดความภาคภูมิใจในชาติ นอกจากประโยชน์ของวัฒนธรรมในเชิงอุดมการณ์แล้ว วัฒนธรรมยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชาติ เพราะหากชาติใดมีวัฒนธรรมที่ดี ประชาชนมีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม มีค่านิยมที่ดี มีระเบียบวินัย สังคมของชาตินั้นก็จะเจริญรุ่งเรือง (บรรเทิง พาพิจิตร 2549: 9-10) การพัฒนาชาติจำเป็นต้องรักษาและส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ แก่นแท้ ความหมาย คุณค่า และ ความสำคัญของแบบแผนการดำเนินชีวิต อันเป็นภูมิปัญญาที่สร้างสมผ่านประวัติศาสตร์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารไร้พรมแดนในยุคปัจจุบันส่งผลให้มีสัดส่วนของ

การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมชาติต่าง ๆ กับวัฒนธรรมไทยมากขึ้น เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยจึงจำเป็นต้องได้รับการรื้อฟื้นเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของ “ความเป็นไทย” ที่เข้มแข็งและมีศักดิ์ศรีท่ามกลางบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมยุคดิจิทัล องค์การทางสังคมที่มีบทบาทในการสื่อสารเนื้อหาทางวัฒนธรรมได้อย่างกว้างขวางก็คือ สื่อมวลชน ซึ่งในปัจจุบันการใช้กลยุทธ์เนื้อหาของภาพยนตร์ชุดและละครโทรทัศน์ได้รับการเล็งเห็นว่ามีประสิทธิภาพสูงในการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ อันมีแบบอย่างมาจากสื่อของประเทศเกาหลีใต้

สำหรับประเทศไทย ละครโทรทัศน์ที่สามารถสร้างกระแสการรื้อฟื้นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยได้อย่างต่อเนื่อง คือ ละครโทรทัศน์เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ออกอากาศระหว่างวันที่ 21 กุมภาพันธ์-11 เมษายน 2561 ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และทางสื่อออนไลน์ ผลิตโดยบริษัทบรอดคาซท์ไทยเทเลวิชั่น จำกัด โดยมี “รอมแพง” เป็นผู้ประพันธ์ และศัลยา สุขะนิวัตติ เป็นผู้เขียนบทโทรทัศน์ ตัวละครเอกเป็นนักโบราณคดีจากยุคปัจจุบันชื่อ เกศสุรางค์ ได้ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตและดวงวิญญาณถูกดึงไปเกิดใหม่ในร่างของกระแสดึงสาวชาวกรุงศรีอยุธยาที่เสียชีวิตจากโทษทัณฑ์ของมนตรีภักษณะกาลิ สาเหตุที่วิญญาณของเกศสุรางค์ต้องเดินทางข้ามยุคเพราะเป็นเนื้อคู่มาทุกภพชาติกับหมื่นสุนทรเทวาขุนนางชาวกรุงศรีอยุธยา (พระเอกของเรื่อง) ผู้เป็นคู่หมั้นของการะเกด โดยเกศสุรางค์ต้องอยู่ในยุคกรุงศรีอยุธยาต่อไปในชื่อ การะเกด

ภารกิจหลักที่คู่รักต่างภุมิหลังวัฒนธรรมต้องพิชิตให้ได้ในสถานการณ์ของการเดินทางข้ามเวลา คือ การได้ครองคู่กันโดยต้องปรับตัวตามเงื่อนไขความแตกต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการจูงใจจากการที่ครอบครัวของพระเอกเป็นชนชั้นขุนนางใกล้ชิดพระมหากษัตริย์ ทำให้นางเอกต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชอีกด้วย ภารกิจทั้งสองเป็นเงื่อนไขที่ผลักดันให้นางเอกจากยุคสมัยใหม่ต้องเข้าไปเผชิญกับสายธารแห่งวัฒนธรรมยุคกรุงศรีอยุธยา ทั้งตามน้ำและทวนน้ำเพื่อการดำรงอยู่ของตัวตนที่มีใช้เพียงแค่มิหล่นหายใจซึ่งทำให้ผู้ชมละครสนใจติดตามมุมมองและบทบาทของนางเอกในฐานะตัวแทนของคนสองวัฒนธรรมที่วิพากษ์ค่านิยมหรืออุดมการณ์ในสังคมไปพร้อมกับแสวงหาหนทางปรับตัวให้มีความสุข ประองตองกับครอบครัวและชุมชน รวมทั้งสร้างประโยชน์ให้สังคมได้ ปฏิบัติ

จากตัวละครต่าง ๆ ในอดีตที่มีตอนนางเอกแสดงให้เห็นว่าความรู้ความสามารถของ คนไทยในยุคปัจจุบันทำให้ได้รับการยกย่องจากสังคมอดีต และนางเอกสามารถปรับใช้ วัฒนธรรมไทยที่มีมาแต่เดิมในการดำเนินชีวิตได้อย่างกลมกลืน ผู้ชมละครจึงพร้อมที่จะ รื้อฟื้นการใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยให้มาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตทันสมัยแบบ ชาวตะวันตกอย่างไม่รู้สึกละแวก

ในการดำเนินเรื่องของละครโทรทัศน์เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ยังมีการแสดงออก ทางวัฒนธรรมที่เป็นกิจกรรมเชิงบูรณาการประกอบด้วยศิลปะแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การใช้ภาษาในตัวละคร การแสดง ดนตรี สถาปัตยกรรมที่เป็นฉาก หรือกิจกรรม ทางสังคมของชุมชน เช่น ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต การบูชาบวงสรวง เทศกาล เป็นต้น (ปรีชา ช้างขวัญยืน 2560: 21) ลักษณะบูรณาการดังกล่าวนอกจากจะมองเห็นในมิติที่เป็นรูปธรรม แล้ว นางเอกเรื่องนี้ยังเป็นตัวแทนของคนยุคปัจจุบันที่มีโอกาสได้เข้าใจเหตุผล คุณค่า และความหมายของศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นต้นกำเนิดเอกลักษณ์ของ วัฒนธรรมไทยอีกด้วย จึงนับได้ว่าเป็นตัวละครที่มีคุณูปการต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

ยิ่งไปกว่านั้น ละครเรื่องนี้ยังส่งเสริมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมไทยมาสร้างโอกาส ทางธุรกิจ เพราะนอกจากจะมีผู้ชมละครเรื่องนี้สูงเป็นประวัติการณ์แล้ว ยังสร้างกระแส ความนิยมในคุณสมบัติของตัวละครอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางประวัติศาสตร์ และความรู้ร่วมสมัย การใช้ภาษา ตลอดจนวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่ภาคธุรกิจนำมาสร้าง แนวทางการบริโภคสินค้าและบริการ ซึ่งเท่ากับว่าละครได้มอบพื้นที่การมีส่วนร่วมสร้าง อัตลักษณ์ให้แก่ผู้ชม มิใช่เพียงแค่อัตลักษณ์ส่วนบุคคล แต่รวมถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของชาติไทยด้วย เมื่อละครเรื่องนี้ได้รับความนิยมในระดับนานาชาติก็ทำให้มีการใช้ทุนทาง วัฒนธรรมไทยในการผลิตสินค้าวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับไปทั่วโลกอีกด้วย

ภาคสองของละครเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” คือ “พรหมลิขิต” เริ่มออกอากาศ วันที่ 18 ตุลาคม-18 ธันวาคม 2566 ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และเผยแพร่ทาง สื่อออนไลน์ ผลิตโดยบริษัทบรอดคาซท์ไทยเทเลวิชั่น จำกัด โดยมี “รอมแพง” เป็น ผู้ประพันธ์ และมี ศัลยา สุขะนิวัติ เป็นผู้เขียนบทโทรทัศน์ เช่นเดิม คำว่า “พรหมลิขิต” มีความหมายคล้ายกับ “บุพเพสันนิวาส” ที่สื่อถึงภารกิจเป้าหมายของตัวละครที่ต้อง

เดินทางข้ามเวลามา คือ การได้ครองคู่กับเนื้อคู่ที่อยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยอาศัยความเกี่ยวเนื่องของเวรกรรมที่กระทำร่วมกันมาในชาติปางก่อนและการชำระล้างบาปกรรม มาเป็นเหตุให้ต้องมาครองคู่กันอีกของนางเอกชื่อ “พุดตาน” และพระเอกชื่อ “หมื่นริด” บทของนางเอกเป็นการกลับมาเกิดใหม่ของการเกิดคนที่เสียชีวิตเพราะถูกมนตร์กฤษณะกาลีสงโทษเพราะลอบสังหารแม่หญิงผู้มีที่ท่าจะมาแย่งคู่หมั้นของตน พระเอกเป็นขุนนางรุ่นลูกของพระเอกนางเอกบุพเพสันนิวาส ในยุคปัจจุบันนางเอกพรหมลิขิตเป็นนักจัดสวนและเป็นฝ่ายอาหารของทีมงาน เมื่ออิทธิฤทธิ์ของคัมภีร์กฤษณะกาลีสได้ดังทั้งร่างของนางเอกเข้าไปในอาณาเขตการปกครองของครอบครัวพระเอก เธอจึงไม่มีสถานภาพทางสังคมติดตัวไป และในเวลาต่อมาก็ได้รับการเทียบชั้นให้เป็นไพร่ในสังกัดของครอบครัวพระเอก ภารกิจที่เชื่อมโยงเรื่องราวในประวัติศาสตร์กับนางเอกจากโลกปัจจุบัน คือ การนำความสามารถด้านการปรุงอาหารชนิดใหม่และมีรสชาติแปลกใหม่สำหรับคนยุคอดีตไปสัมพันธ์กับเกร็ดประวัติศาสตร์ในพงศาวดารที่กล่าวถึงพระราชธิดาและพระบรมราชโองการในสมเด็จพระเจ้าท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยาเกี่ยวกับปลาตะเพียนของ

ด้วยเหตุที่ละครทั้งสองเรื่องมีจุดร่วมอยู่ที่การเดินทางข้ามเวลาของนางเอกเพื่อครองคู่กับพระเอก ความรักของคู่พระ-นางทั้งสองเรื่องจึงเกิดขึ้นท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมกรุงศรีอยุธยาที่เอื้อให้ตัวละครมีโอกาสนำเสนอศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทุนทางวัฒนธรรมของชาติ และนำไปสู่การรื้อฟื้นวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและเชิงสังคมได้ แม้ว่าจำนวนผู้เปิดรับชมพรหมลิขิตจะสูงตลอดช่วงการออกอากาศ และมียอดประกอบที่คาดหวังได้ว่าจะสามารถสร้างกระแสความนิยมและสร้างผลกระทบต่อวัฒนธรรมร่วมสมัยของผู้ชมได้ไม่แพ้บุพเพสันนิวาส แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพรหมลิขิตดำเนินเรื่องไปจนถึงตอนจบ กลับมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความน่าผิดหวังของละครเรื่องนี้ จนมีหลักฐานประจักษ์ชัดเป็นรายงานข่าวการแสดงความรับผิดชอบจากผู้เกี่ยวข้องับพรหมลิขิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประพันธ์และผู้เขียนบทโทรทัศน์ (เดลินิวส์ออนไลน์ 2566 และผู้จัดการออนไลน์ 2566)

วิวัฒนาการของพรหมลิขิตตั้งคำถามตั้งแต่ระหว่างการออกอากาศแล้วว่าไม่สามารถสร้างกระแสการกล่าวถึงในสังคมออนไลน์หรือไวรัลเพื่อพึงพิงผู้ชมให้ช่วยสร้างกระแสความนิยมในโซเชียลเน็ตเวิร์กของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่ใช้ตัวละครเอก “หมื่นริด” และ “พุดตาน” เป็นตัวละครนำเสนอสินค้าและบริการของธุรกิจรายใหญ่โดยอิงมาคาดิจากละครพรหมลิขิต ต่างจากที่ “พี่หมื่น” และ “การะเกด” ในบุพเพสันนิวาส เคยทำได้อย่างประสบความสำเร็จมาก่อน แม้ว่าพรหมลิขิตมีการผลิตซ้ำแบบแผนของละครการเดินทางข้ามเวลาที่ช่วยให้ผู้ชมได้ทบทวนความเป็นจริงของชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อ และชุ่มชื่นใจไปกับยุครุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชาวกรุงศรีอยุธยาที่ชาวต่างชาติต้องการเข้ามาคบหาสมาคมด้วย แต่พรหมลิขิตไม่สามารถสร้างความสำเร็จทางด้านการตลาดและการส่งเสริมวัฒนธรรมได้ทัดเทียมบุพเพสันนิวาส

จากการพิจารณาวิเคราะห์ทั้งสองเรื่องตามองค์ประกอบการสื่อสาร พบว่า มีองค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร สื่อ ผู้รับสาร และบริบทการสื่อสารที่คล้ายคลึงกัน แต่องค์ประกอบที่เป็นปัญหาของพรหมลิขิต คือ การสร้างสารหรือตัวละครที่ไม่สามารถตอบสนองผู้ชมในการแสวงหาความบันเทิงไปพร้อมกับความอึดใจจากการท่องเที่ยวในโลกในอดีตไปกับนางเอกได้ และตัวละครที่กำหนดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนางเอกผู้เป็นจุดศูนย์กลางของเรื่องนั้นขาดอำนาจในการจูงใจผู้ชมให้คล้อยตามความคิด ความรู้สึก และการกระทำที่ขัดแย้งกับบทบาทของการะเกดในบุพเพสันนิวาส

บทความนี้จึงต้องการวิเคราะห์ลักษณะทางอุดมการณ์ที่เป็นเหตุให้ละครบุพเพสันนิวาสได้รับความนิยมจากผู้ชมชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งผู้ผลิตละครพรหมลิขิตนำมาใช้สืบเนื่องในการประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์ รวมทั้งลักษณะทางอุดมการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งทำให้ละครสองเรื่องดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการจูงใจผู้ชมได้มากน้อยต่างกัน และส่งผลถึงความสามารถในการสร้างกระแสหรือฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยอีกด้วย การศึกษาด้านการประกอบสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์จึงเป็นประโยชน์สำหรับการพิจารณาสร้างละครตามแบบอย่างความสำเร็จด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของบุพเพสันนิวาสได้อย่างลึกซึ้งและรอบคอบมากขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์ทฤษฎีประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์ที่สืบทอดกันและแตกต่างกันของตัวบทละครโทรทัศน์เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” และ “พรหมลิขิต” ในแง่ที่มีผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. แนวคิดเรื่อง “ความเป็นไทย”

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2552: 90) อธิบายว่า “จิตสำนึกความเป็นไทย” ทำให้คนไทยมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากชนชาติอื่น ๆ ดังนั้นการรื้อฟื้นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยให้เป็นที่ตระหนักรู้อย่างแจ่มชัด จึงต้องนำคุณสมบัติของจิตสำนึกความเป็นไทย ซึ่งมีอยู่ 5 ประการมาส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวคิดที่การวิจัยใช้ประกอบการวิเคราะห์ละครเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” และ “พรหมลิขิต” ว่านำเสนอคุณสมบัติต่อไปนี้อย่างไร

1. มีความรักชาติไทย และไม่ทำร้ายประเทศไทยในทุก ๆ กรณี
2. มีความกตัญญูต่อบุพการีและครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณ
3. มีความยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นเสาหลักของบ้านเมือง
4. มีใจรักชาติไทย วัฒนธรรมประเพณีไทย และมีความรู้ความเข้าใจในวิวัฒนาการสังคมไทย
5. มีไมตรีจิตต่อชนชาติอื่น ศาสนาอื่น และอารยธรรมอื่น สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเสมอภาคและโดยสันติ

จิตสำนึกความเป็นไทยข้างต้น เป็นลักษณะการตอบสนองต่อสถาบันสังคมต่าง ๆ ส่วนในการดำรงชีวิตของคนไทย เอกลักษณ์ของความเป็นไทย คือ ความเป็นองค์กรชุมชนบ้านที่มีสำนึกร่วมของการเป็นคนภายในจากบ้านเดียวกันหรือท้องถิ่นเดียวกัน การกระทำใด ๆ นั้นต้องได้รับการยอมรับว่าเป็นประโยชน์กับส่วนรวมทั้งสิ้น (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ 2556: 18)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2547: 1) กล่าวว่า เอกลักษณะของวัฒนธรรมไทยมีพื้นฐานเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้าน ซึ่งมีลักษณะสำคัญสองประการ คือ 1) การรักความอิสระ และ 2) ความมีน้ำใจ ไม่ชอบการบังคับกดขี่ ไม่ชอบการใช้อำนาจ ไม่ชอบรัฐ ในขณะเดียวกันคนไทยมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ถือเป็นพี่น้อง แบ่งกันอยู่แบ่งกันกิน อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนขนาดเล็ก เรียกว่าบ้าน

ในละครทั้งสองเรื่อง การตัดสินใจและการกระทำของตัวละครแสดงให้เห็นจิตสำนึกต่อสังคมทั้งในระดับสถาบันสังคมและระดับชุมชน หากบทละครต้องการส่งเสริมจิตสำนึกใด ก็จะสามารถมีผลลัพธ์ที่ดีเกิดขึ้นตามมาหลังจากการตัดสินใจและการกระทำนั้น

2. แนวคิดการรื้อฟื้นวัฒนธรรมด้วยขบวนการฟื้นฟูเมือง

สนธิ สมัครการ (2545: 77-78) อธิบายแนวคิดของ ราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ที่นำเสนอในปี 1943 เกี่ยวกับการใช้ขบวนการฟื้นฟูเมืองรื้อฟื้นวัฒนธรรม (nativistic movement) ว่า มีการใช้ไสยศาสตร์และใช้เหตุผลเป็นเครื่องมือ มักจะเกิดขึ้นเมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมพื้นเมือง ทำให้คนพื้นเมืองต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบและสูญเสียลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมไปหลายประการ จนเกิดปรากฏการณ์กลืนกลายทางวัฒนธรรม เมื่อภาวะเศรษฐกิจตามระบบสังคมสมัยใหม่แบบทุนนิยมตะวันตกทำให้ชีวิตของคนในสังคมพื้นเมืองมีความเครียดขาดความสุข จึงมีการเลือกสรรเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเก่ามารื้อฟื้นหรือรักษา บางลักษณะที่ผูกพันกับ “ค่านิยมสัญลักษณ์” ซึ่งเป็นค่านิยมสำคัญของวัฒนธรรมที่แสดงลักษณะพิเศษของสังคมเดิมแตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่น ในการเลือกสรรต้องคำนึงถึงการนำมาปฏิบัติได้ (practicality) ในสถานการณ์ปัจจุบันอีกด้วย

การรื้อฟื้นวัฒนธรรมด้วยขบวนการฟื้นฟูเมืองมีสองเทคนิควิธี คือ 1) การใช้เครื่องมือทางมายาศาสตร์หรือไสยศาสตร์ (magical) ได้แก่ ความเชื่ออำนาจเหนือความสามารถของมนุษย์มีลักษณะคล้ายกับขบวนการทางศาสนา 2) การใช้เหตุผลเป็นเครื่องมือ (rational) มักเกิดขึ้นกับสังคมที่สมาชิกกำลังตกอยู่ในสภาวะของความคับข้องทางด้านจิตใจ เผชิญกับความไม่สมหวังในชีวิตหลายประการ การรื้อฟื้นวัฒนธรรมเก่า บางลักษณะมาใช้ก็เพื่อมุ่งที่จะระงับหรือลดความวุ่นวายทางอารมณ์และจิตใจ ลักษณะของ

วัฒนธรรมที่ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาใช้อีกจึงมักจะพบว่าเกี่ยวพันอยู่กับความสุข ความยิ่งใหญ่ หรือความรุ่งเรืองของสังคมตนในอดีต ถ้าเป็นความพยายามรักษาลักษณะบางประการของ วัฒนธรรมปัจจุบันไว้ด้วยก็มักพบว่าลักษณะของวัฒนธรรมที่เลือกสรรเหล่านั้น เป็นที่รวม หรือสัญลักษณ์สำคัญของความกลมเกลียวสามัคคีของผู้คนในสังคมเพื่อที่จะได้เสริมพลัง หรือเป็นแรงผลักดันให้สังคมของตนพ้นจากสภาวะตกต่ำทั้งหลาย

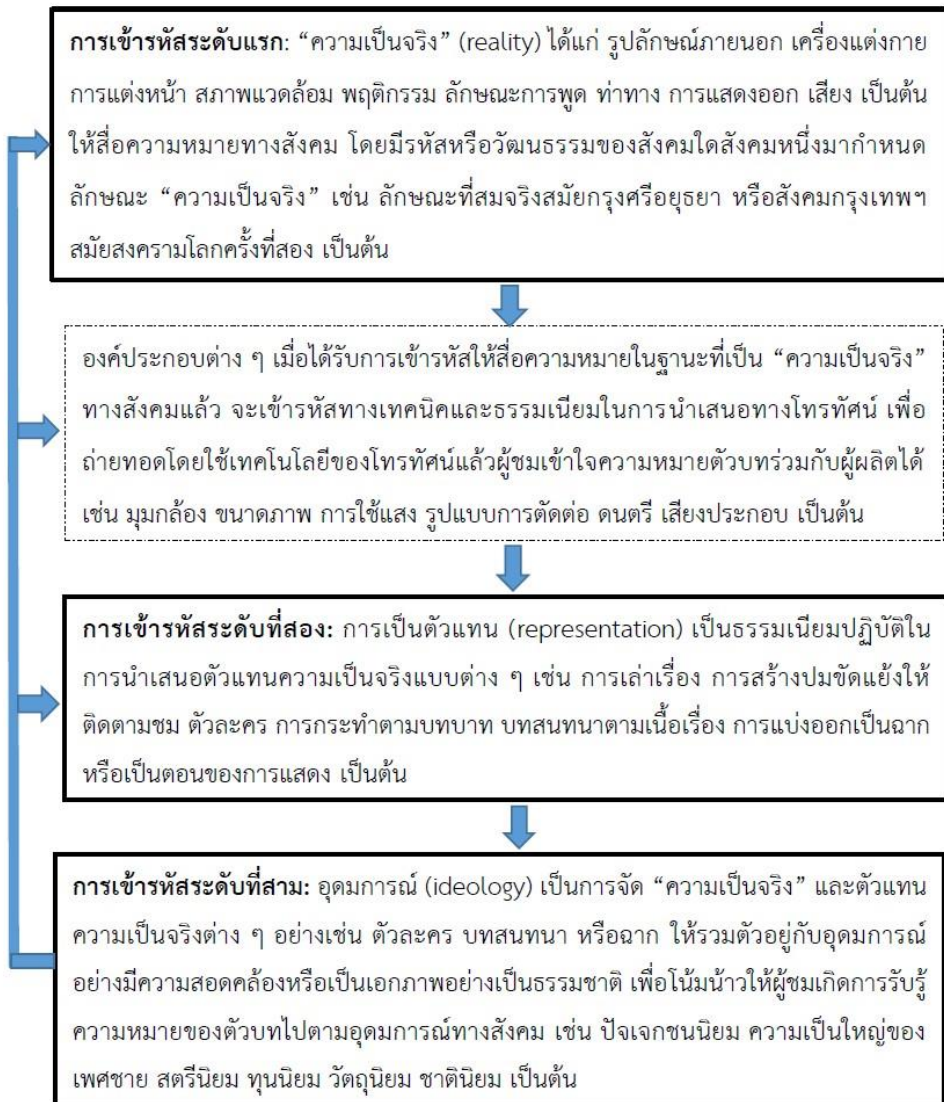
ละครข้ามเวลาสองเรื่องนี้อ้างอิงอำนาจไสยศาสตร์และอำนาจพรหมลิขิตซึ่งเป็น อำนาจกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ในการดำเนินความรักให้เป็นไปได้อย่างมหัศจรรย์ และ มีการผสมผสานวัฒนธรรมยุคกรุงศรีอยุธยาที่ได้ชื่อว่าเป็นยุครุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมของชาวสยามกับวัฒนธรรมสมัยใหม่แบบชาติตะวันตก จึงมีลักษณะ เป็นไปตามองค์ประกอบของการรื้อฟื้นวัฒนธรรมในอดีตเพื่อเยียวยาจิตใจคนในปัจจุบัน แต่ในรายละเอียดการนำเสนอตัวบทละครให้ผู้ชมคล้อยตามค่านิยมที่ต้องการปลูกเร้า นั้น ย่อมมีความแตกต่างกันด้วยปัจจัยการเลือกสรรวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ วิธีการถ่ายทอด และ อุดมการณ์ ซึ่งทำให้บรรลุปาหมายได้ต่างกัน บทความนี้จึงนำแนวคิดเทคนิควิธีการรื้อฟื้น วัฒนธรรมตามขบวนการฟื้นฟูเมืองมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการประกอบสร้างความหมาย ด้วยรหัสของโทรทัศน์ที่มองเห็นได้ในระดับพื้นผิวไปจนถึงระดับอุดมการณ์ ดังที่จะกล่าวถึง ต่อไป

3. แนวคิดการประกอบสร้างความหมายด้วยรหัสของโทรทัศน์

ในการวิเคราะห์ผลการศึกษา บทความนี้ใช้แนวคิดการประกอบสร้างความหมายด้วยรหัสของโทรทัศน์ของ จอห์น ฟิสก์ (John Fiske 1990: 4-6) นักวิชาการ ด้านสื่อและนักทฤษฎีทางวัฒนธรรมชาวอเมริกัน ผู้เสนอแนวคิดว่ารหัสโทรทัศน์เป็นสิ่งที่ใช้ เชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิต ตัวบท และผู้ชม รวมทั้งยังทำหน้าที่เป็นบริบทที่ทำให้ตัวบท สามารถเข้าไปมีความสัมพันธ์ร่วมอยู่ในเครือข่ายของความหมายต่าง ๆ ที่อยู่ในโลกทาง วัฒนธรรมได้ รหัสของโทรทัศน์แบ่งได้เป็นลำดับชั้นต่าง ๆ ตามสภาพการมองเห็นเป็น รูปธรรมไปจนถึงขั้นที่เป็นแนวคิดเชิงนามธรรมหรืออุดมการณ์ซึ่งมีอำนาจการประกอบสร้างความหมายองค์ประกอบของตัวบทละครโทรทัศน์ทั้งเรื่องโดยรวม ดังในภาพแสดง กรอบแนวคิดโดยสังเขปต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการประกอบสร้างความหมายด้วยรหัสของโทรทัศน์

ภาพแสดงกรอบแนวคิดการประกอบสร้างความหมายด้วยรหัสของโทรทัศน์

ปรับจาก จอห์น ฟิลส์ (1990)

(ที่มา: วิภาวี ฝ่ายเทศ)

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูลตัวบทละครโทรทัศน์ที่ใช้การรับชมทุกตอนทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และเก็บรายละเอียดตัวบทจากการเผยแพร่ย้อนหลังทาง Netflix โดยสังเกตการประกอบสร้างความหมายระดับต่าง ๆ ตามกรอบการศึกษาจากบทสนทนาของตัวละคร การแสดง และฉากที่เป็นบริบททางสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ของนางเอกจากยุคปัจจุบันกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่สื่อสารผ่านตัวละครอื่น ๆ ที่อยู่ในกรุงศรีอยุธยา แล้วจึงนำมาแยกแยะและจัดหมวดหมู่กลวิธีประกอบสร้างความหมายตัวบทละครทั้งสองเรื่องเพื่อสรุปลักษณะทางอุดมการณ์ที่สืบทอดกันและแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ที่มีผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย

ผลการวิจัย

1. กลวิธีประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์ที่ตัวบทละครโทรทัศน์เรื่อง “พรหมลิขิต” สืบต่อจากเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ในแง่ที่มีผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย

กลวิธีประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์ที่พรหมลิขิตสืบต่อกาบบุพเพสันนิวาส ช่วยสนับสนุนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทยให้แข็งแกร่งขึ้นด้วยขบวนการฟื้นฟูเมืองที่ใช้ไสยศาสตร์และใช้เหตุผลอย่างสอดคล้องกับค่านิยมและอุดมการณ์ต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน ดังนี้

1.1 การผสมผสานหลักความเชื่อที่สืบทอดจากยุคอดีตเข้ากับค่านิยมของคนไทยในปัจจุบัน ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยมีลักษณะร่วมกับคนประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ตั้งแต่ครั้งอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีปรัชญาหลัก ๆ คือ การเวียนว่ายตายเกิดและกฎแห่งกรรม การนับถือหลักธรรมของศาสนาพุทธ และความเชื่อทางไสยศาสตร์ซึ่งเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติในดินแดนสุวรรณภูมิที่มีการแบ่งแยกเป็นอาณาจักรต่าง ๆ เช่น จัมปา เจนละ ล้านนา ทวารวดี ศรีเกษตร เป็นต้น มีพราหมณ์จากอินเดียเข้ามาแสวงหาอำนาจโดยช่วยผู้ปกครองประกอบพิธีกรรมและใช้ความรู้ทางโหราศาสตร์สร้างความมั่นคงทางอำนาจ (อมรา พงศาพิชญ์ 2537: 45-46)

ลาร์รี เอ. ซาโมวาร์ และคณะ (Larry A. Samovar et al. 2017: 142) อธิบายเกี่ยวกับหลักปรัชญาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเกี่ยวกับกรรม (Karma) และการเวียนว่ายตายเกิด (rebirth) ซึ่งใช้สร้างโลกทัศน์และวิถีปฏิบัติในหลากหลายอารยธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนานี้ ไว้ว่า

“ ‘กรรม’ เป็นคำในภาษาสันสกฤต แปลว่า การกระทำ (action) กรรมเป็นทัศนะของฮินดูว่าทุกสิ่งล้วนเกิดขึ้นจากเหตุ (causality) ถ้าผู้ใดทำ พุทธดี คิดดี และสั่งการในทางที่ดี จะนำผลอันเป็นประโยชน์มาสู่ผู้นั้น และหากผู้ใดทำไม่ดี พุทธไม่ดี คิดไม่ดี และสั่งการในทางที่ไม่ดี ก็จะนำผลที่เป็นอันตรายมาสู่ผู้นั้น...กฎแห่งกรรม (law of Karma) ก็คือ การกระทำที่เลวร้ายทำให้ได้รับโทษทัณฑ์ ส่วนการกระทำดีทำให้ได้รับรางวัล...กรรมสามารถกำหนดผลที่มีต่อชะตาของบุคคลในระยะยาว คือ ผู้ที่มีกรรมชั่วติดตัวจะเกิดใหม่อีกหลายครั้งเป็นคนในวรรณะต่ำ หรือเป็นสัตว์ชั้นต่ำ และไม่ได้รับการปลดปล่อยจนกว่าเขาผู้นั้นจะได้เกิดใหม่เป็นวรรณะพราหมณ์หรือนักบวช กรรมมีความหมายทางจริยธรรม การเกิดใหม่แต่ละครั้งไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่เป็นผลจากการกระทำดีหรือชั่วในชาติที่แล้ว ”

ไวภพ กฤษณสุวรรณ (2561: 107) สรุปในการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับพระพุทธศาสนาเถรวาท ไว้ดังนี้

“ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เชื่อว่าพรหมเป็นศูนย์รวม เปนต้นกำเนิดแห่งวิญญานทั้งปวง สิ่งมีชีวิตทั้งหลายล้วนถือกำเนิดจากพรหม วิญญานที่แยกออกไปจากพรหมอาจเสถียรในรางกายมนุษย์ สัตว์ พืช หรือกระทั่งเทวดาก็ได้ ทุกครั้งที่รางเดิมแตกดับ วิญญานก็ไปอุบัติในรางใหม่ เรียกว่า ภพหนึ่งหรือชาติหนึ่ง ขณะที่วิญญานยังอยู่ในรางได้กระทำการ ซึ่งมีทั้งกรรมดี กรรมชั่ว คละเคล้ากัน มนุษย์จึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของกรรม ซึ่งเป็นสาเหตุส่งผลให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิด ครั้นสามารถเข้าถึงการไม่กระทำหรืออกรรมได้

จึงเป็นการเข้าถึงพรหมหรือปรมาตมอัน อันเป็นปฐมเหตุของวิญญานมนุษย์
ก็จะพ้นจากกรรมและการเวียนวาย เรียกว่า เขาถึงโมกษะ

“พระพุทธศาสนาเถรวาทมีความเชื่อเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ว่า
เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกับจิตที่จุติ ไม่ใช่อัตตาจิตไปเกิดใหม่เป็นปฏิสนธิจิต สิ่งที่ถูก
ลำเลียงส่งจากชาตินี้ไปสู่ชาติหน้า คือ พลังกรรม เรื่องการเกิดใหม่นั้น ไม่มีจิต
หรือวิญญานที่ข้ามภพข้ามชาติไปเกิดใหม่ จะมีแต่วิบากกรรมหรือพลังกรรม
เท่านั้นที่ถูกส่งข้ามภพข้ามชาติ พระพุทธศาสนาเรียกพลังกรรมที่ถูกส่งข้ามชาติ
เพื่อก่อกำเนิดปฏิสนธิจิตในชาติหน้าว่าเป่น ชนกรรม (กรรมที่เป็นตัวนำให้
เกิด) เมื่อใดพลังกรรมนี้ถูกทำลายไป เงื่อนไขของการเกิดใหม่ก็ถูกทำลายสะบั้น
สิ้นกรรม ก็สิ้นชาติ ไม่มีการเวียนวายตายเกิดต่อไป นั่นคือ สภาวะของผู้บรรลุนิพพาน”

เมื่อพิจารณาหลักศาสนาข้างต้น พบว่าละครเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” เดินเรื่อง
ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเรื่องการเวียนวายตายเกิดในชาติใหม่ภพใหม่
ตามกระแสนกรรม ผสมผสานอำนาจเหนือธรรมชาติแบบไสยศาสตร์ที่ทำให้วิญญานสามารถ
ไปเกิดในร่างใหม่ที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว และยังรวมเข้ากับหลักพุทธธรรมเรื่อง
บุพเพสันนิวาส ซึ่งเป็นเหตุผลของการที่สามิภรรยาได้ครองคู่กันอีกเนื่องจากเคยทำบุญ
ร่วมกันมาตามบุพเพสันนิวาสฝ่ายกุศลกรรม ดังพุทธดำรัสที่ว่า

“ดูกรคฤหบดีและคฤหปตานี ถ้าภรรยาและสามีทั้งสอง หวังจะพบกัน
และกันทั้งในปัจจุบันและในสัมปรายภพไซ้ ทั้งสองเที่ยวพึงเป็นผู้มีศรัทธา
เสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจาคะเสมอกัน มีปัญญาเสมอกัน ภรรยาและสามี
ทั้งสองนั้นย่อมได้พบกันและกันทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ (อง.จตุก.
21/55/60)” (สุชาติ บุษย์ชญาณนท์ 2561: 70)

ด้วยการผสมผสานหลักความเชื่อที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์
ดังกล่าว ผู้ชมละครทั้งสองเรื่องจึงยอมรับปาฏิหาริย์เรื่องที่คู่รักอยู่ต่างภพชาติกันสามารถ
เกิดมาผูกสมักรักใคร่กันได้ไ้ในที่สุด สำหรับเรื่อง “พรหมลิขิต” แม้ว่าการเกิดใหม่ของ

ตัวละครเดิมในเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” มาจากอำนาจมนตราเหนือธรรมชาติที่ตั้งให้ร่างของ พุดตานไปพบเนื้อคู่ที่รออยู่ในยุคอดีตโดยมิใช่การเกิดใหม่ของวิญญาณตามหลักกฎแห่ง กรรม แต่บทละครก็จูงใจให้ผู้ชมใคร่รู้ความเป็นไปของตัวละครในภพชาติใหม่เพราะเคย ทราบถึงกรรมที่ตัวละครเคยทำมาในชาติที่แล้ว และยอมรับความสมเหตุสมผลใน การดำเนินเรื่องไปตามกฎแห่งกรรม

ในพรหมลิขิตยังมีการใช้ความเชื่อทางไสยศาสตร์สมมติเกี่ยวกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ของมนตรีฤๅษณะกาลีว่าเป็นสาเหตุให้พระเอกนางเอกที่เคยเกิดในยุคทวารวดีต้อง เวียนว่ายตายเกิดกลับมารักกันอีกด้วยเหตุของบุพเพสันนิวาสฝ่ายอภุศลกรรม อิทธิฤทธิ์ของ มंत्रीฤๅษณะกาลีเป็นการทรมานอีกรูปหนึ่งที่ทำให้นางเอกพรหมลิขิตได้รับโทษทัณฑ์ตาม กฎแห่งกรรมแทนการตกนรกอย่างยาวนาน และเชื่อมโยงให้พระเอกนางเอกจากละคร ทั้งสองเรื่องสามารถเดินทางข้ามเวลาและภพชาติเพื่อให้ได้มาครองคู่ ชดใช้เวรกรรม และ อโหสิกรรม การชดใช้เวรกรรมยังผสมผสานความเชื่อและประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่ ยังคงอยู่ในยุคปัจจุบัน เช่น การปฏิบัติธรรมหรือการบวชเพื่ออุทิศส่วนกุศลและคลาย ทุกข์ใจ การทำบุญใส่บาตรอุทิศส่วนกุศล

ระบบความเชื่อที่ใช้ประกอบสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์สามารถ เล่าเรื่อง และนำ “ความเป็นจริง” ทางสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ยังคงความศักดิ์สิทธิ์ แบบพราหมณ์ผสมพุทธและไสยศาสตร์มาให้คนปัจจุบันได้สัมผัส ทั้งยังกลมกลืนกับ วิถีชาวบ้านอย่างเป็นเอกภาพ ด้วยการสร้างประเพณีเชิงพิธีกรรมให้ชาวบ้านใช้แสดง ความเคารพบูชาไปยังเทพเจ้า พระพุทธเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงประเพณีต่าง ๆ ที่ สะท้อนอดีตอันงดงามและยังเป็นโอกาสแสดงความรักของหนุ่มสาว ได้แก่ การไปทำบุญ ที่วัด ประเพณีก่อเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์ และการเที่ยวเนื่องในพระราชพิธีจองเปรียง

ในขณะที่ธรรมเนียมของยุคอดีต สามีมีภรรยาได้หลายคน ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับ สำหรับครอบครัวยุคปัจจุบัน บทละครก็นำเสนออุดมการณ์ที่ต่อต้านธรรมเนียมโบราณ ดังกล่าว ตัวละครเอกในละครทั้งสองเรื่องมีค่านิยม “ผัวเดียวเมียเดียว” เฉกเช่นค่านิยมของ คนในปัจจุบัน โดยเน้นว่าเป็นคุณสมบัติพิเศษของพระเอกผิผดจากชายสมัยกรุงศรี อยุธยาที่มีภรรยามาก ทั้ง “เมียพระราชทาน” “เมียกลางเมือง” และ “เมียบ่าวในเรือน”

ความรักระหว่างพระเอกนางเอกที่รักเดียวใจเดียวจึงได้รับการเอาใจช่วยอย่างเต็มที่จากผู้ชมให้สุขสมหวัง

นับได้ว่าบทละครเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” และ “พรหมลิขิต” มีการจัดค่านิยมอุดมการณ์ ความเชื่อได้สอดคล้องกับคนไทยยุคปัจจุบันในเรื่องความสัมพันธ์ของคู่รักอันเป็นภารกิจหลักในการเดินทางข้ามเวลา ผู้ชมสามารถใช้ประโยชน์ด้านความบันเทิงที่สร้างอารมณ์หวานชื่นดื่มด่ำไปกับความรักที่อันยาวนานมากกว่าหนึ่งช่วงชีวิตได้ด้วยคำอธิบายตามหลักความเชื่อทางศาสนาแบบผสมผสาน นับได้ว่าละครสองเรื่องนี้มีอิทธิพลเป็นมายาคติด้านความรักของสังคมไทยร่วมสมัย จะเห็นได้จากองค์ประกอบของประเพณีแต่งงานหรือการถ่ายภาพคู่รักมีการเชื่อมโยงความหมายกับตัวละครเอกของเรื่อง การสวมชุดไทยในพิธีแต่งงานและในการท่องเที่ยวเพื่อถ่ายภาพคู่รักที่วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การเรียกคู่รักหรือหญิงสาวที่ต้องการดึงดูดให้เป็นกลุ่มเป้าหมายของสินค้าหรือบริการว่า “อ้อเจ้า” เป็นต้น

1.2 การอิงประวัติศาสตร์ด้วยอุดมการณ์มนุษย์นิยม เรื่องเล่า ฉาก และบริบทสังคมวัฒนธรรมอิงประวัติศาสตร์ของบุพเพสันนิวาสและพรหมลิขิตได้รับการเข้ารหัสอุดมการณ์มนุษย์นิยมที่สอดคล้องกับค่านิยมความเสมอภาคของชนชั้นกลางสมัยใหม่ ละครทั้งสองเรื่องแม้จะอิงประวัติศาสตร์ที่มักเล่าเรื่องโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางมีขุนนางและชนชั้นสูงในสังคมศักดินาคอยแวดล้อม แต่ตัวแทนความเป็นจริงของพระมหากษัตริย์และขุนนางระดับสูงในประวัติศาสตร์ของละครสองเรื่องนี้มีการแสดงอารมณ์ความรู้สึกแบบมนุษย์ทั่วไป มีโกรธ ร้องไห้ น้อยใจ สับสน รู้สึกผิด สามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีเมนูอาหารจานโปรด มิได้มีความเป็นสมมติเทพ หรือมหาบุรุษตามจารีต ตัวละครนางเอกทั้งสองเรื่องมีโอกาสนอยู่ในสถานการณ์ที่เอื้อต่อการพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติกับพระมหากษัตริย์ (สมเด็จพระเพทราชาและสมเด็จพระเจ้าเสือกับการะเกด สมเด็จพระเจ้าท้ายสระกับพุดตาน) ในพรหมลิขิตถึงขั้นที่พระมหากษัตริย์เสด็จมาเสวยพระกระยาหารที่พุดตานปรุงเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายข้างเรือน และโปรด “เมนูอาหาร” ธรรมดา ๆ (สำหรับคนปัจจุบัน) ในส่วนของตัวละครเอกที่ผู้ชมเฝ้าติดตามเป็นพิเศษก็แสดงธรรมชาติของคนเหมือนผู้ชม จึงเป็นวิธีจูงใจผู้ชมด้วยหลักการสร้างความคล้ายคลึงกัน

ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ซึ่ง รจิตลักษณ์ แสงอุไร (2530 : 41) อธิบายว่า โดยธรรมชาติแล้วเมื่อถึงขั้นที่ต้องการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มนุษย์มักมีแนวโน้มที่จะเชื่อถือและได้รับอิทธิพลจากผู้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตน

ดังในบทวิเคราะห์ด้านการตลาดที่มองว่า “ละครเรื่องบุพเพสันนิวาสสามารถสร้างค่านิยมร่วมสมัยให้แก่ศิลปวัฒนธรรมไทยและเชื่อมโยงไปสู่การบริโภคในวิถีชีวิตของผู้ชมชาวไทยด้วยการวางบุคลิกตัวละครให้มีอุปนิสัยใกล้เคียงกับมนุษย์จริง ๆ มากกว่าการเป็นแค่ตัวละครในนวนิยาย พระเอกในเรื่องที่ไม่ใช่คนแสนดี แต่มีความใจร้อน ปากร้าย นางเอกก็ไม่จำเป็นต้องสวยอยู่ตลอดเวลา” (Brand Buffet 2561ก) ลักษณะร่วมของความเป็นมนุษย์ที่แสดงออกมาเหมือนกันในตัวละครทุกชนชั้นสามารถผลักดันกระแสความนิยมในศิลปวัฒนธรรมที่ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างความเป็นจริงและตัวแทนความเป็นจริงของละครให้ผู้ชมและผู้ที่ต้องการใช้ทุนทางวัฒนธรรมนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

1.3 การปลูกอุดมการณ์ชาตินิยมจากการต้านภัยจากชาวต่างชาติได้สำเร็จ

บุพเพสันนิวาสปลูกเร้าอุดมการณ์ชาตินิยมด้วยเนื้อเรื่องที่อิงประวัติศาสตร์ช่วงที่มีภัยคุกคามจากชาติยุโรป แม้ว่าการร่วมมือทางการค้ากับฝรั่งเศสจะทำให้เศรษฐกิจและวิทยาการของกรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรืองในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ก็มีเค้าลางของความต้องการยึดครองกรุงศรีอยุธยาที่ฝ่ายสมเด็จพระเพทราชาใช้เป็นเหตุผลในการปราบดาภิเษกขึ้นครองราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเพื่อรักษากรุงศรีอยุธยาให้รอดพ้นจากฝรั่งเศส โดยมีพระเอก นางเอก เพื่อน ๆ และครอบครัวของพระเอก มีส่วนช่วยในการต่อต้านชาวต่างชาติ การที่อุดมการณ์รักชาติเป็นคุณสมบัติของฝ่ายตัวละครเอกก็ทำให้ผู้ชมพร้อมใจกันสนับสนุนฝ่ายปกป้องชาวสยาม และวางชาวตะวันตกไว้ในตำแหน่งศัตรู เมื่อสมเด็จพระเพทราชาสามารถจัดคอนสแตนติน ฟอลคอน ผู้พยายามเปิดทางให้ราชสำนักฝรั่งเศสยึดครองกรุงศรีอยุธยา ผู้ชมจึงรู้สึกว่ายฝ่ายชาตินิยมที่ตนสนับสนุนอยู่นั้นได้รับชัยชนะและร่วมภาคภูมิใจไปด้วย ประวัติศาสตร์การรับมือการคุกคามของชาติตะวันตกของชาวสยามเป็นที่คุ้นเคยสำหรับผู้ชมชาวไทยมาแล้วจากเรื่องทวิภพ เมื่อประเด็นในประวัติศาสตร์ดังกล่าวได้รับการผลิตซ้ำในละครเรื่อง

บุพเพสันนิวาสก็ยังมีประสิทธิภาพในการสร้างคู่ตรงกันข้ามระหว่างสยามกับชาติตะวันตกให้ผู้ชมมีความรู้สึกร่วมด้านความรักชาติ อย่างไรก็ตามก็ตีการะเกิดและครอบครัวต่อต้านชาวต่างชาติเฉพาะที่เป็นภัยคุกคามสยามเท่านั้น ส่วนท้าวทองกีบม้า ภรรยาของพลคอนและชาวต่างชาติต่างศาสนาที่ค้าขายในกรุงศรีอยุธยา การะเกิดและครอบครัวมีมิติที่ซับซ้อน ด้วย มิได้แสดงความรังเกียจเพียงอย่างเดียว

ส่วนในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าท้ายสระที่มีเรื่องราวของพรหมลิขิตเกิดขึ้น กรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรืองมาจากการแต่งสำเภาทำการค้ากับจีน และมีการแต่งตั้งชาวจีนเป็นเสนาบดีคุณกรมพระคลังสินค้าในตำแหน่งเจ้าพระยาโกษาธิบดี (จีน) ผู้ซึ่งต่อมาต้องพระราชอาญาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศตามบันทึกทางประวัติศาสตร์ ผู้แต่งพรหมลิขิตจึงสามารถนำมาผูกปมปัญหาด้านการฉ้อราษฎร์บังหลวงด้วยการกดขี่ราษฎรให้ขายสินค้าแก่ทางราชการในราคาต่ำ ทำให้ได้กำไรจากการนำสินค้าไปขายต่อให้จีนจนได้เงินเข้าท้องพระคลังมาก ซึ่งขุนนางก็เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ไว้มากด้วย แม้ว่าหมื่นรติเข้าไประหว่างตึงแล้วแต่ขุนนางชาวจีนผู้นั้นปฏิเสธที่จะขึ้นราคาซื้อสินค้าจากราษฎร ปล่อยให้มีการยกยอกภาษี ซึ่งขัดแย้งกับอุดมการณ์รักชาติบ้านเมืองของหมื่นรติ เขาจึงได้นำเรื่องนี้ไปกราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระให้ทรงมีพระราชวินิจฉัย แม้ว่าบทละครไม่ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาภายในรัชสมัย ปล่อยให้เรื่องความไม่ไว้วางใจต่างชาติเอาไว้เพียงเท่านั้น แต่พรหมลิขิตก็ช่วยผลิตซ้ำความหมายของขุนนางชาวต่างชาติต่อจากบุพเพสันนิวาสว่าเป็นภัยต่อราชสำนักและสร้างความเดือดร้อนให้กับราษฎร โดยที่พระมหากษัตริย์และขุนนางไทยมิได้เพิกเฉย

สถานการณ์ความขัดแย้งกับชาวต่างชาตินี้กระตุ้นให้ผู้ชมในฐานะประชาชนชาวไทยร่วมภาคภูมิใจที่สถาบันพระมหากษัตริย์และขุนนางสามารถดูแลรักษาบ้านเมืองไว้ได้ และเป็นการนำเสนอวีรกรรมเชิงการเมืองการปกครองในประวัติศาสตร์ อันจะช่วยส่งเสริมอุดมการณ์ชาตินิยมของคนไทยให้เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากวีรกรรมในสงครามไทย-พม่าที่อยู่ในบทเรียนประวัติศาสตร์และเรื่องแต่งอิงประวัติศาสตร์ของสื่อมวลชนต่าง ๆ มาอย่างยาวนาน

1.4 การใช้ชนบทของละครข้ามเวลา มาเอื้อให้ผู้ชมร่วมวิพากษ์สังคมและวัฒนธรรมด้วยอุดมการณ์สมัยใหม่ นิยม พรรณทิภา จินกัลป์ (2551) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายไทยที่นำเสนอการเดินทางข้ามเวลา” พบว่าโครงเรื่องส่วนมากจะมีเหตุการณ์ความขัดแย้งหรือวิกฤตการณ์เกิดขึ้นในภพที่ตัวละครได้เดินทางข้ามเวลาไปเพื่อดำเนินเรื่องราวไปสู่การแก้ไขปัญหา คล้ายคลึงความวุ่นวายของเหตุการณ์ แนวคิดหลักของการเดินทางข้ามเวลาในนวนิยายไทยส่วนใหญ่สะท้อนภาพปัญหาและหนทางแก้ปัญหา การเทิดทูนวีรกรรมบรรพบุรุษ ปลุกฝังสำนึกความรักชาติ และคุณค่าความสามัคคี ซึ่งล้วนแต่กระตุ้นให้ตัวละครจากอีกเวลาหนึ่งต้องตั้งคำถามหรือรับรู้เกี่ยวกับอำนาจและอุดมการณ์ที่ครอบงำสังคมอยู่ และตอบโต้กับบริบทที่แวดล้อมตัวละครนั้น

จากแบบแผนของละครข้ามเวลาข้างต้น ละครข้ามเวลาอย่างบุพเพสันนิวาส และพรหมลิขิตจึงเอื้อต่อการที่ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในการวิพากษ์ตั้งคำถามประเด็นทางสังคม ซึ่งเป็นอุปนิสัยของผู้ใช้โซเชียลมีเดียที่ต้องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานของสถาบันสังคมตั้งแต่สถาบันครอบครัว ไปจนถึงกฎหมายและประเพณีของสถาบันการเมืองการปกครอง การข้ามเวลาทำให้นักเอกต้องย้ายบริบททางสังคมวัฒนธรรม ต้องนำเอาวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันเข้าไปปะทะกับบุคคลและสรรพสิ่งที่ได้รับการจัดระเบียบแบบทางสังคมอย่างเคร่งครัด ต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีความเป็นอยู่แบบโบราณที่กำกับไว้ด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ต้องเข้าใจวิธีการสร้างการยอมรับในชุมชนที่คอยสอดส่องไม่ให้สมาชิกใหม่มาสร้างความเดือดร้อน รวมถึงต้องดำเนินการกิจที่เกี่ยวพันกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยมีอุปสรรคในด้านภาษาต่างยุคสมัยที่เพิ่มความแปลกแยกจากสังคม

บทละครกำหนดให้นักเอกข้ามเวลาไปอยู่กับชนชั้นสูง จึงเสมือนพาผู้ชมไปเห็นแหล่งผลิตประวัติศาสตร์ที่มักเป็นเรื่องราวแฝงวาทกรรมที่ชนชั้นปกครองใช้อำนาจบันทึกเอาไว้ เกศสุรางค์หรือการเกิดเป็นตัวแทนที่เข้าไปปะทะกับบริบทสังคมในอดีตได้เป็นอย่างดีเพราะมีการศึกษาด้านโบราณคดี สนใจใคร่รู้ สามารถวิพากษ์อดีตโดยเปรียบเทียบกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผู้ชมส่วนใหญ่เคยเรียนรู้จากโลกวิชาการ และมองสังคม

ศักดิ์นาด้วยโลกทัศน์แบบทุนนิยมประกอบกับแนวคิดประชาธิปไตยที่เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตของคนปัจจุบัน

บทละครโทรทัศน์ของบุพเพสันนิวาสและพรหมลิขิตแม้จะมีรูปแบบเป็นละครเรื่องยาว แต่ผู้เขียนบทโทรทัศน์นำเสนอแบบ Situation Comedy ที่แบ่งตอนตามสถานการณ์ที่ตัวละครเอกเข้าไปเผชิญกับปมของเรื่อง ดังที่ ศัลยา สุขะนิวัตติ (Brand Buffet 2561ข) ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนไว้ว่า “สิ่งที่ครูทำหลังจากอ่านนิยายแต่ละเรื่อง คือ ต้องคลี่เรื่องราวทั้งหมดที่มีแล้วนำมาตัดเป็นตอน ๆ แต่ละตอนก็คือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละเหตุการณ์ อย่างในบุพเพสันนิวาส ครูจะแบ่งเป็นเรื่องราวของการเกิดความโง่ของนางเอกที่อยู่ภายในบ้าน เหตุการณ์ไปเที่ยวเล่นต่าง ๆ ไปแข่งเรือ ไปก่อกองทราย แต่พอเข้าเรื่องประวัติศาสตร์ที่บางสถานการณ์อาจจะมีอยู่ในนิยายไม่กี่บรรทัด แต่เราต้องมาเล่าเรื่องราวเป็นตอน ๆ แบบที่ได้ชมเวลาออกอากาศ” ลักษณะดังกล่าวทำให้บริบททางสังคมวัฒนธรรมส่งผลต่อการประกอบสร้างความหมายของตัวบทย่างชัดเจนนำไปสู่ประเด็นวิพากษ์วิจารณ์สังคมและวัฒนธรรมเชิงเปรียบเทียบระหว่างอดีตกับปัจจุบันจากมุมมองของนางเอกที่เป็นคนสองยุค และจากมุมมองของตัวละครในยุคอดีตที่วิพากษ์วิจารณ์ความคิดและพฤติกรรมของการะเกด ซึ่งกระทบถึงผู้ชมยุคปัจจุบันไปด้วย

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาผลลัพธ์จากการปะทะกันทางวัฒนธรรมในบุพเพสันนิวาสและพรหมลิขิต การประกอบสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์ของละครสองเรื่องนี้ก็จัดให้ตัวแทนความเป็นจริงฝ่ายตัวละครปัจจุบันอยู่ในสถานะที่สามารถมีอิทธิพลเหนือฝ่ายที่อยู่ในอดีตได้อย่างสง่างาม เนื่องจากการะเกดนางเอกผู้เป็นฝ่ายของวัฒนธรรมปัจจุบันมีความรู้ความสามารถที่ใช้สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมยุคอดีตได้มาก เช่น ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การรู้ภาษาต่างประเทศ ความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์สุขภาพ หลักจิตวิทยา จริยธรรมแบบคนสมัยใหม่ที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งทำให้ลักษณะความเป็นคนรุ่นใหม่ได้รับการยกย่องและยอมรับให้มีสถานภาพสูงและมั่นคงผ่านการทำงานอย่างมีเกียรติในสังคมกรุงศรีอยุธยา ทั้งยังส่งผลไปถึงการอบรมบ่มเพาะรุ่นลูกของการะเกดในพรหมลิขิตให้มีวัฒนธรรมสมัยใหม่ไปด้วย ซึ่งช่วยให้พุดตานผู้มาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นรุ่นที่สองได้รับการต้อนรับให้เข้าสังคมกับกลุ่มตัวละครรุ่นลูกของการะเกด

ได้อย่างรวดเร็ว ผู้ชมจึงมักได้ยินบทสนทนาที่มีคำสมัยใหม่ คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คำสแลง ปะปนอยู่ตลอดเรื่องจากตัวละครทุกชนชั้นที่มาพร้อมกับคำอธิบายว่าเรียนรู้จากเรือนคุณหญิงการะเกด แม้แต่คุณหญิงจำปาผู้ที่เคยปะทะสังสรรค์กับวัฒนธรรมสมัยใหม่จากการะเกดมากที่สุด ก็ยังใช้ภาษามือ O.K. กับบ่าวไพร่ในช่วงที่เป็นละครเรื่องพรหมลิขิต

กล่าวได้ว่าอุดมการณ์ที่อยู่ในบุพเพสันนิวาสและพรหมลิขิตขับเคลื่อนความหมายของอุดมการณ์สมัยใหม่นิยมให้มีความเด่นชัดขึ้น การนำเสนอตัวแทนความเป็นสมัยใหม่ผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมไทยร่วมสมัยของนางเอกเป็นเสมือนการวางคู่สีตรงข้ามลงบนผืนภาพวาดเก่าแก่ ซึ่งช่วยดึงความเก่าแก่ที่เป็นพื้นหลังนั้นมีสีสันและชีวิตชีวา และทำให้ความเป็นสมัยใหม่ดูโดดเด่น ผู้ชมในยุคสมัยใหม่อมพึงพอใจเนื้อหาของบทละครที่ทำให้มั่นใจในอัตลักษณ์ความเป็นปัจจุบันของตนเอง การได้ร่วมกันวิพากษ์ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม และนำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างอุดมการณ์จารีตนิยมและสมัยใหม่นิยมอย่างกลมกลืนเป็นธรรมชาติ ส่งผลให้ละครสองเรื่องนี้สามารถเป็นสื่อส่งเสริมวัฒนธรรมที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ ประชาชนยินดีที่จะนำเอาอัตลักษณ์ของชาติที่มีสัดส่วนการผสมผสานตามการประกอบสร้างความหมายทางอุดมการณ์ของละครสองเรื่องนี้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตทางสังคมของตนเองโดยสมัครใจ และปรับให้มีความทันสมัยโดยมิได้เป็นการทำตามโครงการรณรงค์วัฒนธรรมไทยของหน่วยงานใด

2. กลวิธีประกอบสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์ของตัวบทละครโทรทัศน์เรื่อง “พรหมลิขิต” ที่แตกต่างจากเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ในแง่ที่มีผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย

ตามหลักการเขียนบทละคร วิธีชีวิตและการตัดสินใจของตัวละครเอกจะก่อให้เกิดการดำเนินเรื่องไปที่ละขั้น ๆ ค่านิยมและอุดมการณ์ที่ตัวละครเอกใช้ในการตัดสินใจเลือกกระทำหรือไม่กระทำการสิ่งใดจะขึ้นาวิธีการเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องให้เป็นบทเรียนแก่ผู้ชม หากผลลัพธ์นำมาซึ่งความสุขและความสำเร็จ ผู้ชมก็จะคล้อยตามค่านิยมและอุดมการณ์นั้นได้ง่าย สำหรับตัวบทที่ส่งเสริมการรื้อฟื้นวัฒนธรรมด้วยขบวนการฟื้นเมือง ความสุขและความสำเร็จต้องมีใช้ของตัวละครใดตัวละครหนึ่ง แต่ต้องเป็นของสังคมพื้นเมืองในอดีต

โดยรวม จึงจะเป็นพื้นที่สว่างไสวในจินตนาการของผู้ชมที่สามารถใช้ฟังได้ในยามรู้สึกเบื่อหน่ายชีวิตในสังคมที่เหี่ยวเฉา ซึ่งนางเอกในละครเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” มีค่านิยมและอุดมการณ์ในการตัดสินใจเผชิญกับเงื่อนไขทางสังคมในอดีตที่แตกต่างจากนางเอกของเรื่อง “พรหมลิขิต” อย่างเห็นได้ชัดในหลายองค์ประกอบของการประกอบสร้าง “ความเป็นจริง” และตัวแทนความเป็นจริง

จากการวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์ พบว่า ในด้านการสร้างตัวแทนความเป็นจริง ละครแต่ละเรื่องออกแบบบทนางเอกให้มีปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมอย่างแตกต่างกัน นางเอกของบุพเพสันนิวาสนำเสนอความเป็นตัวแทนที่ยึดถือคติรวมหมู่ (collectivism) ในการตัดสินใจดำเนินชีวิตทางสังคมให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมเกษตรดั้งเดิมที่ยึดครอบครัวและชุมชนเป็นรากฐาน รวมถึงชาวตะวันออกที่นับถือลัทธิขงจื้อ ในขณะที่นางเอกของพรหมลิขิตนำเสนอความเป็นตัวแทนที่ใช้อุดมการณ์ปัจเจกชนนิยม (individualism) ที่เป็นลักษณะของสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมแบบตะวันตก (Larry A. Samovar et al. 2017: 88-91) จตุพร นุตะสระริน (2553: 5) ประมวลความหมายของคติรวมหมู่และปัจเจกชนนิยมไว้ว่า ความเป็นคติรวมหมู่หมายถึงแนวคิดที่บุคคลให้ความสำคัญกับเป้าหมายของกลุ่มมากกว่าเป้าหมายของตัวเอง บุคคลจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม และประพฤติปฏิบัติตนสอดคล้องกับบรรทัดฐานที่กลุ่มกำหนดไว้ ส่วนความเป็นปัจเจกชนนิยม หมายถึง แนวคิดที่บุคคลให้ความสำคัญกับเป้าหมายของตัวเองมากกว่าเป้าหมายของกลุ่ม บุคคลมีความเป็นอิสระและแยกจากกัน เป็นตัวของตัวเอง ให้ความสำคัญกับเจตคติ ความคิด และความรู้สึกของตัวเอง

การวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะความเป็นคติรวมหมู่ผ่านการเกิดนางเอกบุพเพสันนิวาสกับความเป็นปัจเจกชนนิยมผ่านชุดนางเอกพรหมลิขิต โดยสังเกตจากการตอบสนองของตัวละครทั้งสองต่อสถานภาพหรือสถานการณ์ในบริบททางสังคมวัฒนธรรมยุคอดีต มีดังนี้

1) ด้านการอยู่อาศัย

1.1) การอยู่อาศัยของการะเกด อยู่ร่วมกับครอบครัวใหญ่ของขุนนางระดับสูง มีคุณหญิงจำปาหญิงสูงศักดิ์เป็นแม่เรือนที่เคร่งครัดแต่มีเมตตา พรั่งพร้อมด้วยพร้อมป่าวและทาส การะเกดเป็นคู่หมั้นของลูกชายเจ้าของเรือนจึงต้องพยายามปรับตัวให้อยู่ร่วมกับครอบครัวให้ได้ และต้องประพฤติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณีของ “แม่หญิงอยุธยาที่ดี”

1.2) การอยู่อาศัยของพุดตาน ผู้รับอุปการะคือ “ยายกุย” ไพรในสังกัดของบ้านพระเอก ยายกุยปลูกเรือนให้พุดตานแยกอยู่ในสวน เป็นเรือนมุงจากปูพื้นแพกหลังเดียว อาศัยอยู่กับทาสของยายกุยเป็นหญิงหนึ่งคน ชายหนึ่งคน ทำให้พุดตานอยู่อย่างมีอำนาจในการตัดสินใจ มีผู้ช่วยได้บังคับบัญชา ออกจากบ้านไปไหนเมื่อใดก็ได้ มีอิสระที่จะคบค้าสมาคมกับคนต่างเพศและต่างชนชั้น

2) ด้านการทำงาน

2.1) การทำงานของการะเกด ฝึกฝนการเรือนแบบชนชั้นสูง ประณีตบรรจง ทั้งศิลปะการตกแต่งอาหาร การปรุงอาหารไทยโบราณ และเสริมด้วยอาหารยุคปัจจุบันที่ปรับปรุงจากวัตถุดิบในอดีตเพื่อเอาใจครอบครัวและชุมชนที่ตนอยู่อาศัยด้วย รวมถึงทำงานดอกไม้ งานเย็บปักถักร้อย งานตัดเย็บ ซึ่งทำได้ดีเพราะมีพื้นฐานมาจากครอบครัวเดิมที่มีสกุล แต่ต้องผ่านการดูถูกดูแคลนและการไม่ให้ความร่วมมือของป่าวไพร่ในเรือน การะเกดยินดีทำแม้จะบ่นว่าการที่ต้องอดทนทำก็เพราะเป็นเครื่องประดับเกียรติของฝ่ายชาย จนคุณหญิงจำปาและป่าวไพร่ให้การยอมรับ ครอบครัวก็ร่มเย็นเป็นสุข นับว่าเป็นการทำงานเพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่สังคมแวดล้อมเป็นอุดมการณ์หลัก

2.2) การทำงานของพุดตาน พุดตานพึ่งพาตนเองในการหาเลี้ยงชีพเป็นหลัก มีผู้อุปการะให้วัตถุดิบมาปรุงอาหาร และมีเงินให้ใช้จ่ายบ้าง แต่ชอบพึ่งพาตัวเองโดยการหาปลา หาหน่อไม้ ปลูกผัก มีการพัฒนาอาชีพไปสู่การผลิตสินค้าออกขายโดยอาศัยความรู้จากยุคปัจจุบัน ได้แก่ อาหาร เครื่องสำอาง นิยมทำธุรกิจแบบชนชั้นกลางรุ่นใหม่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยและ “เป็นนายตัวเอง” ประเภท SME หรือ start-up ขยายความสัมพันธ์เชิงธุรกิจกับคนในยุคอดีต เรียกลูกค้าว่า “คุณลูกค้า” แทนคำเรียกแบบ

เครือญาติตามธรรมเนียมไทย เมื่อมีรายได้ก็เก็บออมเพื่อการลงทุน ใช้เงินส่วนหนึ่งไถ่ตัวทาสหญิงที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไทจากขายกยแล้วเปลี่ยนให้เป็นลูกจ้าง พุดตานแสวงหาความสำเร็จของตนเอง เพราะถึงแม้จะแต่งงานเป็นสะใภ้ของชนชั้นสูงแล้ว ก็ยังออกไปขายกยเดี่ยวเรือที่ตลาด ซึ่งเน้นความสำเร็จของตนเองมากกว่าครอบครัวโดยรวมแล้วมีแนวคิดและวิธีการทำงานแบบคนในสังคมทุนนิยม

3) การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

3.1) การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของการะเกด พยายามสร้างความสัมพันธ์กับทุกคนในครัวเรือน เช่น เคารพเชื่อฟังและเอาใจผู้เป็นใหญ่ในเรือนด้วยความกตัญญูรู้คุณ ร่วมใส่บาตรทำบุญ ใช้สรรพนามเรียกบ่าวแบบเครือญาติ เล่นกับเด็ก ๆ ที่เป็นลูกเมียบ่าวของพ่อคู่หมั้น ช่วยเหลือดูแลทาสที่อยู่นอกเรือน ผูกมิตรกับบ่าวที่ตั้งตัวเป็นศัตรู ยอมรับโทษแทนบ่าวที่ทำตามคำสั่งของตน เป็นต้น มีการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เช่น ผูกมิตรกับคู่แข่งด้านความรัก ช่วยเหลือภารกิจต่าง ๆ ที่ญาติมิตรของครอบครัวต้องการ เคารพพระอาจารย์ที่เป็นศูนย์รวมความนับถือ ใช้ความรู้ความสามารถเพื่อเข้าสังคมกับผู้มีอำนาจทางการเมืองที่ทำงานร่วมกับคู่หมั้นของตน เป็นเชียร์ลีดเดอร์ในเทศกาลแข่งเรือ เป็นต้น

3.2) การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของพุดตาน บทละครสร้างทางออกให้พุดตานไม่ต้องปรับตัวกับผู้มีอำนาจและมีความขัดแย้งกับพุดตาน เพราะมีผู้มีอำนาจอีกฝ่ายมาคอยช่วยเหลือเอาอกเอาใจอย่างไม่มีข้อแม้ จึงทำให้พุดตานแสดงความเป็นตัวของตัวเองได้เต็มที่ ผู้ชมไม่ได้เห็นความพยายามปรับตัวด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ ยายกยผู้รับอุปการะมีนิมิตว่าพุดตานเป็นลูกเทวดาจึงยอมรับพุดตานทุกประการอย่างไม่มีข้อขัดแย้ง แต่นางกลืนกลานสาวของผู้อุปการะไม่ต้องการให้อยู่ร่วมเรือน (เคยผูกเวรกรรมกันมาก่อนเลยไม่ลูกชะตา) และพุดตานไม่ยอมตกเป็นเบี้ยล่างทำให้ได้แยกเป็นอิสระไปอยู่เรือนเดี่ยว พุดตานมีความสัมพันธ์ที่ดีกับทาสเพราะต้องการให้เป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำเรื่องที่เป็นในการปรับตัว แต่เป็นการปรับตัวในด้านความเป็นอยู่ ไม่ได้พึงพิงด้านการสร้างความสัมพันธ์ คุณหญิงการะเกดผู้เป็นแม่ของหมื่นริดก็พร้อมจะ

สนับสนุนพุดตานทุกเรื่องเพราะเป็นญาติกันในยุคปัจจุบัน เป็นพี่น้องฝาแฝดในอดีตชาติ และเป็นคนสมัยใหม่ด้วยกัน

เมื่อพุดตานขัดแย้งกับคุณหญิงจำปาเรื่องการแต่งงานกับหมื่นริด เพราะคุณหญิงพุดถึงความต่างทางชนชั้นอย่างตรงไปตรงมา พุดตานแสดงอารมณ์โต้ตอบอย่างรุนแรง ไม่รักษามารยาท ยืนพุดตะคอกใส่หน้าคุณหญิงจำปา เพราะเห็นว่าวางอำนาจมากเกินไปโดยพุดตานไม่สนใจว่าเมื่อแต่งงานกับหมื่นริดก็จะเป็นหลานสะใภ้ของคุณหญิงจำปา และตนก็ยังอยู่ในความดูแลของกบฏายกุกซึ่งเป็นไพร่ในสังกัดเรือนของคุณหญิงจำปา บทละครตัดปัญหาความสัมพันธ์โดย การให้คุณหญิงจำปาถึงแก่อนิจกรรมไปก่อนที่พุดตานจะเข้าไปเป็นหลานสะใภ้ พุดตานมีความสัมพันธ์ที่ดีเป็นพิเศษกับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นคนรุ่นเดียวกันและแสดงวัฒนธรรมสมัยใหม่ต่อกัน ความสัมพันธ์กับคนในชุมชนก็เป็นเพียงลูกค้าที่ชอบฝีมือการทำอาหารของพุดตาน เรียกได้ว่า บทละคร “สปอยล์” พุดตานในทุกทิศทาง เธอดีอีร์และไม่ต้องเอาใจผู้ใดเลย ทำให้ตัวละครขาดแง่มุมที่จะได้แสดงความน่ารักออกมา การวางบทให้พุดตานเอาชนะอำนาจของผู้อาวุโสด้วยความรุนแรง แข็งกร้าวเมื่อถูกมองว่าเป็นคนนอกกลุ่ม ทำให้ผู้ชมนำไปเปรียบเทียบกับคนนอกกลุ่มมาก่อนอย่างการะเกดที่เอาชนะใจผู้อาวุโสด้วยความละมุนละม่อมและใช้ศิลปะการเจรจาต่อรองของที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตให้สงบสุขตามวัฒนธรรมไทยมากกว่า

4) ด้านความรักและการแต่งงาน

4.1) การแต่งงานของการะเกด เมื่อรู้ตัวว่าเป็นคู่หมั้นของขุนนางในตระกูลสูงศักดิ์ การะเกดก็ยอมเตรียมตัวให้มีคุณสมบัติของเป็นภรรยาที่เหมาะสม แม้จะยังไม่รักพี่หมื่นเดชก็ตาม เมื่อเริ่มรักกันก็ยิ่งตระหนักที่จะรักษาชาติตระกูลของว่าที่สามีช่วยงานว่าที่สามีตามความรู้ความสามารถแม้เสี่ยงอันตราย การแต่งงานได้รับการยอมรับจากคุณหญิงจำปา คนในครอบครัว และญาติมิตรทุกคน สามารถเป็นเพื่อนสนิทกับผู้หญิงทุกคนที่เคยหวังมาก่อนว่าจะได้แต่งงานกับสามีของตนด้วยการแสดงน้ำใจไมตรีและช่วยเหลืออย่างจริงใจ

4.2) การแต่งงานของพุดตาน เมื่อเริ่มมีความรักพุดตานก็รอคอยการดูแลเอาใจใส่จากหมื่นริด กลัวถูกแย่งความรัก มักมีฉากพ้อแหม่งนอนไม่สมกับวัยวุฒิ

ลักษณะของการคบหาคนรักคล้ายกับในบทมิวสิกวิดีโอที่ตัวละครมักจะเป็นอิสระจากสังคม หญิงชายสามารถมาพบปะพูดคุยกันลำพังได้ตามต้องการ เรียนพันดาบกัณฑ์แบบใกล้ชิดในที่ลับตาคน มีการจับเนื้อต้องตัวกันที่บ้านของพุดตานโดยไม่ยึดถือประเพณีในยุคอดีต พุดตานใส่ใจแต่ความรักกับหมื่นริดและค่อนข้างอดเรื่องจะมีหญิงอื่น วางตัวเป็นฝ่ายตรงข้ามกับผู้ที่หวังจะแต่งงานกับหมื่นริด ยึดความต้องการของตนเองเป็นที่ตั้งโดยไม่สนใจว่าการปฏิเสธการถวายตัวกับพระเจ้าอยู่หัวจะมีผลกระทบต่อครอบครัวหมื่นริด ทั้งยังจ่ายศทางราชการของหมื่นริดไม่ได้ และแยกไปทำงานค้าขายนอกเรือนไม่มีหน้าที่ช่วยเหลือการงานของครอบครัวสามี

5) การดำเนินภารกิจทางสังคมเมื่อข้ามเวลามายุคอดีต

5.1) การดำเนินภารกิจทางสังคมเมื่อข้ามเวลามายุคอดีตของการะเกด

ใช้ความรู้ความสามารถด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภาษาต่างประเทศในการช่วยสามีและชาติบ้านเมืองแก้ปัญหาภัยคุกคามจากต่างชาติช่วงแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีบุคลิกภาพเป็นคนดีของสังคม ได้แก่ เป็นคนประนีประนอม สุภาพ ใฝ่เรียนรู้ ประเพณีและวัฒนธรรม เคารพให้เกียรติคนทุกชนชั้น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น กล้าหาญมีความเมตตากรุณา เป็นธรรม ใช้อำนาจปกป้องผู้ที่อ่อนแอ ไม่เอาฆาตมาดร้าย ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นกัลยาณมิตร มีอารมณ์ขัน และมีวิธีเรียกร้องสิทธิและความเสมอภาคทั้งแบบจริงจังและแบบร้องขออย่างนุ่มนวลตามกาลเทศะและบุคคล ทำให้ภารกิจด้านการข้ามเวลามาหาเนื้อคู่และครองรักกันประสบผลสำเร็จทั้งกับคู่รักของตน ไปจนถึงการสร้างชีวิตครอบครัวที่ทำให้ทุกคนในเรือนมีความรักความสามัคคี และมีความสุขกันถ้วนหน้า รวมถึงมิตรสหายก็ไปมาหาสู่กันด้วยความรักและความจริงใจ

เมื่อพิจารณาบุคลิกภาพของการะเกดตามกรอบแนวคิดคนดีของสังคมไทย พบว่าสามารถผสมผสานจริยธรรมแบบคุณธรรม (virtue-based morality) ที่คนไทยยึดถือมาก่อนเข้ากับจริยธรรมแบบสิทธิ (right-based morality) ที่คนไทยรับมาจากชาติตะวันตกเหมือนความคิดเรื่องประชาธิปไตย จริยธรรมแบบสิทธิคำนึงถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่นและเรียกร้องยืนยันในสิทธิเสมอภาคของตนเอง จริยธรรมแบบคุณธรรมเป็นใบเบิกทางให้การะเกดได้รับการยอมรับจากสังคมในอดีต และการเรียกร้องสิทธิความเสมอ

ภาคให้กับตนเองและผู้้อยกระทำอย่างประนีประนอม ค่อยเป็นค่อยไป และมีมารยาทเพื่อรักษาประเพณีนับถือผู้อาวุโสในครอบครัวและเคารพรอบทางศีลธรรม สอดคล้องกับวิถีคิดของคนไทย ซึ่ง รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์ (2560: 529 -531) อธิบายว่ากฎหมายและการเมืองมีอิทธิพลต่อความคิดทางจริยธรรมน้อยกว่าความเชื่อทางศาสนาและครอบครัว

5.2) การดำเนินภารกิจทางสังคมเมื่อข้ามเวลามายุคอดีตของพุตตาน

หลังจากชีวิตความเป็นอยู่ในยุคอดีตเข้าที่เข้าทางแล้ว พุตตานก็เริ่มดำเนินกิจการด้านการค้าที่เน้นการแลกเปลี่ยนค่าตอบแทนอย่างยุติธรรม พัฒนาความสัมพันธ์กับคนรักและแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคของความรักจนลุล่วงได้แต่งงานอยู่กินกันอย่างหวานชื่น พุตตานใช้ความชำนาญในการทำสวน และประกอบอาหารโดยเฉพาะอาหารที่ทำกินได้ตามร้านอาหารทั่วไปในยุคปัจจุบัน ได้แก่ หมูกระทะ ก๋วยเตี๋ยวเรือ แกงเขียวหวานดินไก่ ปลาช่อนเผาเกลือ ปลาตะเพียนทอด ไม่พบว่านำความสามารถนั้นมากระทำการกิจเพื่อส่วนรวมหรือแก้ปัญหาให้ผู้มีพระคุณ การฝึกต่อสู้เพิ่มเติมก็เพื่อป้องกันตัวและพรรคพวก เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่พุตตานเข้าไปเกี่ยวข้อง คือ สมเด็จพระเจ้าท้ายสระทรงห้ามราษฎรจับปลาตะเพียนเพราะทรงได้ความรู้จากพุตตานเรื่องการห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ด้านอาหารจากแหล่งน้ำให้แก่ราษฎร และพุตตานได้ถวายคำแนะนำให้ลงโทษปรับเงินจากผู้ฝ่าฝืน จนกลายเป็นจุดขัดแย้งกับราษฎรเพราะราษฎรอ่านประกาศไม่ออกจึงไม่เข้าใจเหตุผลและถูกยุยงให้ไม่เคารพศรัทธาพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพุตตานก็ได้แต่บ่นว่า “พ็อรไม่ดีหรือคะ” โดยไม่สนใจจะช่วยแก้ปัญหาใด ๆ

ส่วนเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอโดยมีชาวต่างชาติเป็นตัวร้ายคือ เสนาบดีชาวจีนฉ้อราษฎ์บังหลวงและเอารัดเอาเปรียบแรงงานชาวสยาม แต่แทนที่จะเป็นประเด็นส่วนรวมที่ดึงให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วม กลับเป็นภารกิจที่ตัวละครในอดีตจัดการกันเอง ไม่เกี่ยวกับการข้ามเวลาของพุตตาน ซ้ำยังดึงตัวละครพุตตานไปเกี่ยวข้องกับในฐานะที่เป็นมารหัวใจของลูกสาวเสนาบดีชาวจีนที่หวังจะแต่งงานกับหมื่นริดเท่านั้น

สำหรับภารกิจด้านความรัก การที่พุตตานสมหวังในความรักก็เนื่องมาจากความเป็นตัวของตัวเอง และการแสดงออกถึงการยึดจริยธรรมแบบสิทธิอย่างเด่นชัด บทละครให้พุตตานแสดงความกล้าที่จะทำตามความต้องการของตัวเองโดยฝ่าฝืนจารีต

ชั้นสูงสุด คือ การปฏิเสธการถวายตัวต่อพระมหากษัตริย์เพราะตนมีคนรักอยู่แล้ว ความหมายที่เกิดขึ้นสนับสนุนว่าการทำตามใจตนเองสำคัญกว่าการหมั้นสถาบันเบื้องสูงที่กระทบต่อพระราชอำนาจในการปกครองบ้านเมือง แต่เรื่องราวก็ลงเอยได้โดยง่าย เพราะพระมหากษัตริย์พระราชทานพระบรมราชานุญาตทันทีและทรงพระราชทานการสมรสระหว่างพุดตานกับหมื่นริดแทน ต่อจากนั้นก็จบเรื่องโดยพุดตานและหมื่นริดไม่ได้แสดงคุณธรรมหรือความพยายามในการแก้ปัญหาให้ผู้ชมเอาใจช่วยแต่อย่างใด เห็นได้ชัดว่าเป้าหมายในการข้ามเวลา คือ ความรักส่วนบุคคลเท่านั้น

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาพบว่ากลวิธีประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์ที่ด้วยตัวละครโทรทัศน์เรื่อง “พรหมลิขิต” สืบต่อมาจากเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ในแง่ที่มีผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย ได้แก่ 1) การผสมผสานหลักความเชื่อที่สืบทอดจากยุคอดีตเข้ากับค่านิยมของคนไทยในปัจจุบัน 2) การอิงประวัติศาสตร์ด้วยอุดมการณ์มนุษยนิยม 3) การปลูกอุดมการณ์ชาตินิยมจากการต้านภัยจากชาวต่างชาติได้สำเร็จ 4) การใช้ชนบทของละครข้ามเวลามาเพื่อให้ผู้ชมร่วมวิพากษ์สังคมและวัฒนธรรมด้วยอุดมการณ์สมัยใหม่

กลวิธีดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการรื้อฟื้นวัฒนธรรมด้วยขบวนการฟื้นฟูเมืองที่ใช้เทคนิควิธีทางไสยศาสตร์และเหตุผลของ ราล์ฟ ลินตัน (1943) กล่าวคือ ยังสนับสนุนลัทธิดั้งเดิมที่เชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติที่ควบคุมมนุษย์ ไปพร้อมกับลักษณะที่เชื่อมโยงกับคนในยุคปัจจุบันได้ดี คือ การใช้ประวัติศาสตร์ยุครุ่งเรืองมาเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยในแง่ที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำการใช้ยุทธวิธีทางการเมืองการปกครองในการปกป้องบ้านเมืองจากภัยต่างชาติโดยไม่ใช้การทำสงคราม ทั้งพระองค์และตัวละครผู้ร่วมต่อต้านชาติมหาอำนาจได้สำเร็จต่างก็แสดงความเป็นมนุษยธรรมคาวที่มีอารมณ์ มีข้อบกพร่อง มีค่านิยมอุดมการณ์ตามปัจจัยของบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างจากปัจจุบัน ซึ่งทำให้ผู้ชมสนใจใคร่เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และวิพากษ์ประวัติศาสตร์ อันเป็นโอกาสที่จะเกิดการปรับปรนวัฒนธรรมในอดีตและปัจจุบันเข้าหากันได้ กล่าวได้ว่า กลวิธีประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์ที่สืบทอดกันของละครสองเรื่อง คือ การเสนอ

ตัวแทนเหตุการณ์ในอดีตที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ที่ยังมีอิทธิพลอยู่ในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ ไซยศาสตร์ พื้นเมืองนิยม ชาตินิยม มนุษยนิยม และสมัยใหม่นิยม และยังเป็นตัวแทนความเป็นจริงที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ของคนในยุคปัจจุบันด้วย

กลวิธีประกอบสร้างความหมายในระดับอุดมการณ์ของตัวบทละครโทรทัศน์เรื่อง “พรหมลิขิต” แตกต่างจากตัวบทละครโทรทัศน์เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ในแง่ที่มีผลต่อการรื้อฟื้นวัฒนธรรมไทย คือ การประกอบสร้างความหมายอุดมการณ์แบบคตินิยมภูมิปัญญาพื้นเมืองผ่านบทนางเอก ทั้งในการสร้างตัวแทนความเป็นจริงด้านการอยู่อาศัย การทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม การแต่งงาน และภารกิจทางสังคมเมื่อข้ามเวลามาสู่ยุคอดีต การกระเด้งผู้เป็นนางเอกของบุพเพสันนิวาสแสดงปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคมวัฒนธรรมตามอุดมการณ์คตินิยมภูมิปัญญาที่มีเป้าหมายแน่วแน่ในการสร้างความสุขความสำเร็จร่วมกันเป็นหมู่คณะจนได้รับการยอมรับจากสังคมทุกกลุ่มที่ตนเข้าไปมีความสัมพันธ์ด้วยในรูปแบบต่าง ๆ พยายามปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่มและนำความรู้ความสามารถจากโลกปัจจุบันไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในการสร้างสถานภาพที่มั่นคงให้ตนเองไปพร้อม ๆ กับใช้แก้ไขปัญหามืองตามสถานการณ์ โดยตระหนักดีว่าไม่ควรนำการรู้เหตุการณ์ในอนาคตเข้าไปเปลี่ยนแปลงแก้ไขเหตุการณ์ในอดีตตามใจต้องการ แต่นำไปสร้างเสริมความมั่นใจและให้แนววินิจฉัยสถานการณ์แก่บุคคลที่เป็นต้นทางของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ และมีบทบาทต่อความอยู่รอดของคนส่วนรวม

นอกจากนี้ นางเอกของบุพเพสันนิวาสยังเป็นแบบอย่างของคนไทยที่ผู้มีจิตสำนึกดีตามคุณสมบัตินี้ วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (2552) อธิบายไว้ ได้แก่ 1) การปกป้องภัยของชาติ 2) ความกตัญญูรู้คุณ 3) การสนับสนุนการปกครองของสถาบันกษัตริย์ให้ดำรงมั่นคงไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจต่างชาติ 4) การชอบเรียนรู้ภาษาไทยโบราณ ประเพณีไทย ให้มีความสำคัญกับบุคคลและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของชาติ 5) การมีไมตรีจิตต่อชนชาติอื่นที่มีได้เป็นอันตรายต่อสังคม การนำเสนอให้คุณสมบัติเหล่านี้เป็นปัจจัยที่นำความสุขความเจริญมาสู่ชีวิตของนางเอก อาจส่งผลให้ผู้ชมเล็งเห็นประโยชน์ในการใช้แบบแผนการดำรงชีวิตที่กำกับไว้ด้วยค่านิยมดั้งเดิมตามเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยได้ด้วย

อุดมการณ์ของนางเอกเรื่องบุพเพสันนิวาสยังสอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม (cultural ecology) ริเริ่มโดย จูเอียน สจ๊วต (Juian Steward) จากงานเขียนที่ชื่อว่า Theory of Culture Change: The Methodology of Multilinear Evolution (1955) เป็นแนวคิดที่ประเทศไทยนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาจากฐานของวัฒนธรรม ชุมชนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 แนวคิดนี้ให้ความสนใจสิ่งแวดล้อมว่าเป็นรากฐานของโลกทัศน์ คุณค่า การให้ความหมาย วิธีชีวิตของแต่ละสังคมวัฒนธรรม บทบาทของนางเอกเรื่อง บุพเพสันนิวาสสามารถปลุกเร้าให้เกิดความสนใจในวัฒนธรรมชุมชนที่สร้างสรรค์ภูมิปัญญา จากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (กฤษดา บุญชัย 2566) กล่าวคือ ในช่วงปรับตัวเข้ากับสังคม กรุงศรีอยุธยา การเกิดเป็นสื่อกลางที่ทำให้ผู้ชมเข้าใจว่าชนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ใช่เรื่องล่องลอย แต่เป็นโลกทัศน์ ความรู้ ความเข้าใจเชิงลึกของชุมชน ต่อระบบนิเวศที่มีบริบทเฉพาะและก่อรูปเป็นวัฒนธรรมในลักษณะเฉพาะ ซึ่งเห็นได้ชัดจาก การเคารพในองค์กรชุมชนเดิมของสังคมไทยที่มีความแตกต่างในระดับต่ำสูงอยู่ที่วิถีและ คุณวุฒิ (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ 2556: 18) บทละครนำไปสู่ความเข้าใจว่าความแตกต่างนี้มิได้ จะนำไปสู่การมีอำนาจและแสวงหาผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลแต่อย่างใด แต่ช่องว่าง ของความแตกต่างมีไว้เพื่อเป็นอำนาจในการรักษาประโยชน์ของส่วนรวมและควบคุมสังคม ให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

ในขณะที่ผู้ติดตามผู้เป็นนางเอกเรื่องพรหมลิขิตแสดงปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม วัฒนธรรมตามอุดมการณ์ปัจเจกชนนิยม มีเป้าหมายของการกระทำเพื่อเอาตัวรอด ไม่ผูกพันกับกลุ่มเท่านั้นนางเอกเรื่องบุพเพสันนิวาส อาจเป็นเพราะผู้ติดตามรู้ว่าตนมีโอกาส กลับไปมีชีวิตอยู่ในโลกยุคปัจจุบันได้ ในขณะที่ยังต้องอยู่ในโลกอดีตก็มีโอกาสพัฒนา ความรักซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นเงื่อนไขให้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มสังคมต่าง ๆ มากขึ้น แต่ก็ยึดความเป็นตัวของตัวเองมากกว่าปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน ของกลุ่ม ทำให้ขัดแย้งกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน โดยต้องแสดงอารมณ์ขุ่นมัวแทบทุกตอน จากการทะเลาะเบาะแว้ง ความไม่เข้าใจกัน และความไม่ปรองดองที่ยืดเยื้อ ตัวละครนี้ แสดงตนว่าเชื่อถือไสยศาสตร์และอำนาจของพรหมลิขิต โดยไม่แสดงออกว่ายึดถือจริยธรรม ทางศาสนาเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้ชมในการหาทางออกของปัญหา หรือมีความสุขจากการ

ได้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนรอบข้าง มีการทำดีเฉพาะกับผู้ให้ความช่วยเหลือตนและลูกน้องที่ช่วยเหลือกิจการของตน รวมทั้งไม่มีบทบาทสำคัญในการนำความรู้จากโลกปัจจุบันไปสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวม แต่ใช้ความรู้ทำกิจวัตรประจำวันและทำธุรกิจส่วนตัว

นางเอกพรหมลิขิตจึงเป็นเพียงตัวแทนความเป็นจริงของคนปัจจุบันในโลกทุนนิยมที่ไม่ได้สนใจคุณค่าของวัฒนธรรมในอดีต และไม่เป็นผู้นำทางผู้ชมไปแสวงหาตัวตนของความเป็นไทยมาเยี่ยวยาววิกฤติอัตลักษณ์ที่ถูกกดทับจากวัฒนธรรมอื่นมานาน ประกอบกับการข้ามเวลาไปเป็นชนชั้นไพร่เป็นเหตุให้ไม่สามารถเสนอวิถีชีวิตที่น่าอภิรมย์แก่ผู้ชมชนชั้นกลางในปัจจุบัน ที่ต้องการแสวงหาวิธีใช้ชีวิตตามรสนิยมของตนเพื่อสร้างภาพลักษณ์โน้มน้าวใจ (Marketingoops 2558) ฉากส่วนใหญ่เป็นการดำเนินเรื่องตามนางเอกที่ประสบความลำบากและถูกจำกัดรสนิยมการบริโภคตามระดับชนชั้น ทั้งเครื่องแต่งกายและที่อยู่อาศัย ทำให้พลังในการรื้อฟื้นวัฒนธรรมของพรหมลิขิตจึงมีน้อยกว่าบุพเพสันนิวาสที่อาศัยอุดมการณ์คตินิยมและการสร้างนางเอกให้เป็นตัวแทนความเป็นจริงของชนชั้นสูงที่พร้อมจะปรับตัวเข้าหาคนทุกระดับ ฉากต่าง ๆ ในบุพเพสันนิวาสจึงมีโอกาสนเสนอศิลปวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองของสังคมไทยในอดีตได้อย่างกว้างขวางทุกระดับชนชั้นและมีอิทธิพลต่อผู้ชมได้ง่ายเนื่องจากนางเอกเป็นคนที่ตามค่านิยมของสังคมไทยที่ประกอบไปด้วยรูปลักษณ์ของการแต่งกายและความเป็นอยู่ที่หรูหราแสดงถึงความมั่งคั่ง สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมไทยที่ให้คุณค่ากับความร่ำรวย มั่งคั่ง และความหรูหราอีกด้วย (กฤษณา วงษาสันต์ 2542: 94-95) ละครบุพเพสันนิวาสจึงได้นำเสนอแบบอย่างในการนำวัฒนธรรมไทยมาใช้สร้างอัตลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจให้กับคนไทยในปัจจุบันได้

กลวิธีประกอบสร้างความหมายระดับอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่พรหมลิขิตผลิตซ้ำตามแบบแผนของบุพเพสันนิวาส ล้วนแต่หวังผลที่จะดึงดูดมวลชนให้เปิดรับเนื้อหาเดียวกัน และจงใจให้เข้าใจความหมายที่สร้างขึ้นไปในทิศทางเดียวกัน อันเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะต้องขับเคลื่อนวัฒนธรรมให้แก่สังคมที่คนแยกจากชุมชนรากเหง้าออกไปอยู่กันอย่างกระจัดกระจายในสังคมอุตสาหกรรม แต่ถ้าให้ตัวละครเอกจากยุคปัจจุบันใช้อัตลักษณ์ของปัจเจกชนนิยมก็เท่ากับตอกย้ำสภาพสังคมแบบตัวใครตัวมัน แทนที่จะเสนอทางเลือกให้กับสังคมปัจจุบันได้ฟังฟังบรรยากาศของความอบอุ่นที่ได้ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันในรอบครัว

ในชุมชน และในบ้านเมืองที่สงบสุข แม้จะเป็นเพียงการนำเสนอโลกอดีตให้เป็นตัวแทนสังคมไทยในอุดมคติก็ตาม ความสำเร็จของละครโทรทัศน์อย่างบุพเพสันนิวาสสะท้อนให้เห็นว่าผู้ชมละครและสังคมไทยต้องการละครโทรทัศน์ที่นำเสนอสัญลักษณ์แห่งความสามัคคีกลมเกลียวกันของผู้คนในสังคม เพื่อนำพลังทางวัฒนธรรมมาเป็นแรงผลักดันให้คนไทยร่วมกันสร้างสรรค์และแสดงอัตลักษณ์ของชาติอย่างภาคภูมิใจ

การเปรียบเทียบละครสองเรื่องนี้ สามารถให้แง่คิดสำหรับผู้ผลิตรายการต่าง ๆ ที่ต้องการทำตามแบบอย่างความสำเร็จของรายการที่มีมาก่อนหน้าได้ว่า ควรจะพิจารณาถึงกลวิธีการสร้างความหมายของตัวแทนความเป็นจริงในรายการต้นแบบให้ถึงระดับการเข้ารหัสอุดมการณ์ ได้แก่ ความเชื่อ โลกทัศน์ความรู้ ค่านิยม หรืออุดมการณ์ที่เป็นฐานคิดของตัวบทของรายการเสียก่อน จึงจะวางแผนการผลิตรายการให้เกิดประโยชน์และสามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้ชม ผู้สนับสนุน และสังคมได้ตามเป้าประสงค์

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษฎา บุญชัย. 2566. **นิเวศวัฒนธรรม จากมานุษยวิทยานิเวศสู่ขบวนการเคลื่อนไหว
สิ่งแวดล้อมไทย**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). ค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม
2567, จาก <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/517>
- กฤษณา วงษาสันต์. 2542. **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ: เจริญเว็บ เอ็ดดูเคชั่น.
- จตุพร นุตตะระริน. 2553. **การทำนายความขึ้นชอบงานโฆษณาที่วางกรอบสารต่างกัน
จากความเป็นปัจเจกชนนิยม-คตินิยม โดยมิเป้าหมายการควบคุมของบุคคล
เป็นตัวแปรส่งผ่าน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาสังคม
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2547. **วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดลินิวส์ออนไลน์. 2566. **ล้นยกที่หนึ่ง! ศัลยาโต้ตอบจบ ‘พรหมลิขิต’ ตอกกลับบทละคร
รวบรัดเกิน-ทำไมสนุก**. ค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2566, จาก
<https://www.dailynews.co.th/news/3021303/>.
- บรรเทิง พาพิจิตร. 2549. **ประเพณี วัฒนธรรมไทย และความเชื่อ**. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. 2560. **มโนทัศน์วัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. 2566. **มาคุ!“แดง ศัลยา-รอมแพง” ตอนจบพรหมลิขิตบังเพราะใคร?
ล้นตำหนิดฉันได้เลย เขียนนิยายไม่ดีพอเป็นละคร!**. ค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2566,
จาก <https://mgronline.com/entertainment/detail/9660000114709>.

- พรรณทิภา จินกลับ. 2551. **การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายไทยที่นำเสนอการเดินทางข้ามเวลา**. ปริญญาานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รจิตลักษณ์ แสงอุไร. 2530. **นิเทศศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์. 2560. **คนดีมีประโยชน์**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิดไทย: Thai Mind สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 7-15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. 2556. **นิเวศวัฒนธรรมในความเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ เล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. 2552. **ความรู้เรื่องเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: วศิระ.
- ไวกพ กฤษณสุวรรณ. 2561. **ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับพระพุทธศาสนาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สนิท สมักรการ. 2545. **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- สุชาติ บุษย์ชญาณนท์. 2561. “ตามกระแสบุพเพสันนิวาส: มุมมองพุทธปรัชญา”. **วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์**. 2 (1): 70.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2537. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brand Buffet. 2561ก. **บทเรียนการตลาดจาก “บุพเพสันนิวาส” เมื่อแบรนด์ต้องมีความเป็น “มนุษย์” ที่จับต้องได้**. ค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2018/03/bubpaesuniwas-fever-authentic-real-time-marketing/>.

_____. 2561ข. สัมภาษณ์พิเศษ อ.แดง-ศัลยา สุขะนิวัตต์ ผู้เขียนบท
“บุพเพสันนิวาส” จนขึ้นแท่นละครแห่งชาติ. ค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2566, จาก
<https://www.brandbuffet.in.th/2018/03/salaya-sukanivatt-drama-writer-buppesannivas/>.

Klausner, W. 2537. **สะท้อนวัฒนธรรมไทย เล่ม 1**. (แปลโดย ชัตติยา กรรณสูต).
กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ. (ต้นฉบับพิมพ์เมื่อ 1987,
ภาษาอังกฤษ).

Marketingoops. 2558. “ชนชั้นกลางขั้นเทพ” ผู้บริโภคกลุ่มใหม่ที่ต้องรู้จัก. ค้นเมื่อ
24 ธันวาคม 2566, จาก
<https://www.marketingoops.com/reports/research/hakuhodo-research-middle-class-asean/#::~:~:text=>

ภาษาต่างประเทศ

Fiske, John. 1990. **Television Culture**. New York: Routledge.

Samovar, L., Porter, R., McDaniel, E., & Roy, C. 2017. **Communication Between Culture**. 9th edition. Massachusetts: Cengage Learning.

บทเพลงบ่าววี: ลักษณะความเปรียบและการสร้างคำประสมด้านความรัก*

นริศมล ไชยคำ³

บุญเลิศ วิวรรณ⁴

รับบทความ 26 มีนาคม 2567 แก้ไขบทความ 04 มิถุนายน 2567 ตอบบรับ 22 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความเปรียบและลักษณะการสร้างคำประสมในบทเพลงบ่าววี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากช่องยูทูป RsaimMusic จำนวน 100 บทเพลงและประยุกต์แนวคิดด้านการใช้ความเปรียบและการสร้างคำประสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี มีจำนวนทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ 1) ความเปรียบแบบอุปมา เช่น เปรียบหน้าตาเข้ากับหัวใจ 2) ความเปรียบแบบอุปลักษณ์ เช่น เปรียบมนุษย์เป็นพืช 3) ความเปรียบแบบสัญลักษณ์ เช่น เปรียบนาฬิกาเป็นลมหายใจ 4) ความเปรียบแบบบุคลาธิษฐาน เช่น เปรียบหุ่นไล่กาให้เป็นสิ่งมีชีวิต และ 5) ความเปรียบแบบอติพจน์ เช่น เปรียบน้ำตาที่รินไหลเหมือนน้ำในเขื่อน ซึ่งความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงส่วนใหญ่แสดงให้เห็นด้านความรักที่เปรียบเทียบกับธรรมชาติ ส่วนการสร้างคำประสมด้านความรักในบทเพลงบ่าววี ผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะการสร้างคำประสมด้านความรัก 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำประสมที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว + ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว เช่น ความเหงา 2) คำประสมที่มีส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว + ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ เช่น การเอาใจ ซึ่งคำประสมที่ปรากฏในบทเพลงแสดงมุมมองความสัมพันธ์ด้านความรักที่มีทั้งความสมหวังและไม่สมหวัง

คำสำคัญ: ความเปรียบ, การสร้างคำประสม, บทเพลง, บ่าววี

³ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล nareekamon.c@ku.th

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล Boonlert.w@ku.th

Bao Wee's Songs: Characteristics of the Comparison and Formation of Compound Words for Love *

*Nareekamon Chaikum*⁵

*Boonlert Wiwan*⁶

Received 26 March 2024; revised 04 June 2024; accepted 22 June 2024

Abstract

The purpose of this research article is to study the characteristics of the comparison and formation of compound words in Bao Wee's songs. The data were collected from 100 songs on the YouTube channel RsaimMusic, and the concepts of comparison and formation of compound words were employed for data analysis.

The findings revealed that there are 5 types of comparisons that appeared in Bao Wee's songs: 1) simile, such as comparing cogon grass to a heart; 2) metaphors, such as comparing humans to plants; 3) symbols, such as comparing a clock to breathing; 4) personification, such as comparing a scarecrow to a living thing; and 5) hyperbole, such as comparing tears to water in a dam. The comparisons that appeared in most of the songs show love in comparison to nature. As for the formation of compound words for love in Bao Wee's songs, there are 3 characteristics: 1) compound words with the main part as a single word + the modifier as a single word, such as *kwam-ngao* (loneliness); 2) compound words with the main part as a single word + the modifier as a group of words, such as *kan-ao-jai* (appeasement); The compound words

⁵ Master's degree Student, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, email: nareekamon.c@ku.th

⁶ Assistant Professor Dr., Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, email: boonlert.w@ku.th

that appeared in the songs express the perspective of love relationships that are both fulfilled and unrequited.

Keywords: Comparison, Formation of Compound Words, Songs, Bao Wee

บทนำ

"เพลง" ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกในรูปแบบของภาษาผ่านเนื้อเพลง ผสมผสานกับท่วงทำนอง บุญยงค์ เกศเทศ (2536 : 68) กล่าวว่า เพลง มีบทบาทที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม อีกทั้งยังทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม ให้ข้อคิดและยังช่วยยกระดับจิตใจของผู้ฟังให้สูงขึ้น ดังนั้น เพลง จึงมีรูปแบบการเรียงร้อยถ้อยคำผสมกับจังหวะ ทำนอง และดนตรีที่ทำให้เกิดความไพเราะ สามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์บทเพลงไปยังผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้งอาจกล่าวได้ว่า ภาษาในบทเพลงเป็นการสื่อสารที่มนุษย์ใช้ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกในแง่มุมต่าง ๆ ภาษาจึงเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือ หรือกระจกสะท้อนความรู้สึกนึกคิดภายในของมนุษย์ออกมาสู่ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดเหตุการณ์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม หรือแม้แต่ความรู้สึกและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง

เพลงไทยถิ่นใต้ถือเป็นมรดกทางวรรณกรรม ที่แสดงให้เห็นถึงศิลปะทางด้านภาษา ได้เป็นอย่างดีประกอบกับการแต่งเนื้อร้องด้วยถ้อยคำภาษาที่เรียบง่าย นอกจากเพลงไทยถิ่นใต้จะให้ความเพลิดเพลินแล้วยังสะท้อนความรู้สึกนึกคิด เหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอีกด้วย เพลงถิ่นใต้ที่ปรากฏความเป็นภาคใต้ได้ดีคือ บทเพลงของ บ่าววี บ่าววีเป็นนักร้องอาชีพที่มีชื่อเสียงเคยสังกัดอยู่ค่ายอาร์สยามและสร้างสรรค์ผลงานเพลงออกมามากมาย ทำให้มีผู้ติดตามผลงานเพลงเป็นจำนวนมาก

บ่าววี พันจ่าอากาศเอก วีรยุทธ์ นานซ้า เป็นนักร้องลูกทุ่งชาวไทย จบจากโรงเรียนจ่าอากาศ รุ่นที่ 36 เหล่าอากาศโยธิน-สารวัตรทหาร ปัจจุบันรับราชการเป็นทหารอากาศที่กรมกิจการพลเรือนทหารอากาศ กองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง กรุงเทพฯ ผลงานชุดแรกของบ่าววีมีชื่อว่า ดาวห่างจันทร์, ผากฟ้า เป็นต้น จากนั้นก็มีผลงานชุดที่ 2 ปี 2550 และมีเพลงที่โด่งดังเป็นอย่างมาก คือ ขอนไม้กับเรือ บทเพลงของบ่าววีสร้างปรากฏการณ์ให้มีผู้ติดตามผลงานเพลงลูกทุ่งไทยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากน้ำเสียง สำเนียงที่ใช้เป็นภาษาถิ่นใต้ ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี ทำให้ได้รับรางวัล “ศิลปิน

เพลงลูกทุ่งดีเด่นชาย (รางวัลพิมเนศวร ครั้งที่ 2 ประจำปี 2556) และรางวัล บุคคล
สงเคราะห์ดีเด่น รับประทาน ตาซึ้งทอง ประจำปี 2556” (ข่าวสด sanook, 2559)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบการใช้โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในบทเพลง
ของบ่าววี ซึ่งโวหารภาพพจน์ที่พบเป็นลักษณะการใช้โวหารภาพพจน์ที่น่าสนใจ ประกอบ
ไปด้วย 6 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อธิพจน์ และสัทพจน์
โดยมีตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 ความเปรียบเทียบอุปมา

หากเปรียบคนดั่งกิ่งไม้ คนเดียวคงต้านไม่ไหว ถ้ามั่วรวมกันคง
ยิ่งใหญ่ ไม่มีสิ่งใดต้านทาน

(เพลงพลังฝัน พลังใจ)

จากตัวอย่างที่ 1 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการเปรียบเทียบคน
ว่าคล้ายกับกิ่งไม้ที่สื่อถึงความแข็งแกร่ง และมีรูปร่างที่หนาใหญ่ ที่อยู่เพียงผู้เดียว
ไม่สามารถแก้ปัญหา หรือรอดพ้นจากภัยอันตรายได้ แต่หากมีต้นไม้ใหญ่ที่คอยพยุงไว้ซึ่งมี
กิ่งก้านอีกมากมายที่แตกออกไปก็เปรียบเสมือนมีผู้คนมากมายล้อมรอบตัวที่พร้อมจะ
ต่อสู้กับปัญหาที่กำลังพบเจอ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ หรืออันตรายใด ๆ ก็มีโอกาสจะ
เข้ามาทำร้ายได้หากผู้คนร่วมแรงกัน

ตัวอย่างที่ 2 ความเปรียบเทียบอุปลักษณ์

เธอคือแรงผลักดัน ให้พื่นนั้นทำลงไป

(เพลงทุกหยาดเหงื่อเพื่อเธอ)

จากตัวอย่างที่ 2 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการเปรียบเทียบกำลังใจ
กับคนที่คอยเป็นแรงผลักดันและสื่อได้ถึงความมีอิทธิพลต่ออีกฝ่าย ซึ่งกล่าวว่าเธอ
หรือคนรักที่คอยเป็นแรงผลักดันให้เขามีกำลังใจที่จะกล้าตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ และต่อสู้กับ
อุปสรรคที่ผ่านเข้ามาได้อย่างไม่เกรงกลัว

ตัวอย่างที่ 3 ความเปรียบเทียบสัญลักษณ์

เมื่อนาฬิกาของเธอ เหมือนจะเดินกลับหลัง

(เพลงระยະสุดท้ายไม่มีจริง)

จากตัวอย่างที่ 3 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการเลือกใช้นาฬิกา มาแทนคำว่าเวลาของการมีชีวิตอยู่ของคนรัก ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ฟังเข้าใจว่า บุคคลใน เนื้อเพลงกำลังจะมีเวลาใช้ชีวิตได้อีกไม่นานดังถ้อยคำที่ว่า “เดินกลับหลัง” แต่ผู้แต่ง เลือกที่จะใช้สัญลักษณ์มาทดแทนการบอกโดยตรง ซึ่งถือเป็นการลดถ้อยคำหรือเนื้อหา ให้ดูเบาบางลง และใช้วิธีการเน้นอารมณ์สื่อสารผ่านตัวภาษานั้นเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในบทเพลงของบ่าววี มีการใช้โวหาร ภาพพจน์อย่างหลากหลายและมีการประสมคำที่เกิดขึ้นในบทเพลงไทยถิ่นใต้ที่สื่อสารผ่าน ตัวภาษา จึงทำให้บทเพลงเหล่านี้มีความน่าสนใจ และทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาโวหาร ภาพพจน์และลักษณะคำประสมที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี

นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่ศึกษาการใช้โวหารภาพพจน์ในบทเพลง เช่น สมเกียรติ รัชฌ์ณ (2538) ศึกษาเรื่องโวหารภาพพจน์ในบทเพลงของ ธงไชย แมคอินไตย์ ส่วน งานวิจัยของชุมพร ทูโคกรวด และคณะ (2562) ศึกษาเรื่องวณะมงคลในพื้นถิ่นอีสาน กับการใช้โวหารภาพพจน์ และงานวิจัยของภัทรพงศ์ สืบเพ็ง และคณะ (2563) ศึกษาเรื่อง โวหารภาพพจน์บทประพันธ์เพลงของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ส่วนงานวิจัย การสร้างคำในภาษาไทย พบว่างานวิจัยของ กาญจนา นาคสกุล (2516) ศึกษาเรื่อง คำประสมที่เป็นส่วนหนึ่งของบทความเรื่องแบบ “การเสริมสร้อยในภาษาไทยและภาษา เขมร” ในหนังสือกรองภาษาและวรรณกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี
2. เพื่อศึกษาลักษณะคำประสมด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

ภาพพจน์ (Figures of speech) หมายถึง ถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพ หรือการใช้ถ้อยคำที่ให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อข้อความที่ได้อ่านได้ฟังอย่างกระจ่างชัด มีผู้แปลความหมายของ Figures of speech เป็นภาษาไทยแตกต่างกัน คือ “โวหาร ภาพพจน์ โวหารภาพพจน์” ซึ่งทั้ง 3 คำมีความหมายไม่แตกต่างกันเพราะเป็นถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกนึกคิดและการแสดงเรื่องราวให้มีอรรถรส โดยผู้เขียนต้องรู้จักใช้กลวิธีในการเลือกสรรถ้อยคำอย่างมีศิลปะเพื่อให้เกิดความงาม และจินตภาพในการเขียนที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจซึ่งมากกว่าการกล่าวถ้อยคำอย่างตรงไปตรงมา (ดวงใจไทยอุบล, 2552)

นอกจากนี้ เปลื้อง ณ นคร (2497) ได้ให้ความหมายว่า ภาพพจน์ กล่าวต่อว่า ภาพพจน์นั้นไม่ได้มุ่งถึงภาพหรือรูป แต่หมายถึงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่จะเกิดเป็นรูปร่างขึ้นในใจ ในการที่จะพูด เขียนหรือแสดงควมอย่างมีภาพพจน์นั้น ก็คือการพูดโดยใช้คำที่ให้ความหมายโดยนัย

การสร้างคำในภาษาไทยสามารถสร้างคำใหม่ได้หลายวิธี เช่น การซ้ำคำ การซ้อนคำ หรือการประสมคำ ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในการทำวิจัยชิ้นนี้ การประสมเป็นคำที่เกิดจากการสร้างคำโดยนำคำมูลมาประกอบกันเข้าแล้วได้คำใหม่ (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2535 : น. 60-62) นอกจากนี้ บรรจบ พันธุเมธา (2525 : น. 108) ได้ให้คำจำกัดความคำประสมในหนังสือ ลักษณะภาษาไทย ว่า คำประสมหมายถึง คำที่มีคำ 2 คำหรือมากกว่านั้นมาประสมกันเข้าเป็นคำใหม่อีกคำหนึ่งคำที่ประสมกันเข้าเป็นคำใหม่นี้แต่ละคำไม่ได้มีความหมายคล้ายกันอย่างคำซ้อน ความหมายสำคัญอยู่ที่คำต้น ส่วนคำที่ตามมาเป็นส่วนขยาย ทั้งนี้ นอส ริชาร์ด บี Noss, Richard B. (1964 : น.57-71) ได้เขียน Thai Reference Grammar ในบทที่ ๒ เกี่ยวกับการประกอบหน่วยคำ โดยกล่าวไว้ว่า คำประสม คือ หน่วยคำที่เกิดจากส่วนประกอบที่เรียงกันในลักษณะที่ส่วนประกอบแรกเป็นส่วนหลัก และส่วนที่เหลือเป็นส่วนขยาย ซึ่งคำประสมนั้นจะจัดเป็นคำชนิดต่าง ๆ ได้ตามชนิดของคำที่เป็นส่วนประกอบหลัก และพบว่าคำนามจะเป็นส่วนประกอบหลักได้

มากกว่าคำชนิดอื่นรองลงคือ คำกริยา คุณศัพท์ คำจำนวนนับ และคำชนิดอื่น ๆ ซึ่งในขณะเดียวกัน ราตรี ธีนวารชร (2550 : น. 107 - 108) กล่าวว่า คำประสม เกิดจากการนำคำซึ่งเป็นหน่วยคำอิสระต่างความหมายตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปมาประกอบกันเป็นคำเดียวกันในโครงสร้างที่ใหญ่กว่าเดิม คำดังกล่าวจะร่วมกันทำหน้าที่เป็นหมวดคำเดียวกันในภาษาคือ เป็นคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ หรือคำบอกเวลา คำประสมจะมีความหมายใหม่ ซึ่งอาจมีเค้าความหมายเดิม และอาจกล่าวได้ว่าคำประสมเป็นการสร้างคำในภาษาไทยอีกวิธีหนึ่ง ทำให้คลังคำในภาษาที่จะใช้สื่อสารมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า ภาพพจน์จะช่วยทำให้สำนวนโวหารและงานเขียนมีชีวิตชีวา ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ศึกษาความเปรียบในบทเพลงบ่าววี และแนวคิดการสร้างคำในภาษาไทยมาเป็นแนวทางการวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และบททวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโวหารภาพพจน์และการสร้างคำในภาษาไทย
2. เก็บรวบรวมข้อมูลบทเพลงบ่าววีจำนวน 100 เพลง จากช่องทางยูทูบ RsiamMusic
3. วิเคราะห์ลักษณะความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี โดยพิจารณาจากรูปภาษา ความหมาย เจตนา และบริบทการสื่อสาร
4. วิเคราะห์ลักษณะคำประสมด้านความรักในบทเพลงบ่าววี โดยพรรณนาจากข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยอย่างเป็นระบบ
5. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องบทเพลงบ่าววี: ลักษณะความเปรียบและการสร้างคำประสมด้านความรัก ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาไว้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี

ลักษณะความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี จำนวน 100 เพลง ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดของดวงใจ ไทยอุบล (2552) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล และพบว่ามีความเปรียบจำนวน 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

1.1 ความเปรียบแบบอุปมา (Simile) คือ การเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอุปมานั้นเป็นสิ่งที่นำมาเปรียบ มักใช้คู่ไปกับอุปไมย ซึ่งเป็นเนื้อความที่รับเอามาเปรียบ มีคำเชื่อมระหว่างอุปมากับอุปไมย เช่น เหมือน ดัง ดุจ ราว เถก (ดวงใจ ไทยอุบล, 2552: 75 - 82) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4 เจ้าเลยไม่หวนคืนมา หย้าคาต้องลมขาดใบ เหมือนใจพี่

(เพลงพี่บ่าวรออยู่)

จากตัวอย่างที่ 4 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการใช้ต้นหย้าคาที่ขาดสายลมแทนหัวใจของคนทีรอรักกลับคืนสู่อ้อมกอด เนื่องจากหย้าคาเป็นหญ้าชนิดหนึ่งที่จะพริ้วสวຍเมื่อได้ไต่กับสายลม แต่หากผู้แต่งเลือกใช้สัญลักษณ์มาทดแทนการบอกโดยตรง ซึ่งถือเป็นการลดถ้อยคำหรือเนื้อหาให้ดูเบาบางลง และใช้วิธีการเน้นอารมณ์สื่อสารผ่านตัวภาษาจนทำให้เกิดความโศกเศร้า หม่นหมอง และเสียใจ

ตัวอย่างที่ 5 เธอเอ๋ย เธอก็เหมือนไฟ พี่เป็นเพียงแมงเม่าเหงาใจ

(เพลงแมงเม่าเหงาใจ)

จากตัวอย่างที่ 5 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการเลือกใช้คำเพื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่างคนกับสิ่งธรรมชาติ และระหว่างคนกับสัตว์ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่ทำให้เห็นชัดถึงลักษณะอาการที่เกิดความเหงา เศร้า และจมอยู่กับความเดียวดาย ในขณะที่อีกคนเปรียบเหมือนเปลวไฟที่คอยส่องแสงสว่าง แต่ในขณะเดียวกันแมงเม่าเป็นสัตว์ปีกชนิดหนึ่งที่คอยใช้แสงไฟในการนำทางและมักจะบินเข้าหากองไฟเพื่อจับคู่ผสมพันธุ์ ซึ่งเหมือนกับเธอที่เป็นกองไฟ และพี่เป็นแมงเม่าที่ใช้ชีวิตและหัวใจในการ

นำทางเพื่อแสวงหาความรัก จึงทำให้เห็นข้อเปรียบเทียบของความรู้สึก ความรักในเนื้อเพลงที่กำลังเล่าเรื่องราวการใช้ชีวิตของคนและสัตว์ผ่านการอุปมา

ตัวอย่างที่ 6 มีร่างกายหัวใจตั้งเตียนไขเล่มน้อย

(เพลงเปลวเทียน)

จากตัวอย่างที่ 6 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการเปรียบเทียบอวัยวะชิ้นส่วนของร่างกายให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งของเครื่องใช้ที่คอยนำแสงสว่างตั้งเตียนไขเล่มน้อย แสดงให้เห็นว่าร่างกายและหัวใจของคนนั้นมีลักษณะรูปร่างที่ขนาดเล็กน้อยเหมือนกับเทียนไขเล่มเล็กที่ใช้ชีวิตเพียงลำพังและเดียวดาย

1.2 ความเปรียบเทียบอุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งโดยใช้คำว่า เป็น เเท่า คือ เปรียบของสองสิ่งว่าเท่ากัน แทนกันและกันได้โดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกัน (ดวงใจ ไทยอุบุญ, 2552: 75 - 82) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7 เปรียบฉันเป็นนก เปรียบเธอเป็นฟ้า ฉันบินเท่าไร แต่เธอไม่ถึงสักที

(เพลงนกหาฟ้า)

จากตัวอย่างที่ 7 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการอุปลักษณ์โดยเปรียบเทียบระหว่างสัตว์กับธรรมชาติ โดยเปรียบคนเป็นนกที่คอยโบยบินและเปรียบคนรักเป็นท้องฟ้า แสดงให้เห็นว่านกกับท้องฟ้าเป็นสิ่งที่คู่กัน เนื่องจากนกจำเป็นต้องมีท้องฟ้าไว้เพื่อโบยบิน ส่วนท้องฟ้าอยู่สูงและมีความยิ่งใหญ่ ผู้แต่งต้องการให้เห็นว่าการตามหาสิ่งที่ชื่นชอบและหลงใหล ไม่ว่าจะต้องโบยบินไปสูงเท่าไรก็ไม่สามารถเอื้อมถึงสิ่งที่ต้องการได้สักที แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ตัวเองจะเป็นนกที่โบยบินอยู่ท้องฟ้า แต่ท้องฟ้านั้นช่างเป็นสิ่งที่กว้างขวางและสูงไกลโผนจนไม่สามารถแตะมันถึงได้อย่างง่าย ๆ

ตัวอย่างที่ 8 เปรียบกับพี่เป็นแค่ขอนแก่น ต่อให้รักเจ้ามากเพียงไหน ผุพังไปพึ่งพาก็ได้ไม่นาน

(เพลงขอนแก่นกับเรือ)

จากตัวอย่างที่ 8 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการอุปลักษณโดยเปรียบเทียบคนคล้ายกับท่อนไม้เพียงท่อนหนึ่ง ที่มีลักษณะท่อนยาวซึ่งอาจลอยน้ำได้เพียงไม่นานและผุพังไปตามกาลเวลา การใช้โวหารลักษณะนี้ถือเป็นการแสดงให้เห็นความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่ตนเองไม่สามารถเป็นคนที่คอยประคองความรัก ไม่สามารถเป็นที่พึ่งพาให้แก่คนรักได้และไม่สามารถสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตคู่ได้

ตัวอย่างที่ 9 แล้วหัวใจน้องมันเป็นพันพร้อ หรือคือน้ำกลิ้งบนใบไม้

(เพลงชัดเจนไปเลย)

จากตัวอย่างที่ 9 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการอุปลักษณโดยเปรียบเทียบระหว่างของสองสิ่งที่อยู่คนละวงความหมายกัน หัวใจน้องมันเป็นพันพร้อ หรือคือน้ำกลิ้งบนใบไม้ ซึ่งเป็นการอ้างถึงสำนวนไทยที่ว่า “น้ำกลิ้งบนใบบัว” หมายถึง คนที่มีนิสัยเชื่อถือไม่ได้ พุดกลับลอกไปมา ปากไม่ตรงกับใจ เปรียบเทียบให้เห็นว่า หัวใจของเธอมันโลเล ไม่มีความชัดเจน พุดไม่ตรงกับใจ ไม่ว่าใครจะพูดอย่างไรก็พร้อมที่จะเปลี่ยนฝ่ายและเอนเอียงไปตามผู้คนเหล่านั้น

1.3 ความเปรียบเทียบสัญลักษณ์ (Symbol) คือ การเลือกใช้คำมาเรียกแทนสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมซึ่งจะมีความหมายแตกต่างออกไปจากความหมายเดิม (ดวงใจ ไทยอุบล, 2552: 75 – 82) ในบทเพลงของบ่าววี ผู้แต่งได้ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสัญลักษณ์เหล่านั้นให้ความหมายที่กระทบใจ ทำให้เกิดสีสัน และความไพเราะสละสลวยคมคาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10 ถึงแม้ว่าเธอให้ลิ้ม ฉันก็รักเธอหมดหัวใจ แก่เชือกที่มันผูกตาย ก็ยัง
ง่ายกว่า ใจผูกพัน

(เพลงเชือกผูกตายใจผูกพัน)

จากตัวอย่างที่ 10 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการเลือกใช้สิ่งของมาทดแทนคำที่สื่อให้ผู้ฟังเข้าใจถึงความสัมพันธ์ โดยกล่าวถึงลักษณะของการผูกเชือก

เป็นลักษณะของเชือกที่มัดกันเพื่อให้แก่เชือกไม่ได้เปรียบกับความสัมพันธ์ทางใจ ซึ่งเป็นการใช้สัญลักษณ์ที่สร้างสรรค์และแสดงให้เห็นถึงปมบางอย่างที่ยังถูกผูกมัดไว้ และยังไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ หรือไม่สามารถออกมาจากความสัมพันธ์เหล่านั้นได้ ซึ่งถือเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้คนมักเอาสิ่งของมาใช้เปรียบเทียบกับในเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับความรัก การใช้ชีวิต และความสัมพันธ์

ตัวอย่างที่ 11 นาฬิกาของเธอ ก็将继续ต่อไป เต็มลานเต็มแรงด้วยใจด้วยรัก
ของเธอ

(เพลงระยະสุดท้ายไม่มีจริง)

จากตัวอย่างที่ 11 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการเลือกใช้นาฬิกามาใช้แทนคำว่าเวลาชีวิตของคนรักที่กำลังเดินต่อไปข้างหน้าเรื่อย ๆ ดังข้อความที่ว่า “เต็มลาน” หรือการขึ้นลานของนาฬิกา คือ การเติมพลังงานให้นาฬิกาโดยตรง โดยที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยการแกว่งแขนของคนใส่ ซึ่งกล่าวต่อว่าเต็มแรงด้วยใจรักของเธอ แสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะไม่มีคนรักอยู่เคียงข้างแต่การใช้ชีวิตในแต่ละวันจะผ่านไปได้ด้วยกำลังใจของตนเองอย่างไม่เดียวดาย ผู้แต่งต้องการสื่อสารบทเพลงการใช้ชีวิตที่ไร้คนรักตั้งการขึ้นลานนาฬิกาที่สามารถเติมพลังงานให้แก่ตนเองได้

ตัวอย่างที่ 12 แต่คนอย่างฉันนั้นมันแค่ดิน ไม่อาจโบยบินไปเคียงข้างดาว

(เพลงไม่อยากให้ดาวต้องมาเยือนดิน)

จากตัวอย่างที่ 12 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการใช้สัญลักษณ์ที่วงคำศัพท์จากธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับตนเองว่าดินเป็นสิ่งที่ไร้ค่า ไร้ความสามารถและอยู่บนพื้นที่คอยให้ผู้คนใช้เหยียบย่ำในแต่ละวัน ในขณะที่เปรียบเทียบกับเธอเป็นดาว ซึ่งอยู่สูงห่างไกลและอาศัยอยู่บนท้องฟ้า และไม่มีทางที่ดินจะมีโอกาสได้โบยบินขึ้นไปบนท้องฟ้าเพื่อเคียงคู่กับดวงดาว เพราะระยะห่าง และระยะทางที่ไกลจากกันสื่อให้รับรู้ได้ถึงความเป็นไม่ได้และไม่คู่ควร

1.4 ความเปรียบแบบบุคคลิธิฐาน (Personification) คือ การสมมติสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ให้กิริยาอาการและความรู้สึกนึกคิดประหนึ่งมนุษย์ (ดวงใจ ไทยอุบุญ, 2552: 75 -82) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 13 หุ่นไล่กาทางแขน ก็เพราะรอแฟนกลับมา วันเดือนผ่านไปทุกครา
ตรึงตรายังอ้าแขนรอ

(เพลงหุ่นไล่กา)

จากตัวอย่างที่ 13 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการใช้สิ่งประดิษฐ์สิ่งหนึ่งที่ชาวนาสร้างขึ้นไว้ไล่กาที่ท้องทุ่งนา เปรียบเทียบให้หุ่นไล่กาที่เป็นสิ่งประดิษฐ์และไร้ความรู้สึกไม่มีชีวิต ให้สามารถมีชีวิตและแสดงความรู้สึกได้ โดยนำมาเปรียบกับบุคคลที่กำลังรอคนรักโดยไม่นับรอวันเวลา เหมือนหุ่นไล่กาที่ยืนรอไล่กาที่ทุ่งนาอย่างไร้วันเวลาสิ้นสุด ซึ่งในสมัยอดีตอาชีพหลักของภาคใต้นิยมทำนาข้าวในทุก ๆ ครัวเรือนมักจะสร้างหุ่นไล่กาไว้เฝ้าทุ่งนา เพื่อป้องกันและขับไล่แมลงและนกต่าง ๆ หากมองผิวเผินโดยไม่สังเกตอาจเข้าใจได้ว่าหุ่นไล่กามีชีวิต เนื่องจากการแต่งตัวหุ่นให้คล้ายกับคนไว้สำหรับหลอกให้กลัว

1.5 ความเปรียบแบบอติพจน์ (Hyperbole) คือ การใช้คำเกินจริง เพื่อเน้นความรู้สึกทำให้ข้อความนั้นมีน้ำหนักหรือเกิดความซาบซึ้ง ซึ่งผู้อ่านผู้ฟังทราบดีว่าถ้อยคำหรือข้อความนั้นไม่เป็นจริง เห็นภาพพจน์ได้ง่าย (ดวงใจ ไทยอุบุญ, 2552: 75 - 82) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 14 น้ำหน้าตาไหลลงมาเหมือนประภาแพ ผู้ชายคนแรก น้องยอมแลก
ถึงเจ็บไม่แคร์

(เพลงรักกันลองแล)

จากตัวอย่างที่ 14 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการใช้คำเกินจริงที่เน้นความรู้สึกว่า น้ำหน้าตา ที่ไหลลงมาเหมือน “ประภาแพ” คือ เชื้อนรัชชประภา เป็นเชื้อเชื้อที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเก็บน้ำไว้ให้ชาวบ้าน

ในพื้นที่ได้ใช้สอย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงคนนี้นิยมเสียน้ำตาให้กับผู้ชายที่ตนเองรักมาก เกินล้นเอ่อจนไม่สามารถนับจำนวนได้เหมือนน้ำในเชือกที่กักเก็บน้ำไว้อย่างล้นหลามซึ่งเป็นการใช้คำที่เกินจากความเป็นจริงไม่สามารถขึ้นได้ในชีวิตจริง

ตัวอย่างที่ 15 ซี้หกว่ารักพีจิงฮู้ ว่าชอบพีราสาจนเท่าฟ้าเท่าถ้ำ

(เพลงเด็กมุกหล่อ)

จากตัวอย่างที่ 15 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการใช้คำเกินจริงที่เน้นความรู้สึกว่า ความรู้สึกที่ชอบผู้ชายคนนี้นั้นมีมากล้นเหมือนท้องฟ้าอันผืนใหญ่ คำว่า “เท่าถ้ำ” หมายถึง ใหญ่มาก และ “ราสา” หมายถึง มากมาย ซึ่งทั้งสองคำในบริบททางภาคใต้มีการใช้ในความหมายที่คล้ายคลึงกัน แสดงให้เห็นว่าตามบริบทข้อความข้างต้น บทเพลงสื่อให้เห็นว่าความรักและความชอบที่มีให้คนรักเป็นเพียงแค่คำโกหกเท่านั้น ซึ่งเป็นการใช้คำที่เกินจากความเป็นจริง

ตัวอย่างที่ 16 คิดถึงพีใหม่ อยู่แห่งหนใด รุ่งม้งใหม่ ว่าดวงใจพีจะขาดรอน รอน

(เพลงใจออกอาการ)

จากตัวอย่างที่ 16 ดังข้อความที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเป็นการใช้คำเกินจริงที่เน้นความรู้สึกว่า ดวงใจของพีคนนี้นั้นกำลังจะขาดจนสามารถแสดงออกมาเป็นลักษณะอาการที่ถ่ายทอดเป็นคำพูดดังถ้อยคำที่ว่า “รอน รอน” หมายถึง อาการที่อ่อนแรง ใกล้เคียงหมดและสิ้นสุดลง ซึ่งเป็นอาการของหัวใจที่ใกล้จะขาดใจหรือหมดลงหายใจลงในที่สุด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววีที่ผู้ประพันธ์ได้เขียนขึ้นมาเพื่อให้คนร้องได้สื่อสารนั้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้ความเปรียบที่หลากหลาย และแตกต่างกัน ซึ่งในหนึ่งบทเพลงสามารถพบเจอได้มากกว่าหนึ่งความเปรียบแต่ในผลการวิเคราะห์ข้างต้นผู้วิจัยคัดเลือกบทเพลงมาวิเคราะห์ให้หลากหลายและเพื่อแสดงให้เห็นถึงการใช้ความเปรียบที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพันธ์บทเพลงนอกจากนี้ยังมีการเลือกใช้คำศัพท์ของถิ่นได้

2. ลักษณะคำประสมในภาษาไทยที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี

ลักษณะคำประสมที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี จำนวน 100 เพลง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การสร้างคำประสมในภาษาไทยจากบทเพลงบ่าววีด้านความรัก ตามกรอบแนวคิดของ ราตรี ธีนวารชร (2551) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 ส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยายเป็นคำเดียว คือ คำนามประสมกับคำนามหรือคำกริยา ซึ่งมีลักษณะโครงสร้างดังนี้ ส่วนหลัก (คำเดียว : คำนาม) + ส่วนขยาย (คำเดียว : คำนาม , คำกริยา) (ราตรี ธีนวารชร , 2551: 107) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 19 เหมือนมองสุดสายตา สุดขอบฟ้าราตรีไร้ดาว ความเหงา ก็พลันบังเกิดมา

(เพลงใจออกอาการ)

จากตัวอย่างที่ 19 ดังคำที่ปรากฏข้างต้น เป็นคำประสมที่เกิดจากประสมส่วนหลัก + ส่วนขยาย คือ ความ (น.) หมายถึง เรื่อง, อาการ และ เหงา (ก.) หมายถึง เปลี่ยวใจ, เปล่าเปลี่ยว (ราชบัณฑิต, 2554) เมื่อนำทั้งสองคำมาประสมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ที่ว่า “ความรู้สึกที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ไม่สบายใจ”

ตัวอย่างที่ 20 เกิดมารักเธอคนเดียว พิศังไม่เปลี่ยวใจ ห้องใจ

(เพลงเกิดมารักเธอ)

จากตัวอย่างที่ 20 ดังคำที่ปรากฏข้างต้น เป็นคำประสมที่เกิดจากการประสมส่วนหลัก + ส่วนขยาย คือ ห้อง (น.) หมายถึง ส่วนของเรือนหรือตึกเป็นต้นที่มีฝาผนังเป็นตอน ๆ และ ใจ (น.) หมายถึง สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ รู้สึก นึก และคิด หรือจุดสำคัญของบางสิ่งบางอย่าง หรืออวัยวะสำคัญส่วนหนึ่งของร่างกาย (ราชบัณฑิต, 2554) เมื่อนำทั้งสองคำมาประสมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ที่ว่า “ที่พักพิงของหัวใจ หรืออย่างที่เคยได้ยินกันว่า “สี่ห้องหัวใจ” ซึ่งให้ความหมายในทางแนวเดียวกัน จึงทำให้รู้สึกว่าหัวใจที่มีลักษณะแบ่งเป็นห้อง เมื่อประสมคำออกมาสื่อความหมายได้ว่าหัวใจที่มีที่พักพิงได้ดังคำข้างต้น”

2.2 ส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ คือ คำนามประสมกับกลุ่มคำกริยา หรือกลุ่มคำนาม หรือกลุ่มคำจำนวนนับ หรือกลุ่มคำบุพบท ซึ่งมีลักษณะโครงสร้างดังนี้ ส่วนหลัก (คำเดียว : คำนาม) + ส่วนขยาย (กลุ่มคำ : คำนาม + คำกริยา , คำนาม + คำนาม , คำจำนวนนับ + คำกริยา , คำบุพบท + คำนาม , คำกริยา + คำนาม, คำกริยา + คำกริยา) (ราตรี ธีนวารชร, 2551 : 107) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 21 และคงมีบางที่ ที่ตัวน้องคงเห็น พี่วางเว้นจากการเอาใจ

(เพลงทุกหยาดเหงื่อเพื่อเธอ)

จากตัวอย่างที่ 21 ดังคำที่ปรากฏข้างต้น เป็นคำประสมที่เกิดจากการประสมส่วนหลัก + ส่วนขยาย คือ การ (น.) หมายถึง งาน, สิ่งหรือเรื่องที่ทำ และเอาใจ (ก.) หมายถึง คอยปฏิบัติให้ถูกใจ, ตามใจ (ราชบัณฑิต, 2554) เมื่อนำทั้งสองคำมาประสมกันทำให้เกิดความหมายที่คล้ายเค้าวความเดิมจากทั้งสองคำที่ว่า “สิ่งที่คอยปฏิบัติใส่ใจแก่คนรัก อาจเป็นได้ทั้งคำพูด การกระทำ หรือแม้กระทั่งการดูแลในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ” ซึ่งจากตัวอย่างบริบทข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เป็นการละเลยเรื่องความใส่ใจต่อคนรัก แต่เป็นเพียงบางครั้งคราเท่านั้นที่อาจเมินเฉยไป

ตัวอย่างที่ 22 สาวเอยเจ้าร้างแก ให้หลับไม่ลงด้วยความคิดถึง

(เพลงดาวห้วงจันทร์)

จากตัวอย่างที่ 22 ดังคำที่ปรากฏข้างต้น เป็นคำประสมที่เกิดจากการประสมส่วนหลัก + ส่วนขยาย คือ ความ (น.) หมายถึง เรื่อง, อาการ และคิดถึง (ก.) หมายถึง นึกถึง, นึกถึงด้วยใจผูกพัน (ราชบัณฑิต, 2554) เมื่อนำทั้งสองคำมาประสมกันทำให้เกิดความหมายคล้ายเค้าวความเดิมจากทั้งสองคำที่ว่า การที่ระลึกถึง หรือการนึกถึงความสัมพันธ์หรือช่วงเวลาที่ผ่านมา ทั้งนี้เมื่อดูจากบริบทข้างต้นทำให้เห็นว่า เป็นการแสดงความรู้สึกที่คอยระลึกถึงคนรักด้วยความห่วงหา และห่วงใย

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าลักษณะคำประสมด้านความรักมักมีคำว่าการ และ ความ เป็นกริยาแสดงสภาพเพื่อสื่อความรู้สึก ความสัมพันธ์ที่ใช้เพื่อสื่อสารและส่งต่อเนื้อหาผ่านบทเพลงทั้งหมด

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาลักษณะความเปรียบและลักษณะการสร้างคำประสมด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี จำนวน 100 บทเพลง พบว่า ลักษณะความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงบ่าววี ประกอบด้วย 5 ประเภท ได้แก่ ความเปรียบแบบอุปมา ความเปรียบแบบอุปลักษณ์ ความเปรียบแบบสัญลักษณ์ ความเปรียบแบบบุคลาธิษฐาน และความเปรียบแบบอติพจน์ ส่วนการสร้างคำประสมด้านความรักพบทั้งหมด 2 ลักษณะ ได้แก่ การสร้างคำประสมที่มีส่วนหลักเป็นคำเดียว+ส่วนขยายเป็นคำเดียว และการสร้างคำประสมที่มีส่วนหลักเป็นคำเดียว+ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความเปรียบและการสร้างคำประสมเหล่านี้ถูกนำมาใช้ร่วมกันในด้านความรักโดยสื่อผ่านบทเพลงของบ่าววีเพื่อถ่ายทอดให้ผู้ฟังรู้สึกกินใจ และซาบซึ้งในตัวเนื้อหาที่บทเพลงต้องการนำเสนอ ตลอดจนเกิดความเชื่อในเนื้อหาเพลงดังกล่าวและสามารถเข้าถึงหรือเป็นผู้ร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของบทเพลงเหล่านั้นได้

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าบทเพลงของบ่าววีมักปรากฏความเปรียบอยู่ทุกบทเพลงไม่มีบทเพลงใดที่ไม่ปรากฏความเปรียบเหล่านี้ เพียงแต่บางบทเพลงจะปรากฏมากกว่าหนึ่งความเปรียบ และหากขาดความเปรียบเหล่านี้ไปจะส่งผลให้ตัวบทเพลงดังกล่าวขาดความสมบูรณ์แบบที่ไร้ซึ่งความรู้สึก การมีอารมณ์ร่วมกับบทเพลงและสื่อสารเนื้อหาบทเพลงออกมาได้อย่างไม่กินใจและบทเพลงบ่าววีเป็นความเปรียบโดยมีเนื้อหาความรักที่ถูกเปรียบกับธรรมชาติเสมอ ถึงแม้ว่าเสียง เครื่องดนตรี และอารมณ์ที่สื่อสารผ่านผู้ขับร้อง ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการสื่อสารบทเพลงแล้วแสดงให้เห็นถึงบริบทของภาคใต้ที่ประกอบอาชีพทำนา การใช้แม่น้ำแทนจิตใจ การใช้ธรรมชาติแทนตัวบุคคล และการใช้สถานที่ท่องเที่ยวชื่อดัง เพราะความเปรียบที่ปรากฏในบทเพลงจากผู้ประพันธ์เพลงถือเป็นส่วนสำคัญที่จะคอยช่วยให้บทเพลงเหล่านั้นสื่อสาร

เนื้อหาออกมาได้อย่างไพเราะน่าฟัง และกินใจได้อย่างมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับ สมเกียรติ รักษ์มณี (2538) ที่พบว่าบทเพลงดังกล่าวถึงแม้จะมีความหลากหลายในการใช้ถ้อยคำของบทเพลงแต่บรรดาเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางของธงไชย แมคอินไตย์ ล้วนแต่ใช้โวหารภาพพจน์ประกอบในการแต่งทั้งสิ้น อาจมากหรือน้อยแตกต่างกันไปจึงแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการใช้โวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์ร้อยกรอง โดยเฉพาะบทเพลงนั้น นอกจากลีลา จังหวะและน้ำเสียงของนักร้องแล้ว โวหารภาพพจน์ ช่วยส่งเสริมให้บทเพลงมีความงาม ความไพเราะและเสน่ห์ยิ่งขึ้นได้มากประดุจมีมนต์มหัศจรรย์ให้ผู้ฟังหลงใหลไม่เสื่อมคลายเลยทีเดียว

ทั้งนี้การสร้างคำประสมด้านความรักพบว่ายังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดสอดคล้องกับ ผลการวิจัยดังกล่าว ซึ่งทำให้ทราบว่าผู้ประพันธ์บทเพลงของบ่าววิมุกเขียนบทเพลงที่มีคำประสมด้านความรักเป็นหลัก เช่น การเอาใจ ความคิดถึง ความเหงา ถึงแม้ผู้ประพันธ์บทเพลงจะมีมากกว่าหนึ่งคนแต่ทุกบทเพลงที่ประพันธ์ออกมาล้วนสื่อสารคำประสมในแนวทางเดียวกัน และเป็นการสร้างคำประสมที่ทำให้รู้สึกลึกซึ้ง กินใจเพราะประกอบไปด้วยตัวบริบทและเจตนาที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารแล้วทำให้ผู้ฟังรู้สึกเข้าใจ และสามารถเข้าถึงบทเพลงได้อย่างน่าหลงใหลและลุ่มลึกในเนื้อหาของบทเพลงเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาลักษณะความเปรียบและการสร้างคำประสมด้านความรักของบทเพลงบ่าววิมุกเพียงศิลปินเดี่ยวและด้านความรักเดียวเท่านั้น หากมีการศึกษาที่มากกว่าหนึ่งศิลปิน หรืออาจมีการศึกษาในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมจะทำให้เห็นผลการวิจัยที่แตกต่างออกไป และสามารถเปรียบเทียบลักษณะความเปรียบและการสร้างคำประสมดังกล่าวที่ผู้ประพันธ์สร้างบทเพลงนั้น ๆ ที่หลากหลายขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา นาคสกุล. 2516. “แบบการเสริมสร้อยในภาษาไทยและเขมร” **กรองภาษาและวรรณกรรม**. พระนคร : ศรีเมืองการพิมพ์

ข่าวสด sanook. 2559. 10 ปีที่รู้จัก “ปาววี อาร์สยาม” นักร้องแดนสะตอ ลูกทุ่งสำเนียงใต้. จาก <https://www.sanook.com/music/2379201/>.

ชุมพร ทุโคกกรวด และคณะ. 2562. วจนะมงคลในพื้นที่ถิ่นอีสานกับการใช้โวหารภาพพจน์. **วารสารช่อพะยอม**. 30(2), 89-97.

ดวงใจ ไทยอุบุญ. 2552. **ทักษะการเขียนภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญยงค์ เกศเทศ. 2536. **แลลวดวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.

บรรจบ พันธเมธา. 2520. **ลักษณะภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เปลื้อง ณ นคร. 2497. **คำบรรยายวิชาคำประพันธ์และหนังสือพิมพ์**. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. 2535. **หลักภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ราตรี ชันวารชร. 2551. **การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา : วิธีสร้างคำประสม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน. 2554. จาก <https://dictionary.orst.go.th/>.

สมเกียรติ รักษ์มณี. 2538. โวหารภาพพจน์ในบทเพลงของ ชงไชย แมคอินไตย์. **วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ**. 3(1), 55-63.

ภาษาต่างประเทศ

Noss, Richard B. 1971. *Thai Reference Grammar*. Bangkok : English Language Center of University Development Commission.

การวิเคราะห์วรรณคดีไทยที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน

สนธยา นิกุลรัมย์⁷

สุรathiพย์ พุ่มพวง⁸

สำราญ ชูระตา⁹

รับบทความ 01 พฤษภาคม 2567 แก้ไขบทความ 27 พฤษภาคม 2567 ตอบรับ 22 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณคดีไทยที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับบทประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยวิเคราะห์ตามทฤษฎีวรรณคดีไทย ผลการศึกษาพบว่า วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนฉบับบทประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏวรรณคดีไทยครบทั้ง 4 รส ได้แก่ เสาวรถณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาที และสัลลาปังคพิสัย นอกจากนี้ยังพบว่า วรรณคดีที่พบมากที่สุด คือสัลลาปังคพิสัย จำนวน 23 ตอน รองลงมา คือ พิโรธวาที จำนวน 22 ตอน นารีปราโมทย์ จำนวน 12 ตอน และเสาวรถณี จำนวน 10 ตอน

คำสำคัญ: วรรณคดี, วรรณคดีไทย, ขุนช้างขุนแผน

⁷ นักศึกษาศาสนาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อีเมล bow.sontaya301144@gmail.com

⁸ นักศึกษาศาสนาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อีเมล suthathipphumphwng8@gmail.com

⁹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อีเมล samran.tt@bru.ac.th

Analysis of the Thai Literature Rasa as Appeared in

Khun Chang Khun Phaen

*Sonthaya Nikunram*¹⁰

*Sutathip Pumpuang*¹¹

*Samran Dhurata*¹²

Received 01 May 2024; revised 27 May 2024; accepted 22 June 2024

Abstract

A research article on analysis of the Thai literature Rasa as appeared in Khun Chang Khun Phaen, aimed to analyze the Thai literature Rasa in Khun Chang Khun Phaen, written by King Rama II according to the Rasa theory analysis in Thai literature. The results of the study were found that in the Thai literature entitled Khun Chang Khun Phaen, written by King Rama II, all the four kinds of Rasa in the Thai literature were found namely; Saovarojane (admiration), Nareeprom (love), Pirotvatung (anger), and Sallapungkapisai (sadness). It was also found that the Sallapungkapisai Rasa (sadness) consisting of 23 episodes was found the most, followed by Pirotvatung (anger) consisting of 22 episodes, Nareeprom (love) consisting of 12 episodes and Saovarojane (admiration) consisting of 10 episodes respectively.

Keywords: Literary style, Thai literature, Khun Chang Khun Phaen literature

¹⁰ Student of Thai Language program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. E-mail: bow.sontaya301144@gmail.com

¹¹ Student of Thai Language program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. E-mail: suthathiphyphumphwng8@gmail.com

¹² Assistant Professor Dr., Thai Language program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. E-mail: samran.tt@bru.ac.th

บทนำ

วรรณคดีเป็นศิลปกรรมที่สร้างสรรค์ด้วยภาษาที่กวีในอดีตได้เขียนอย่างมีศิลปะ ส่วนใหญ่แต่งเป็นร้อยกรองและยกย่องเป็นหนังสือแต่งดี มีสาระ และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ เป็นหนังสือที่เป็นแบบฉบับหรือเป็นหนังสือที่เรียกว่า คลาสสิก ควรคู่แก่บ้านเมืองที่จะรักษาเป็นสมบัติของชาติ และเป็นหนังสือที่คนควรอ่านเพื่อยกระดับสติปัญญา บรรเทา กิเลสตัณหา และกัมพูชนาฏ เปรมกมล (2534 : 2) กล่าวไว้ว่า ไม่มียุคใดสมัยใดขาดวรรณคดี หรือวรรณกรรม วรรณคดีถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติที่บรรพชนได้สร้างสรรค์และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529 : 11) กล่าวไว้ว่า การศึกษาวรรณคดีนั้นเราจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชาติอย่างละเอียดลออไปยิ่งกว่าการกล่าวไว้ในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมทำให้เข้าใจวรรณคดี และวรรณคดีทำให้เราเข้าใจมนุษย์ในวัฒนธรรมเดียวกันได้อย่างลึกซึ้ง การศึกษาวรรณคดียังถือว่าเป็นการศึกษาโลกและชีวิตได้ทุกแง่มุม ดังนั้น วรรณคดีถือเป็นบทประพันธ์ที่แสดงถึงความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการของผู้ประพันธ์ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจ อารมณ์สัมผัสรับรู้ด้วยใจ จากรสเสียง รสถ้อยคำ ก่อให้เกิดจินตนาการทางอารมณ์สร้างความเพลิดเพลินสนุกสนาน

รสวรรณคดีเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งในการแต่งคำประพันธ์ให้ดีเด่นถึงขั้นวรรณศิลป์ โดยรสวรรณคดีไทยมี 4 รส ได้แก่ 1. เสาวรจนี เป็นลีลาใช้แต่งชมความงามของมนุษย์ สถานที่ หรือธรรมชาติก็ได้ 2. นารีปราโมทย์ เป็นลีลาการประพันธ์ที่มุ่งไปในทำนองเกี้ยวพาราสี ออดอ้อน ประเล้าประโลมด้วยคำหวาน 3. พิโรธวาที ได้แก่ ลีลาที่แสดงความโกรธแค้น หมั่นไส้ เกรี้ยวกราด กระแนะกระแหน เหน็บแนม ประชดประชัน ฯลฯ และ 4. สัลลาปังคพิสัย เป็นลีลาแห่งการคร่ำครวญ ร้องไห้รำพัน ตัดพ้อ (ดวงมน จิตรจามรงค์, 2536 : 37) รสวรรณคดีไทยทั้ง 4 รส ดังกล่าวข้างต้น เป็นรสที่ครอบคลุมอารมณ์ความรู้สึกพื้นฐานของมนุษย์ คือ รัก โกรธ เกลียด โศกเศร้า รสวรรณคดีไทย คือ การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้แต่งให้เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านได้อย่างลึกซึ้งและสะท้อนอารมณ์ เห็นได้จากวรรณคดี และวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น พระอภัยมณี รามเกียรติ์ อิเหนา ขุนช้างขุนแผน เป็นต้น ขุนช้างขุนแผน จัดเป็นวรรณกรรมประเภท

ร้อยกรอง ซึ่งเสวลักษณะ อนันตศานต์ (2562 : 2) กล่าวไว้ว่า ประพันธ์เป็นบทเสภา มีฉันทลักษณ์แบบกลอนสุภาพที่มีคุณค่าทั้งในด้านความไพเราะ และในลีลาการแต่ง มีเค้าโครงเรื่องที่ได้รับการนิยมนิยมและแพร่หลายมาก ได้รับการยกย่องว่า เป็นยอดของหนังสือประเภทกลอนเสภา เป็นวรรณคดีไทยอีกเรื่องหนึ่งที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณค่า และได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้แต่งสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้อย่างหลากหลาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วรรณคดีไทย ที่ปรากฏในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน

ที่มาของเสภาขุนช้างขุนแผนฉบับพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นนิทานพื้นบ้านของไทย เค้าโครงเรื่องขุนช้างขุนแผน สันนิษฐานว่าเคยเกิดขึ้นจริงในสมัยกรุงศรีอยุธยา แล้วมีผู้จดจำเล่าสืบต่อกันมา เนื่องจาก เรื่องราวของขุนช้างขุนแผนมีปรากฏในหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่า แต่มีการดัดแปลง เพิ่มเติมจนมีลักษณะคล้ายนิทานเพื่อให้เนื้อเรื่องสนุกสนานชวนติดตามยิ่งขึ้น รายละเอียด ในการดำเนินเรื่องยังสะท้อนภาพการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของ ชาวสยามในครั้งอดีตได้อย่างชัดเจน ขุนช้างขุนแผนถูกสันนิษฐานว่า เป็นการแต่งขึ้นร้อง แบบมุขปาฐะ (ปากต่อปาก) เพื่อความบันเทิง ครั้นเสียกรุงแล้วบางตอนก็สูญหายไป บางตอนยังมีต้นฉบับเหลืออยู่แต่เรื่องไม่ติดต่อกัน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ ให้กวีหลายคนช่วยกันรวบรวมและแต่งขึ้นเรียกว่า เสภาหลวง นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้โปรดเกล้าฯ ให้กวีในรัชสมัยของพระองค์ ตลอดจนพระองค์เองร่วมกันแต่ง จนเค้าโครงเรื่องได้รับการยกย่องตามพระราชบัญญัติ วรรณคดีสโมสรในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าเป็นยอดของหนังสือ ประเภทกลอนเสภา และได้รับประทับราชลัญจกร รูปพระคเณศไว้เป็นเครื่องหมายของการยกย่องด้วย (ยมโดย เฟื่องพงศา, 2543 : 115)

เนื้อหาโดยย่อเสภาขุนช้างขุนแผนฉบับพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ณ เมืองสุพรรณบุรี กล่าวถึงครอบครัวสามครอบครัว คือ ครอบครัวของขุนไกรพล พายรับราชการทหาร มีภรรยาชื่อนางทองประศรีมีลูกชายด้วยกันชื่อพลายแก้ว ครอบครัว

ของขุนศรีวิชัยเศรษฐีใหญ่ของเมืองสุพรรณบุรี รับราชการเป็นนายกองกรมช้างนอก ภรรยาชื่อนางเทพทองมีลูกชายชื่อขุนช้างหัวล้านมาแต่กำเนิด และครอบครัวของ พันศรีโยธาเป็นพ่อค้า ภรรยาชื่อศรีประจันมีลูกสาวรูปร่างหน้าตางดงามชื่อพิมพิลาไลย วันหนึ่งสมเด็จพระพันวษามีความประสงค์จะล่าควายป่า จึงสั่งให้ขุนไกรปลุกพลม้าและ ต้อนควายเตรียมไว้ แต่ควายป่าเหล่านั้นแตกตื่นไม่ยอมเข้าคอก ขุนไกรจึงใช้หอกแทงควาย ตายไปมากมายที่รอดชีวิตก็หนีเข้าป่าไป สมเด็จพระพันวษาโกรธมากสั่งให้ประหารชีวิต ขุนไกรเสีย นางทองประศรีรู้ข่าวรีบพาพลายแก้วหนีไปอยู่เมืองกาญจนบุรี ส่วนเมือง สุพรรณบุรีมีพวกโจรขึ้นปล้นบ้านของขุนศรีวิชัยและฆ่าขุนศรีวิชัยตาย ส่วนพันศรีโยธา เดินทางไปค้าขายต่างเมือง พอกลับมาถึงบ้านก็เป็นไข้ป่าตาย เมื่อพลายแก้วอายุได้ 15 ปี ได้บวชเณรเรียนวิชาอยู่ที่วัดส้มใหญ่ แล้วย้ายไปเรียนต่อที่วัดป่าเลไลยก์ ต่อมาวัดป่าเลไลยก์ จัดให้มีเทศน์มหาชาติ เณรพลายแก้วเทศน์กัณฑ์มัทรี ซึ่งนางพิมพิลาไลยเป็นเจ้าของ กัณฑ์เทศน์ นางพิมพิลาไลยเลื่อมใสมากจนเปลื้องผ้าสไบบูชากัณฑ์เทศน์ ขุนช้างเห็นเช่นนั้น ก็เปลื้องผ้าห่มของตนวางเคียงกับผ้าสไบของนางพิมพิลาไลย อธิษฐานขอให้ได้นางเป็น ภรรยา ทำให้นางพิมพิลาไลยโกรธมาก

ต่อมา เมื่อเณรพลายแก้วลาสิกขาแล้ว ให้นางทองประศรีมาสู่ขอนางพิมพิลาไลย และแต่งงานกัน ครั้นกรุงศรีอยุธยาได้ข่าวว่ากองทัพเชียงใหม่ตีได้เมืองเชียงทอง ซึ่งเป็น เมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระพันวษาจึงถามหาเชื้อสายของขุนไกร ขุนช้างซึ่งเข้าไป รับราชการอยู่จึงเล่าเรื่องราวความเก่งกล้าสามารถของพลายแก้ว เพื่อหวังจะพราก พลายแก้วไปให้ไกลนางพิมพิลาไลย สมเด็จพระพันวษาจึงให้ไปตามตัวมาแล้วแต่งตั้งให้เป็น แม่ทัพไปรบกับเมืองเชียงใหม่และได้รับชัยชนะ นายบ้านแสนคำแมนแห่งหมู่บ้านจอมทอง เห็นว่าพลายแก้วกับพวกทหารไม่ได้เบียดเบียนให้ชาวบ้านเดือดร้อนจึงยกนางลาวทอง ลูกสาวของตนให้เป็นภรรยาของพลายแก้ว ส่วนนางพิมพิลาไลยเมื่อสามีไปทัพได้ไม่นาน ก็ป่วยหนักรักษาเท่าไรก็ไม่หาย ขรรค์ดา จุ วัดป่าเลไลยก์แนะนำให้เปลี่ยนชื่อเป็นวันทอง อาการไข้จึงหาย ขุนช้างทำอุบายนำหม้อใส่กระดูกไปให้นางศรีประจันกับนางพิมพิลาไลยดู ว่าพลายแก้วตายแล้ว และขู่ว่านางพิมพิลาไลยจะต้องถูกคุมตัวไว้เป็นม่ายหลวง ตามกฎหมาย นางพิมพิลาไลยไม่เชื่อ แต่นางศรีประจันคิดว่าจริง ประกอบกับเห็นว่าขุนช้าง

เป็นเศรษฐกิจบังคับให้นางพิมพิลาไลยแต่งงานกับขุนช้าง นางพิมพิลาไลยจำต้องตามใจแม่แต่นางไม่ยอมเข้าหอ ขณะนั้นพลายแก้วกลับมาถึงกรุงศรีอยุธยาและได้บรรดาศักดิ์เป็นขุนแผนแสนสะท้าน จากนั้น ก็พานางลาวทองกลับสุพรรณบุรี นางพิมพิลาไลยเห็นขุนแผนพาภรรยาใหม่มาด้วยก็โกรธตำหนิโต้ตอบกับนางลาวทอง และลืมหูลูกอมกำขี้ผึ้ง ทำให้ขุนแผนโมโหพานางลาวทองไปอยู่ที่กาญจนบุรี ส่วนนางพิมพิลาไลยก็ตกเป็นภรรยาของขุนช้างอย่างจำใจ

ต่อมา ขุนช้างและขุนแผนเข้าไปรับการอบรมในวังและได้เป็นมหาดเล็กเวรทั้ง 2 คน วันหนึ่งนางทองประศรีให้คนมาส่งข่าวว่านางลาวทองป่วยหนัก ขุนแผนจึงฝากเวรไว้กับขุนช้างแล้วไปดูอาการของนางลาวทอง ตอนเช้าสมเด็จพระพันวษาถามถึงขุนแผน ขุนช้างบอกว่าขุนแผนป็นกำแพงวังหนีไปหาภรรยา สมเด็จพระพันวษาโกรธตรัสให้ขุนแผนตระเวนด่านที่กาญจนบุรี ห้ามเข้าเฝ้าและริบนางลาวทองเข้าเป็นม่ายหลวง ขุนแผนได้ทราบเรื่องก็โกรธขุนช้าง คิดจะแก้แค้นแต่ยังมีกำลังไม่พอ จึงออกตระเวนป่าไปโดยลำพัง คิดจะหาอาวุธ ม้า และกุมารทองสำหรับป้องกันตัว ได้ตระเวนไปจนถึงถิ่นของหมื่นหาญ นักเลงใหญ่ ได้เข้าสมัครเข้าไปอยู่ด้วย เพราะหวังจะได้บวคลูกสาวของหมื่นหาญ ได้ทำตัวนอบน้อมและตั้งใจทำงานเป็นอย่างดีจนเป็นที่รักใคร่ของหมื่นหาญถึงกับออกปากยกลูกสาวให้แต่งงานด้วย พอได้แต่งงานกับบวคลีแล้ว ขุนแผนก็ไม่ยอมทำงานร่วมกับหมื่นหาญ หมื่นหาญจึงโกรธคิดฆ่าขุนแผน เพราะขุนแผนอยู่อย่างคงกระพันจึงให้บวคลีใส่ยาพิษลงในอาหารให้ขุนแผนกิน แต่ผีพรายมาบอกให้รู้ตัว ขุนแผนจึงทำอุบายเป็นไข้ไม่ยอมกินอาหารแล้วออกปากขอลูกจากบวคลี นางไม่รู้ความหมายก็ออกปากยกลูกให้ขุนแผน ครั้นเวลากลางคืน ขณะที่บวคลีนอนหลับขุนแผนก็ผ่าท้องนางแล้วนำลูกไปทำพิธีตอนเช้า หมื่นหาญและภรรยาเห็นว่าลูกสาวถูกผ่าท้องตายจึงติดตามขุนแผนไป แต่สู้ขุนแผนไม่ได้ ขุนแผนเสกกุมารทองสำเร็จ และออกเดินทางไปหาช่างตีดาบ หาเหล็กและเครื่องใช้ต่าง ๆ เติร์มไว้ ตั้งพิธีตีดาบจนสำเร็จ ดาบนี้นี้ให้ชื่อว่า ดาบฟ้าฟื้น ใช้เป็นอาวุธต่อไป หลังจากนั้นเดินทางไปหาแม่ ได้พบคณะจัดซื้อม้าหลวง ได้เห็นลูกม้าตัวหนึ่งมีลักษณะถูกต้องตามตำรา จึงได้ออกปากซื้อจากเจ้าหน้าที่ในราคาถูก ขุนแผนจึงเสกหญ้าให้ม้ากิน และนำมาฝึกจนเป็นม้าแสนรู้ให้ชื่อว่า ม้าสีหมอก เมื่อได้กุมารทอง ดาบฟ้าฟื้น และม้าสีหมอกครบตาม

ความตั้งใจแล้วก็ได้เดินทางกลับบ้าน คิดจะไปแก้แค้นขุนช้าง นางทองประศรีผู้เป็นมารดา ห้ามปรามก็ไม่ฟัง ได้เดินทางออกจากกาญจนบุรีไปยังสุพรรณบุรีขึ้นเรือนขุนช้าง ได้นาง แก้วกิริยา ลูกสาวพระยาสุโขทัยที่นำมาเป็นตัวจำนำไว้ในบ้านขุนช้างเป็นภรรยา แล้วพา วันทองหนีออกจากบ้าน เมื่อขุนช้างตื่นขึ้นจึงได้ออกติดตามแต่ตามไม่ทัน จึงไปทูลฟ้อง สมเด็จพระพันวษาให้กองทัพออกติดตามขุนแผนเกิดการต่อสู้กัน ทำให้ขุนเพชร และ ขุนรามถึงแก่ความตาย กองทัพต้องถอยกลับกรุง ขุนแผนจึงกลายเป็นกบฏ ต้องเที่ยวเร่ร่อน อยู่ในป่า จนนางพิมพิลาไลยตั้งห้องแกกัลลัคลอด ขุนแผนสงสัยกลัวนางจะเป็นอันตราย จึงยอมเข้ามาพบกับพระพิจิตร พระพิจิตรได้ส่งตัวเข้าสู่คดียุทธคดีและได้นาง พิมพิลาไลยคืน ขุนแผนมีความคิดถึงลาวทอง ได้ขอให้จมนศรีช่วย ขุนแผนจึงถูกริ้วและถูก จำคุก แก้วกิริยาจึงตามไปปรนนิบัติในคุก

วันหนึ่ง ขณะที่นางพิมพิลาไลยมาเยี่ยมขุนแผน ขุนช้างได้มาอุณนางพิมพิลาไลยไป จนนางพิมพิลาไลยคลอเคลียให้ชื่อว่า พลายงาม เมื่อขุนช้างรู้ว่าไม่ใช่ลูกของตัวเองจึงหลอก พลายงามไปฆ่าในป่า แต่ผีพรายของขุนแผนช่วยไว้ นางพิมพิลาไลยบอกความจริงและได้ให้ พลายงามเดินทางไปอยู่กับย่าทองประศรีที่กาญจนบุรี พลายงามอยู่กับย่าจนโต ได้บวชเป็น เณรและเล่าเรียนวิชาความรู้เก่งกล้าทั้งเวทมนตร์ คาถา และการสงคราม เมื่อมีโอกาส ขุนแผนได้ให้จมนศรีนำพลายงามเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็ก เมื่อมีศึกเชียงใหม่ พลายงามได้ อาสาออกรบและทูลขอประทานอภัยโทษให้พ่อ ขุนแผนและนางลาวทองจึงพ้นโทษ ขณะที่ เดินทางไปทำสงครามนั้นผ่านเมืองพิจิตร ขุนแผนจึงแวะเยี่ยมพระพิจิตร เมื่อพลายงาม ได้พบนางศรีมาลาลูกสาวพระพิจิตรก็หลงรักและลอบเข้าหานาง ขุนแผนจึงหมั่นหมายไว้ เมื่อชนะศึกพระเจ้าเชียงใหม่ได้ส่งสร้อยทอง และสร้อยฟ้ามาถวาย พระพันวษาได้แต่งตั้ง ขุนแผนเป็นพระสุรินทรลอไชยมโหฬารยกทัพไปตีเมืองกาญจนบุรี และได้แต่งตั้งพลายงาม เป็นจมนไวยวรรณ และประทานสร้อยฟ้าให้แก่พลายงาม จากนั้นทรงจัดงานแต่งงาน ให้กับพลายงาม ขณะที่ทำพิธีแต่งงาน ขุนช้างได้วิวาทกับพลายงาม ขุนช้างได้ทูลฟ้อง จึงโปรดให้มีการชำระความโดยการดำเนินาพิสูจน์ ขุนช้างแพ้ความ พระพันวษาโปรดให้ ประหารชีวิต แต่พระไวยขอชีวิตไว้ ต่อมาพระไวยมีความคิดถึงแม่จึงไปรับนางพิมพิลาไลย มาอยู่ด้วย ขุนช้างติดตามไป แต่พระไวยไม่ยอมมอบนางพิมพิลาไลยให้ ขุนช้างจึงถวายฎีกา

พระพันวษาจึงตรัสให้นางพิมพิลาไลยเลือกว่าจะอยู่กับใคร นางเกิดความลังเลเลือกไม่ได้ว่าจะอยู่กับใคร พระพันวษาทรงโกรธจึงรับสั่งให้ประหารชีวิต แม้ว่าพระไวยจะขอภัยโทษได้แล้ว แต่ด้วยเคราะห์ของนางพิมพิลาไลย ทำให้เพชรฆาตเข้าใจผิดจึงประหารนางเสียก่อน เมื่อจัดงานศพนางพิมพิลาไลยแล้ว ขุนแผนได้เลื่อนเป็นพระกาญจนบุรี นางสร้อยฟ้าได้ให้เถรवादทำเสน่ห์ให้พระไวยหลงใหลนาง และเกลียดชังนางศรีมาลา พระกาญจนบุรีมาเตือน พระไวยโกรธล้าเลิก บุญคุณกับพ่อ ทำให้พระกาญจนบุรีโกรธ คบคิดกับพลายชุมพลลูกชายซึ่งเกิดจากนางแก้วกิริยาปลอมเป็นมอญ ยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา หวังจะให้พระไวยออกต่อสู้ จะได้แก้แค้นได้สำเร็จ พระไวยรู้ตัวเพราะผีเปรตนางพิมพิลาไลยมาบอก พระพันวษาทรงทราบเรื่องโปรดให้มีการไต่สวน พลายชุมพลพิสูจน์ได้ว่า นางสร้อยฟ้ากับเถรवादได้ทำเสน่ห์จริงแต่นางสร้อยฟ้าไม่รับ จึงมีการพิสูจน์โดยการลุยไฟ สร้อยฟ้าแพ้ พระพันวษาสั่งให้ประหาร แต่นางศรีมาลาทูลขอไว้ นางสร้อยฟ้าจึงถูกเนรเทศกลับไปเชียงใหม่ และคลอดลูกชื่อพลายยง ต่อมานางศรีมาลาคลอดลูกชาย ขุนแผนจึงตั้งชื่อให้ว่าพลายเพชร เถรवादมีความแค้นพลายชุมพล จึงปลอมเป็นจระเข้ไล่กัดกินคนมาจากทางเหนือหวังจะแก้แค้นพลายชุมพล พระพันวษาโปรดให้พลายชุมพลไปปราบจระเข้เถรवादสู้ไม่ได้ถูกจับตัวมาถวายพระพันวษา และถูกประหารในที่สุด พลายชุมพลได้รับแต่งตั้งเป็นหลวงนายฤทธิ์ เหตุการณ์ร้ายแรงผ่านไปทุกคนจึงอยู่อย่างมีความสุข

แนวคิดเรื่องวรรณคดีไทย

แนวคิดเกี่ยวกับวรรณคดีที่อธิบายได้อย่างชัดเจนเป็นแนวคิดของ ประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2518 : 116) ได้ให้แนวคิดเรื่องวรรณคดีไว้ว่า อาหารมีรสต่างกันให้ความโอชะแก่ผู้เสพฉันใด วรรณคดีก็มีรสต่างกันให้ความโอชะแก่ผู้อ่านฉันนั้น รสทั้งสองนี้แตกต่างกันตรงที่รสอาหารใช้ลิ้นเป็นเครื่องสัมผัส เพื่อให้รู้ว่าอาหารนั้นมีรสเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม หรือเผ็ดอย่างไร บางทีก็ใช้จมูกดมกลิ่นพิสูจน์ว่า อาหารนั้นมีกลิ่นหอมหวนชวนกินเพียงใด ส่วนวรรณคดีนั้นสัมผัสด้วยตา และหูจากภาษากวีจึงจะรู้รส และรสแห่งวรรณคดีนี้เป็นรสที่บอกถึงอารมณ์เพียงอย่างเดียว คือ บอกอารมณ์ออกเป็นส่วนใหญ่ย่อยลงไปอีก ซึ่งมีอยู่มากมายหลายประการ เช่น ความยินดี ความร่าเริง ความทุกข์ ความโกรธ

ความมองอาจ ความกลัว ความเกลียด ความพิศวง และความสงบเป็นต้น และถ้าหากวรรณคดีเรื่องใดขาดรสของวรรณคดี ก็เปรียบเสมือนคนกินอาหารที่ไม่มีรส ย่อมไม่อร่อยฉันใด การอ่านวรรณคดีที่ขาดรสก็อ่านไม่สนุกฉันนั้น แต่วรรณคดีเรื่องใดจะมีรสดีหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับภาษาที่แสดงออกเป็นสำคัญ ภาษาที่วิจิตรวรรณคดีจึงแยกจากกันไม่ได้

รัตนพล ชื่นคำ (2556 : 38) กล่าวว่า การสร้างรสหรือการรับรู้รสในวรรณคดีไทยมิได้มีทฤษฎีที่ซับซ้อนรองรับ หรือมีการพัฒนาความคิด เรื่องทฤษฎีรสเช่นในวรรณคดีสันสกฤต ในหนังสือประชุมลำนำของหลวงธรรมมาภิรมย์ ได้ยกตัวอย่างของลีลา 4 ประเภทในเพลงยาว คือ เสาวรจนี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง สัลลาปังคพิไลย บทเสภาของกลอนที่ใช้อธิบาย ทำให้ทราบว่า เสาวรจนีเป็นบทชมโฉม นารีปราโมทย์เป็นบทเกี่ยวพาราสี พิโรธวาทังเป็นบทดัดพ้อต่อว่า หรือบทแสดงความโกรธ สัลลาปังคพิไลย เป็นบทคร่ำครวญ ลีลาทั้ง 4 ประเภทนี้มีปรากฏเด่นชัดในเพลง ยาว และมีปรากฏในตัวบทวรรณคดีอื่น ๆ ทั้ง ในวรรณคดี บทละคร วรรณคดีนิทาน วรรณคดีนิราศ ลิลิต ลีลาที่เด่นชัดเหล่านี้จึงได้กลายเป็นลักษณะเด่นของรสในวรรณคดีไทยไป บทละครเรื่องขุนช้างขุนแผนมีการพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ ได้สะท้อนลีลารสวรรณคดีไทยตามขนบทั้ง 4 ประเภท ซึ่งสัมพันธ์กับรูปแบบการแสดง และยังปรากฏรสแห่งความตลกขบขัน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการแสดงละครนอกด้วย

การวิเคราะห์รสวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน

จากการศึกษาเนื้อหาวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ทั้งหมด 43 ตอน ปรากฏรสวรรณคดีไทยทั้ง 4 รส คือ เสาวรจนี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง สัลลาปังคพิไลย ดังต่อไปนี้

1. **เสาวรจนี** หมายถึง การชมความงาม อาจเป็นการชมความงามของตัวละครทั้งชายและหญิง ชมความงามของบ้านเมือง ปราสาทราชวัง กองทัพ ป่าธรรมชาติ ต้นไม้ ลำธาร หรือแม้แต่ความเก่งกล้าสามารถของกษัตริย์ก็คือความงามเช่นเดียวกัน เสภาขุนช้างขุนแผนฉบับพระพุทธรักษาเลขาภิบาลได้ปรากฏรสวรรณคดีเสาวรจนี หลายตอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1	ปู่ตาย่าทวดมาทำขวัญ	แหวนทองผูกพันเข้าเหลือหลาย
	เลี้ยงมาก็ได้ห้าขวบปลาย	รูปกายงามยิ่งพริ้งเพรา
	ทรวดทรงส่งศรีไม่มีแก่น	อรชรอ่อนแอ้นประหนึ่งเหลา
	ผมสลวยสวยขำงามเงา	ให้ชื่อเจ้าว่าพิมพิลาไลย
	สอนเย็บเก็บปักหักทองขวาง	ที่รุ่มราวคราวนางไม่เปรียบได้
	เข้าเย็นออกไปเล่นเก็บดอกไม้	ที่ข้างวัดเขาใหญ่อยู่อุตรา ฯ

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 8)

จากบทเสภาที่ยกมาข้างต้น แสดงถึงวรรณคดีไทยเสาวرنี ซึ่งเป็นการชมความงามของนางพิมพิลาไลยในวัยเด็ก โดยกล่าวว่า นางพิมพิลาไลยมีรูปร่างงดงาม ทรวดทรงงามไม่มีที่ติ รูปร่างบอบบาง และมีผมยาวดำเงาสวยงาม

ตัวอย่างที่ 2	ครั้งสมเด็จพระพันวษานรากร	ครองนครกรุงศรีอยุธยา
	เกษมสุขแสนสนุกตั้งเมืองสวรรค	พระเดชนั้นแม่ไปในทิดา
	เป็นปิ่นภพลบโลกโลกา	ครอบครองไพร่ฟ้าประชากร
	เมืองขึ้นน้อยใหญ่ในอาณาเขต	เกรงพระเดชทั่วหมดสยดสยอง
	ต่างประเทศเขตขอบพระนคร	ชลีกรอ่อนเกล้าอภิวันท์
	พร้อมด้วยโกลาไศสุริย์	สมบุรณ์พูนสุขเกษมสันต์
	พระองค์ทรงทศพิธราชธรรม	ราษฎรทั้งนั้นก็ยินดี ฯ

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 1)

จากบทเสภาที่ยกมาข้างต้น กล่าวถึงการชมความงามออกเป็น 2 ส่วน คือ ชมความงามของกรุงศรีอยุธยาว่า มีความงดงามเปรียบดังเมืองสวรรค ประชาชนผู้อาศัยในเมืองดังกล่าวมีแต่ความสงบสุข และในขณะเดียวกัน ได้กล่าวชมความงามด้านการ

ปกครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ด้วยทศพิธราชธรรมของพระพันวษาว่า พระองค์นั้นเก่งกล้าสามารถ แผ่อำนาจไปในหลายเมือง หัวเมืองใหญ่น้อยต่างเกรงกลัวต่ออำนาจของพระองค์ แม้แต่ชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อค้าขาย ต่างยอมอ่อนน้อมถ่อมตนต่อพระพันวษา

ตัวอย่างที่ 3	นกเขาจับข่อยอยู่เคียงคู่	ผิวมาอยู่ไกลพิมเจ้าเหลือแหล่
	คับแคทำรังบนต้นแค	พืहांแหออเหินมาเดินไพร
	กระหลุมพุงจิกพวงชมพูเทศ	สังเกตเหมือนผ้าชมพูพิสมัย
	พะยอมหอมหวานมายวนใจ	เหมือนกลิ่นสไบเจ้ายังติดมา
	หอมกลิ่นบุปผชาติดาซดง	เหมือนกลิ่นกำมัพืหลังตะลึงหา
	นกแก้วจับแก้วแจ้วเจรจา	เวทนาน้องจะพุดกับผู้ใด

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 152)

จากบทเสภาดังกล่าว กล่าวถึงขุนแผนกล่าวชมความงดงามของธรรมชาติ ซึ่งเปรียบดั่งเช่นนางพิมพิลาไลย เมื่อขุนแผนเห็นนกเขาที่กำลังบินเคียงคู่กันมา พลันคิดถึงนางพิมพิลาไลยที่ต้องจากมาไกล เห็นนกที่กำลังทำรังอยู่บนต้นแคก็ทอดถอนใจว่า เหตุใดตนเองจึงต้องห่างเหินจากนางพิมพิลาไลยออกมาอาศัยในป่า เห็นความงดงามของดอกไม้สีชมพู มีกลิ่นหอม ก็พลันคิดถึงสีผ้าสไบที่นางพิมพิลาไลยชอบใส่ กลิ่นหอมของดอกไม้เปรียบดั่งกลิ่นสไบของนางพิมพิลาไลยติดมาด้วย กลิ่นดอกไม้ในป่าที่มีหลากหลายชนิดเปรียบดั่งกลิ่นกำมัพืของนางพิมพิลาไลย ชื่นชมความงามของนกแก้วที่กำลังส่งเสียงร้องรับกับคู่ของมัน ก็พลันเกิดความสงสารนางพิมพิลาไลยผู้ไม่มีตนเองอยู่เคียงข้าง จะพุดคุยหยอกล้อกับใคร

2. นารีปราโมทย์ หมายถึง อารมณ์ที่แสดงถึงความรักตั้งแต่ชื่นชม ชื่นชอบ เกี้ยวพาราสี รักใคร่ เสภาขุนช้างขุนแผนฉบับพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏสุวรรณคดี นารีปราโมทย์ หลายตอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4	พี่ติดตามมาด้วยความที่รักน้อง	สายทองบอกบ้างฤหาไม่
	ตั้งแต่วันเทศนายังอาลัย	ครวญใครมิได้วันอาวรณ์วาย
	ยามนอนตาตื่นทั้งสี่ยาม	ดังไฟตามติดอยู่ไม่รู้หาย
	ร้อนโรคโศกเสียวอยู่เดียวดาย	แม่สบายอยู่ฤประการใดฯ

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 65)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้น กล่าวถึงความรักของขุนแผนที่มีต่อนางพิมพิลาไลย ขุนแผนตามหานางพิมพิลาไลยด้วยความรักที่มีต่อนาง และคิดตำหนินางสายทองว่า เพราะเหตุใดจึงไม่นำข่าวไปบอกบ้างนับตั้งแต่วันที่พบกับนางพิมพอลาไลยที่วัด ตั้งแต่วันนั้น เป็นต้นมา ขุนแผนคิดถึงพิมพิลาไลยทุกวันเวลาไม่ว่าจะหลับหรือตื่น จะทำอะไรก็คิดถึงแต่นางพิมพิลาไลย ไม่รู้จะทำอย่างไรจึงจะหายจากความคิดถึง นางพิมพิลาไลยคงโศกเศร้าเมื่อต้องอยู่คนเดียวทุกวัน

ตัวอย่างที่ 5	ครานั้นขุนช้างเห็นแม่ด่า	ก็ลูกกลับออกมาไม่หยุดอยู่
	ถึงเรือนเข้าไปในประตู	เปิดมุ้งคุ้ยเข้าที่นอน
	โอ้ว่าพินิจนวลของช้างเอ้ย	เมื่อไรเลยจะได้เคียงอยู่เรียงหมอน
	อกใจดังไฟเข้าพอกพอน	พี่จะซ่อนตัวตายไม่วายครวญ
	รักใครไม่เหมือนพี่รักพิม	เจ้างามพริ้งงามดั่งงามถั่วถั่ว
	งามรูปงามจริตกระบิดกระบวน	งามล้วนชำคมเจ้าสมงาม
	รูปตัวช่างชั่วกะไรเลย	ขุนช้างเอ้ยเลื่อนโล่งดังโหล่งข้าม
	ถ้าอุปบุพชีชีพราหมณ์	จะซุบให้เหมือนพระรามธเรศตรี
	กริดกรายชายไปให้เห็นหน้า	สีดาที่จะพวยมาด้วยพี่
	นี่เนื้อตัวชั่วช้าเป็นราศี	ไม่มีดีสารพัดขัดระย ฯ

ลดเลี้ยวเกี่ยวใครก็ไม่เป็น

สร้างล้ามาเล่นแต่รายปล้ำ

กูจะนั่งทรมาทารกรรม

นอนคว่ำอยู่ไยไม่ต้องการ

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 82)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้น กล่าวถึงความรักของขุนช้างที่มีต่อนางพิมพิลาไลยว่า ครั้งนั้น เมื่อขุนช้างเห็นแม่ต๋าเรื่องนางพิมพิลาไลย ก็ลุกหนีเข้าห้องด้วยความเสียใจ ครั้นเข้าไปในห้องแล้วก็นอนคร่ำครวญ และพร่ำเพ้อถึงนางพิมพิลาไลยผู้สวยงามไม่มีที่ติ ขณะเดียวกันได้ชื่นชมความงามของพระราม และปรารภนาให้ตนเองให้มีรูปงามดุจดั่งพระราม

ตัวอย่างที่ 6

อนิจจาแก้วตาช่างว่าได้

ไม่เห็นใจฤว่ารักสมัครหมาย

พี่กล้ำมาถึงตัวไม่กลัวตาย

ก็เพราะรักโฉมฉายกว่าชีวิต

ถ้าสามารถอาจขอต่อพ่อแม่

แน่แล้วพี่จะขอต่อพระพิจิตร

ท่วงทีก็จะสมอารมณ์คิด

ท่านเป็นมิตรกับบิดามาช้านาน

เมื่อนั่งกินข้าวเย็นเห็นฤเปล่า

ท่านหยอกเย้าพี่อย่างว่าลูกหลาน

แต่สุดคิดเพราะติดราชการ

จะต้องคุมพวกทหารไปพรั่งนี้

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 501)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้น กล่าวถึงพระไวยที่มีความรักต่อนางศรีมาลา ปรารภนาที่จะได้นางมาครอบครองไม่เกรงกลัวความตาย เพราะรักด้วยความจริงใจ พระไวยกล้ำหาญมาหาเพราะรักศรีมาลาว่าชีวิต ต้องการจะสู่ขอกับพ่อแม่นาง ในขณะเดียวกันก็ระลึกถึงพระพิจิตรผู้มีความเมตตา รู้จักมักคุ้นเป็นมิตรกับบิดาของตนเองมานาน แต่ก็ได้แต่เพียงคิดเท่านั้น เพราะตนเองติดราชการควบคุมเหล่าทหารเพื่อออกรบในวันพຽງนี้

3. **พิโรธวาทัง** หมายถึง การแสดงอารมณ์ อุนเฉียว ประชดประชัน โกรธเคือง โกรธแค้น ทะเลาะทุ่มเถียง เสียตสี ตัดพ้อ เสภาขุนช้างขุนแผนฉบับพระพุทเลิศหล้า-นภลัยได้ปรากฏวรรณคดี พิโรธวาทัง หลายตอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7	นางเทพทองร้องด่าอ้ายยาจก	ช่างเดินหยกหยกเหมือนตลกโชน
	ยึดไว้ไม่ทิ้งตละลิงทมอน	อ้ายผีโคนที่ไหนปั่นไสมา
	ไม่มีใจที่จะใคร่เข้าอ้อมชู	เหมือนค่างครอกหลอกกูดูขายหน้า
	ทำตาบ้องแหวแหมวกินปลา	อ้ายตายห่าด่าแข่งไม่เว้นวัน

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 5)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้นกล่าวถึงอารมณ์โกรธนางเทพทอง ด่าทอขุนช้างต่าง ๆ นานา กล่าวถ้อยคำเหยียดหยันว่าเป็นยาจกคนเขี้ยวใจ แสดงกิริยาอาการอะไรก็เหมือนตัวตลก เหมือนลิงค่างยุกยิกอยู่หนึ่งไม่เป็น หน้าตาน่ารังเกียจ ศีรษะล้าน ไม่มีใครต้องการจะเข้าใกล้

ตัวอย่างที่ 8	ฝ่ายยายเทพทองร้องทวาด	อ้ายนอกครุอุบาทว์ไม่ฟังว่า
	โกหกยกคอเจรจา	ว่าเป็นขู้สูห์มาร่ำไร
	ไม่คิดเจียมตัวอ้ายหัวพรุน	รูปเป็นกระชุน่นน่ารักใคร
	กูไม่เห็นใครเขาจะชอบใจ	นางพิมพิลาไลยเขาโสกา
	อกเอาจอนแอนแน่นกินนร	ฤจะมาสสมจรกับหมูหมา
	ให้เพื่อนบ้านติฉินนินทา	มึงช่างมุสาแต่โดยเดา
	กูไม่อยากจะได้เดินไปให้เหนียว	เมื่อยหัวแม่ตีนเสียเปล่าเปล่า
	ทำร้องให้เข้าซี้เข้าซี้เค้า	ไปเรือนไปเหย้าให้พันกู่ ๆ

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 82)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้นกล่าวถึงอารมณ์โกรธของนางเทพทอง ซึ่งร้องด่าด้วยอารมณ์โกรธที่ขุนช้างไม่เจียมตัวขอให้นางไปสู่ขอนางพิมพิลาไลยให้คนหัวล้าน รูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ ซึ่งตรงข้ามกับนางพิมพิลาไลยที่มีความสวยงาม คงไม่มาแต่งงานกับขุนช้างซึ่งนางเทพทองเปรียบเหมือนหมูหมา ให้เพื่อนบ้านนินทา ฝ่ายขุนช้างอับอายจนร้องไห้ที่ถูกนางเทพทองด่าทอด้วยความโกรธ

ตัวอย่างที่ 9 พระหมื่นศรีทวดอายชาติถ้อย ช่างสำออยอ้อยอิงไม่อายหน้า
คราวโกรธราวกับไฟไหม้หลังคา มุทะลุตุ๋นจนน่ากลัว
ไหนมึงว่าแค้นวันทองนัก ได้มาแล้วไม่รักจะตัดหัว
ตามของดอกไม่ต้องรู้ระตัว ครั้นเห็นหน้าตามัวก็ลืมแค้น
มึงกลอกกลับอย่างนี้อายชี้ครอก จึงถูกเข้าถูกศอกจนหางยแหยง
เจรจาว่าเล่นไปตามแกน แคะแค้นค่อนข้างจะพาไป
ไม่รู้ฤจะถามความรับสั่ง มึงจะรังคนกลางไปข้างไหน
เร่งหานายประกันมาทันใด ผู้คุมเหวี่ยงไว้ทั้งสามรา
(ขุนช้างขุนแผน, 2555 : 375 - 376)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้นกล่าวถึงพระหมื่นศรีที่ตำทอขุนช้างด้วยอารมณ์โกรธว่า ใ้อชาติถ้อยสำออย หน้าไม่อาย เมื่อโกรธอารมณ์ก็เหมือนกับไฟที่กำลังไหม้หลังคาทะลุ ตุ๋น น่ากลัว พระหมื่นศรีถามขุนช้างว่า ไหนว่าแค้นนางพิมพิลาไลยนัก ได้มาแล้วไม่รัก จะตัดหัว แต่เมื่อเห็นหน้าตาก็ลืมแค้น ทำไมเปลี่ยนไปอย่างนี้ใ้อลูกชี้ซ้ำ

4. สัลลาปิงคพิสัย หมายถึง การแสดงความเศร้าโศกเสียใจ ร้องไห้ อาลัยรัก คร่ำครวญ ร่ำพิงร่ำพัน เสาภาขุนช้างขุนแผนฉบับพระพุทธรักษาเลศหล้านภาลัย ปราภฏรรส สัลลาปิงคพิสัย หลายตอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10 เจ้าพลายน้อยสร้อยเศร้าแล้วเล่าว่า หม่อมพ่อพาเวียนงให้หลงไหล
แล้วทุบตีบีบจุมูกของลูกไว้ เอา خونไม้ทับคอแทบมรณา
พอพวกพ้องของขุนแผนแล่นมาช่วย จึงไม่ม้วยแม่คุณบุญหนักหนา
ยังซ้ำชอกยกอกเหน็บเจ็บกายา พุดน้ำตาผอยผอยด้วยน้อยใจ ฯ
(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 399)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้นกล่าวถึงความเสียใจว่า เจ้าพลายงามเศร้าเสียใจมากแล้วเล่าว่า พ่อพาเดินวน ทำให้ตนนั้นหลงทาง จากนั้นพ่อก็ทุบถีบและเอามือบีบจมูกของลูกเอาไว้ จากนั้นเอาขอนไม้ใหญ่มาทับคอลูกไว้เกือบตาย เมื่อพวกของขุนแผนวิ่งมาช่วย นับว่าเป็นบุญที่ยังไม่ตาย ลูกยังเจ็บซ้ำเจ็บร่างกายมาก พลายงามพูดไปด้วยน้ำตาก็ไหลเพราะความน้อยใจ

ตัวอย่างที่ 11	จะกล่าวถึงโฉมเจ้าขุนช้าง	คะนึ่งนางพิมน้อยละห้อยหา
	แต่เข้าคำคร่ำครวญทุกเวลา	ตั้งแต่มาจากบ้านศรีประจัน
	ไม่เป็นกินเป็นนอนแต่รื้อนรัก	อกจะหักใจรื้อจวนป่วนปั่น
	มิได้มีความสบายมาหลายวัน	แทบจะกลืนใจตายไม่วายคิด
	อยู่ในห้องร้องไห้พิไรรำ	ทุกคำเข้าเฝ้านอนแต่ถอนจิต
	ทำไฉนจะได้แอบแนบชิด	กับเจ้าพิมนิ่มสนิทของพี่อา

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 96)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้น กล่าวถึงความเสียใจตอนขุนช้าง ซึ่งต้องการได้นางพิมพิลาไลยมาเป็นเมีย จึงคิดถึงแต่นางพิมพิลาไลย ละห้อยหาตั้งแต่เข้ายันคำทุกเวลา ตั้งแต่มาจากบ้านนางพิมพิลาไลยก็ไม่นอนอันกินอันนอน เอาแต่อยากได้นางพิมพิลาไลยมาเป็นเมีย เหมือนอกหักให้ใจปั่นป่วน นอนอยู่ในห้องเอาแต่ร้องไห้ แล้วคิดว่าทำอย่างไรจะได้นางพิมพิลาไลยมาเป็นเมีย

ตัวอย่างที่ 12	นางพิมพิลาไลยเจ้าได้ฟัง	ตันอกใจดังจะเป็นบ้า
	น้ำตาเป็นเม็ดเม็ดเซ็ดน้ำตา	เดือดดาลขุนช้างอ้ายจัญไร
	ส่อเสียดเปียดตะลุมทำยุ่งหยาบ	ไม่กลัวบาปกลัวกรรมมันทำได้
	มันจะทำให้หน้าแก่น้ำใจ	ที่หมายไว้ไม่สมอารมณ์มัน
	จะแก่งให้กำจัดพลัดพราก	ให้ได้ยากกลางป่าพนาสันต์
	ตั้งแต่นี้ต่อไปจะไกลกัน	นับวันไปแล้วแก้วเมียอา ฯ

(ขุนช้างขุนแผน. 2555 : 137 -138)

บทเสภาที่ยกมาข้างต้น กล่าวถึงความเสียใจของนางพิมพิลาไลยเมื่อรู้ว่าขุนแผนต้องไปออกรบ เมื่อได้ฟังเช่นนั้นแล้วเกิดอาการหายใจไม่ออก น้ำตาเริ่มไหลออกมา และโกรธโมโหต่อขุนช้างว่า ไอ้จัญไรพุดจายูแยงไม่กลัวบาปกรรมที่ทำไว้ สิ่งที่มีนเคยหวังไว้แล้วไม่ได้ตามที่หวังมันจึงแกล้งทำให้นางพิมพิลาไลยกับขุนแผนต้องพลัดพรากจากกัน

สรุป อภิปรายผล

การวิเคราะห์วรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผนฉบับบทประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย วรรณคดีไทยที่พบมากที่สุด คือ สลลปังกพิสัย จำนวน 23 ตอน รองลงมา คือ พิโรธวาทัง จำนวน 22 ตอน นารีปราโมทย์ จำนวน 12 ตอน เสาวรจณี จำนวน 10 ตอน ตามลำดับ โดยวิเคราะห์วรรณคดีไทย 4 รส ได้แก่

1. เสาวรจณี

จากการวิเคราะห์วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับบทประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยพบว่า เสาวรจณี หรือการชมความงาม อาจเป็นชมความงามของตัวละครทั้งชายและหญิง ชมความงามของบ้านเมือง กองทัพ ปาธรรมาชาติ ต้นไม้ ทั้งหมด 10 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 กำเนิดขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 3 พลายแก้วบวชเณร ตอนที่ 5 ขุนช้างขอนางพิม ตอนที่ 6 พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง ตอนที่ 7 พลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ตอนที่ 8 พลายแก้วถูกเกณฑ์ทัพ ตอนที่ 13 พลายแก้วได้เป็นขุนแผน ขุนช้างได้นางพิมพิลาไลย ตอนที่ 16 กำเนิดนางพิมพิลาไลยบุตรนางบัวคลี่ ตอนที่ 17 ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างได้นางได้แก้วกิริยา ตอนที่ 29 ขุนแผนแก้พระทัยน้ำ

2. นารีปราโมทย์

จากการศึกษาเนื้อหาวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนฉบับบทประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยพบว่า ปราภฏรสวรรค์ไทยนารีปราโมทย์ หรืออารมณ์ที่แสดงถึงความรักตั้งแต่ชื่นชม ชื่นชอบ เกี่ยวพาราสิรักใคร่ ทั้งหมด 12 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 4 พลายแก้วขอเป็นชู้กับนางพิม ตอนที่ 5 ขุนช้างขอนางพิม ตอนที่ 6 พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง ตอนที่ 7 พลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ตอนที่ 8 พลายแก้วถูก

เกณท์ทัพ ตอนที่ 10 พลายแก้วได้นางลาวทอง ตอนที่ 16 กำเนิดนางพิมพิลาไลยบุตรนางบัวคลี่ ตอนที่ 21 ขุนแผนลุมไทร ตอนที่ 27 พลายงามอาสา ตอนที่ 28 พลายงามได้นางศรีมาลา ตอนที่ 35 ขุนช้างถวายฎีกา ตอนที่ 37 นางสร้อยฟ้าทำเสน่ห์

3. พิโรธวาทัง

จากการศึกษาเนื้อหาวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนฉบับบทประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พบว่า ปรากฏสุวรรณคติไทยพิโรธวาทัง หรือการแสดงอารมณ์ ฉุนเฉียว ประชดประชัน โกรธเคือง โกรธแค้น ทะเลาะ ทั้งหมด 22 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 กำเนิดขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 2 พ่อขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 3 พลายแก้วบวชเณร ตอนที่ 5 ขุนช้างขอนางพิม ตอนที่ 6 พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง ตอนที่ 8 พลายแก้วถูกเกณท์ทัพ ตอนที่ 11 นางพิมเปลี่ยนชื่อวันทอง ตอนที่ 12 นางศรีประจันยกนางพิมพิลาไลยให้ขุนช้าง ตอนที่ 13 พลายแก้วได้เป็นขุนแผน ขุนช้างได้นางพิมพิลาไลย ตอนที่ 14 ขุนแผนบอกกล่าว ตอนที่ 15 ขุนแผนต้องพรากนางลาวทอง ตอนที่ 16 กำเนิดนางพิมพิลาไลยบุตรนางบัวคลี่ ตอนที่ 19 ขุนช้างตามนางพิมพิลาไลย ตอนที่ 22 ขุนแผนชนะความขุนช้าง ตอนที่ 33 แต่งงานพระไวย ตอนที่ 36 ฆ่านางพิมพิลาไลย ตอนที่ 37 นางสร้อยฟ้าทำเสน่ห์ ตอนที่ 38 พระไวยถูกเสน่ห์ ตอนที่ 39 ขุนแผนส่องกระจก ตอนที่ 40 พระไวยแตกทัพ ตอนที่ 41 พลายชุมพลจับเสน่ห์ ตอนที่ 42 นางสร้อยฟ้า-ศรีมาลาลุยไฟ

4. สัลลาพังคพิสัย

จากการศึกษาเนื้อหาวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนฉบับบทประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยพบว่า มีรสสัลลาพังคพิสัย หรือการแสดงความเศร้าโศกเสียใจ ร้องไห้คร่ำครวญ มีจำนวน 23 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 2 พ่อขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 5 ขุนช้างขอนางพิม ตอนที่ 6 พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง ตอนที่ 7 พลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ตอนที่ 8 พลายแก้วถูกเกณท์ทัพ ตอนที่ 11 นางพิมเปลี่ยนชื่อเป็นวันทอง ตอนที่ 13 พลายแก้วได้เป็นขุนแผน ขุนช้างได้นางพิมพิลาไลย ตอนที่ 15 ขุนแผนต้องพรากนางลาวทอง ตอนที่ 19 ขุนช้างตามนางพิมพิลาไลย ตอนที่ 20 ขุนช้างฟ้องว่าขุนแผนเป็นกบฏ ตอนที่ 21 ขุนแผนลุมไทร ตอนที่ 23 ขุนแผนติดคุก ตอนที่ 24 กำเนิด

พलयงาม ตอนที่ 26 เชียงใหม่ซึ่งนางสร้อยทอง ตอนที่ 30 ขุนแผนและพलयงามจับ
พระเจ้าเชียงใหม่ ตอนที่ 31 ขุนแผนพलयกทัพกลับ ตอนที่ 32 ถวายนางสร้อยทองและ
สร้อยฟ้า ตอนที่ 36 ผ่านางพิมพ์พิลาไลย ตอนที่ 38 พระไวยถูกเสน่ห์ตอนที่ 39 ขุนแผนส่อง
กระจก ตอนที่ 40 พระไวยแตกทัพ ตอนที่ 42 นางสร้อยฟ้าศรีมาลาลุยไฟ

นอกจากนั้น การวิเคราะห์วรรณคดีไทยที่ปรากฏในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน
ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญดังนี้ เนื้อหาวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับบทประพันธ์ของ
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จำนวน 43 ตอน ปรากฏวรรณคดีไทยทั้ง 4 รส
ได้แก่ เสาวรณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง สลลปังกพิสัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ
นุชรี ขุนน้ำ (2566 : 232 – 234) ได้ศึกษาวรรณคดีไทยในกลอนบทละครเรื่อง อิเหนา
พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพื่อวิเคราะห์วรรณคดีไทย
ในกลอนบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
โดยวิเคราะห์วรรณคดีไทยทั้ง 4 รส ได้แก่ เสาวรณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง
สลลปังกพิสัย ที่ปรากฏในกลอนบทละครเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
พุทธเลิศหล้านภาลัยแล้วนำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษา
พบว่า กลอนบทละครเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า-
นภาลัย ฉบับหอสมุดแห่งชาติ มีวรรณคดีไทยครบทั้ง 4 รส ซึ่งวรรณคดีที่มีมากที่สุด
คือ นารีปราโมทย์ จำนวน 589 บท รองลงมา คือ เสาวรณี จำนวน 471 บท
สลลปังกพิสัย จำนวน 371 บท และพิโรธวาทัง จำนวน 34 บท

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา รัชมณี. 2543. การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. 2536. สุนทรียภาพในภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- ทรัพย์ ประกอบสุข. 2525. วรรณคดีชาตก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นุชรี ชุนน้ำ. 2556. รสวรรณคดีไทยในกลอนบทละครเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์
ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บรรเทา กิตติมศักดิ์ และกัมพูชานาฏ เปรมกลม. 2534. หนังสือเรียนภาษาไทย
รายวิชา ท 033 วรรณคดีมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. 2518. แนวทางการศึกษาวรรณคดี ภาษาากวี การวิจักษ์ณ์
และวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เปลื้อง ณ นคร. 2545. ประวัติวรรณคดีสำหรับนักศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- ยมโดย เฟื่องพงศา. 2543. ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณศิลป์กับคีตศิลป์ในวรรณคดีเรื่อง
ขุนช้างขุนแผน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 8(9-10): 114-127.
- รัตนพล ชื่นคำ. 2556. คุณค่าทางวรรณศิลป์ในบทละครเรื่องขุนช้างขุนแผน
พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระบรมราชาเจ้า มหาศักราชพลเสพ.
เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วันที่ 11 กรกฎาคม
2556 ณ โรงละครวังหน้า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพฯ.
- ศรีวิไล ดอกจันทร์. (2529). ภาษาและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุกัญญา
- เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. (2562). วรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้”

หนึ่งฤทัย เสียมทอง¹³

บุญเลิศ วิวรรณ¹⁴

รับบทความ 20 มีนาคม 2567 แก้ไขบทความ 17 พฤษภาคม 2567 ตอรับ 22 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ปี พ.ศ. 2516 ซึ่งมีทั้งหมด 13 ตอน อีกทั้งใช้แนวคิดด้านวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” พบว่าลักษณะการใช้ภาษาวรรณศิลป์ประเภทการใช้คำแสดงอารมณ์ คำศัพท์บัญญัติหรือศัพท์เทคนิค คำภาษาต่างประเทศ คำคำหรือคำหายาก คำย่อ คำมีศักดิ์ ด้านภาพพจน์ พบลักษณะการใช้ภาพพจน์แบบอุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคคลวัต นามนัย การอ้างถึงหรือเท้าความ แนวเทียบ สัทพจน์ ปฏิปฐณา ส่วนโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” พบลักษณะของโลกทัศน์จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1. โลกทัศน์ต่อศาสนาโดยเน้นเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน ศาสนสถาน พระพุทธเจ้า 2. โลกทัศน์ต่อสังคมโดยเน้นเกี่ยวกับศีลธรรม แหล่งสถาบันบันเทิง โรคภัยไข้เจ็บ 3. โลกทัศน์ต่อมนุษย์โดยเน้นเกี่ยวกับความเชื่อ ความรัก 4. โลกทัศน์ต่อการเมืองเกี่ยวกับระบบการปกครอง 5. โลกทัศน์ต่อการศึกษาโดยเน้นเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษา การจัดการศึกษา อาชีพ และ 6. โลกทัศน์ต่อธรรมชาติโดยเน้นเกี่ยวกับชีวิต

คำสำคัญ: ภาษาวรรณศิลป์, โลกทัศน์, เรื่องสั้น, แพรวเยื่อไม้

¹³ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล nuengruethai.siam@ku.th

¹⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล boonlert.w@ku.th

Literary Language and Worldviews as Appeared in the Short Story “Luang Ta” by “Phrae Yuea Mai”*

*Nuengruethai Siamthong*¹⁵

*Boonlert Wiwan*¹⁶

Received 20 March 2024; revised 17 May 2024; accepted 22 June 2024

Abstract

The purpose of this research article is to study the literary language and worldviews as appeared in the short story “Luang Ta” by “Prae Yuea Mai.” The researcher collected data from the short story “Luang Ta,” written in 1973, which consists of 13 chapters. Literary and worldview concepts were used for data analysis.

The findings of the study on literary language and worldviews appeared in the short story “Luangta” by “Prae Yuea Mai” revealed that the literary language used includes words of emotion, terminology or technical terms, foreign language words, rude or vulgar words, abbreviations, and words of honor. Regarding figurative language, there is the use of simile, metaphor, symbols, personification, metonymy, reference, comparison, onomatopoeia, and rhetorical questions. Meanwhile, the worldviews appeared in the short story “Luang Ta” by “Prae Yuea Mai” consist of 6 aspects, namely: 1. worldviews towards religion, emphasizing Dhamma teachings, religious places, and the Lord Buddha; 2. worldviews towards society, emphasizing morality, entertainment venues, and diseases and illnesses; 3. worldviews towards humans, emphasizing beliefs and love; 4. worldviews towards politics regarding forms of government; 5. worldviews towards education, emphasizing educational personnel, educational management, and careers; 6. worldviews towards nature, emphasizing life.

¹⁵ Master’s degree Student, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, email: nuengruethai.siam@ku.th

¹⁶ Assistant Professor Dr., Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, email: boonlert.w@ku.th

Keywords: Literary Language, Worldview, Short Story, Prae Yuea Mai

บทนำ

วรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรเยื่อไม้” เกิดขึ้นเพื่อสนองความเมตตาสนใจของผู้อ่าน มีเนื้อหาที่เน้นปลูกฝังคำสอน และเนื้อหาในทางที่จะเรียนรู้โลกภายนอก (โลกียะ) เพราะผู้เขียนมองว่าหลวงตาเป็น พระพุทธรูป มิใช่พระอริยะ จึงยอมจะตกเป็นทาสของอำนาจโลก ซึ่งเขียนจากประสบการณ์โดยมีทั้งหมด 13 ตอน ได้แก่ ปัญหาชิงไม้เรียว เจ้าจ้อย ว่าที่สมเด็จ ในแดนสนธยา ล้อมคอกไม่มีจัว เจ้าหมอ เครื่องกัณฑ์ประหลาด เจ้าพ่อบ้านหนองปลิง คลั่งดารา คนกินไม่เป็น อนิจจาสีกาเกี้ยว ห่วง และมัทรี โดยในแต่ละตอนจะพบภาษาวรรณศิลป์ที่น่าสนใจ จึงทำให้วรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรเยื่อไม้” ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

ภาษาวรรณศิลป์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรเยื่อไม้” คือ ศิลปะการแต่งหนังสือที่มีลักษณะการใช้คำโวหารภาพพจน์ที่เห็นภาพเสมือนผู้อ่านได้อยู่ในเหตุการณ์นั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของวรรณศิลป์ไว้ ดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1100) ได้ให้ความหมายว่า “วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการประพันธ์หนังสือ” วรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรเยื่อไม้” มีการใช้คำ การใช้โวหารภาพพจน์หลากหลาย โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ชำนาญ รอดเหตุภัย (2523 : 72-81) ได้เสนอแนวคิดการใช้คำที่หลากหลายในวรรณกรรม ดังนี้ 1) คำมีศักดิ์ 2) คำเลียนเสียงธรรมชาติ 3) คำรูปธรรมและคำนามธรรม 4) คำศัพท์บัญญัติหรือศัพท์เทคนิค 5) คำเฉพาะกลุ่ม 6) คำสแลง 7) คำภาษาตลาด 8) คำต่ำหรือคำหยาบ 9) คำภาษาถิ่น 10) คำภาษาต่างประเทศ 11) คำภาษาหนังสือพิมพ์ 12) คำภาษาพาณิชย์ 13) คำพวน 14) คำย่อ 15) คำเลียนเสียงพูด และแนวคิดที่นำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์คือแนวคิดของ สมเกียรติ รักษ์มณี (2551: 73-74) ดังนี้ 1) อุปมา 2) อุปลักษณ์ 3) สัญลักษณ์ 4) บุคคลวัต 5) อติพจน์ 6) อวพจน์ 7) นามนัย 8) สัมพจน์ 9) การอ้างถึงหรือการเท้าความ

10) ปฏิพจน์หรือวิภาษ 11) ปฏิทรรศน์ 12) แนวเทียบ 13) สัพพจน์ 14) ปฏิปุจฉา และ 15) อาวตพากย์

วรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” นอกจากมีการใช้ภาษาวรรณศิลป์ที่น่าสนใจและหลากหลายแล้ว ยังมีการแฝง “โลกทัศน์” หรือภาพสะท้อนสังคมที่น่าสนใจ โดยเกศินี จุฑาวิจิตร (2550: 115) กล่าวถึงโลกทัศน์ของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของสังคมว่า “โลกทัศน์ของคนไทยในปัจจุบันมีลักษณะประสมประสานกันระหว่างสมมติฐานและความเชื่อของโลกใหม่ ที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกับสมมติฐานของความเชื่อในโลกเก่าที่ได้รับ อิทธิพลมาจากพุทธศาสนา” จึงสรุปได้ว่า “โลกทัศน์” หมายถึง การมองเห็นโลก การรับรู้โลก การที่คนแต่ละคนตีความสิ่งต่าง ๆ ในโลกหรือมองว่าสรรพสิ่งในโลกมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร ทั้งนี้คนเราจะมีโลกทัศน์อย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในสังคมของตน โดยแนวคิดที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยนี้คือแนวคิด “โลกทัศน์” ของ เทียมจันทร์ หมั่นสระเกษ (2542: บทคัดย่อ) 1. โลกทัศน์ทางการเมือง 2. โลกทัศน์ทางศาสนา 3. โลกทัศน์ต่อมนุษย์ 4. โลกทัศน์ต่อสังคม 5. โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ 6. โลกทัศน์ต่อการศึกษา 7. โลกทัศน์ต่อวิทยาศาสตร์

เบื้องต้นผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” โดยผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะการใช้ภาษาในวรรณศิลป์ที่น่าสนใจหลายประการ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 การใช้ภาษาวรรณศิลป์ ประเภทคำแสดงอารมณ์โศกเศร้า

“ลูกหมูของแม่ โธ่เอ๊ย! มาตายจากทั้ง ๆ น่ารัก น่าซึ้ง ฮือ! ฮือ!! มาหาแม่อีกหนามาเป็นลูกของแม่อีกลูกหมู...โธ่”

(หลวงตา ตอน ในแดนสนธยา, แพรวเอื้อไม้, 2516: 37)

จากตัวอย่างที่ 1 จะเห็นว่าการใช้คำอุทานว่า “โธ่เอ๊ย! โธ่” คำอุทานที่เปล่งออกมาด้วยความสงสารลูกที่เสียชีวิตก่อนวัยอันควร

ตัวอย่างที่ 2 การใช้ภาษาวรรณศิลป์ ประเภทภาพพจน์แบบอุปลักษณ์

“ชะ ชะ! เอ็งยังไม่มีอะไรเปลี่ยนไปเลย เอ็งเคยคมก็ยังคมอยู่ตามเคย สัตูชาติเตย
ถึงจะงามก็หนามมี”

(หลวงตา ตอน เจ้าหมอ, แพร่เหือไม้, 2516: 63)

จากตัวอย่างที่ 2 จะเห็นว่าถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ดังกล่าว ได้แก่
“คม” เพื่อเปรียบเทียบชีวิตกับมีด กล่าวคือความคมของมีด เปรียบดั่งแนวทางการดำเนิน
ชีวิตที่มีความฉลาดทันคน

ตัวอย่างที่ 3 โลกทัศน์ด้านศาสนา

“การให้...ใครจะให้เป็นอะไรก็ตาม แต่ยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้โลกอยู่ได้ การให้เป็น
เครื่องสมานโลก เป็นโอสธบَابต่ออาการอาพาธของโลก พระเวสสันดรมีความหมายยั่งยืน
ก็เพราะการให้นี้แหละพึงสะสมการให้”

(หลวงตา ตอน คลั่งดารา, แพร่เหือไม้, 2516: 115)

จากตัวอย่างที่ 3 จะเห็นว่าประโยคที่กล่าวว่า “การให้เป็นเครื่องสมานโลก” เป็น
การสะท้อนให้โลกทัศน์ในด้านศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับการเป็นผู้ให้
เพื่อให้สังคมที่อยู่มีความสามัคคีและคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ผู้วิจัยสังเกตว่า การนำเสนอโลกทัศน์ที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา”
ของ “แพร่เหือไม้” ส่วนใหญ่จะนำเสนอโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับศาสนา เพราะมีผู้เขียนคือพระ
จึงมีแนวคิดที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา
โดยวิเคราะห์ภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์เพื่อให้เห็นมุมมองของผู้แต่งที่ใช้ภาษาไทย

สะท้อนจากวรรณกรรม เพื่อให้ทราบแนวความคิดการใช้ภาษาของผู้แต่ง อันเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่นแท้ของศาสนามากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาษาวรรณศิลป์ของแพรวเอื้อไม้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้”
2. เพื่อศึกษาโลกทัศน์ของแพรวเอื้อไม้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้”

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยมีการใช้แนวคิดดังต่อไปนี้ แนวคิดการใช้คำของ ชำนาญ รอดเหตุภัย (2519) แนวคิดการใช้ภาพพจน์ของ สมเกียรติ รัชสมัย (2551) และ แนวคิดเรื่อง “โลกทัศน์” ของ เทียมจันทร์ หมั่นสระเกษ (2542)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีทางภาษาและโลกทัศน์
2. ขั้นเก็บข้อมูลจากวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้”
3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้านภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้”
4. ขั้นสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง ภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” จากกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาไว้ โดยจะได้นำเสนอผลการวิจัยใน 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ภาษาวรรณศิลป์ของแพรวเอื้อไม้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา”

2. โลกทัศน์ของแพรวเอื้อไม้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา”

1. ภาษาวรรณศิลป์ของแพรวเอื้อไม้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา”

ภาษาวรรณศิลป์ คือ ศิลปะการแต่งหนังสือที่มีลักษณะการใช้คำโวหารภาพพจน์ที่เห็นภาพเสมือนผู้อ่านได้อยู่ในเหตุการณ์นั้น ในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” พบผลการศึกษาเกี่ยวกับด้านภาษาวรรณศิลป์ ดังนี้

1.1 ภาษาวรรณศิลป์ประเภทการใช้คำ

การใช้คำ คือ ลักษณะการใช้ถ้อยคำที่บ่งบอกอารมณ์ คำศัพท์บัญญัติ คำภาษาต่างประเทศ คำต่ำหรือคำหยาบ หรือเป็นคำย่อที่ตัวละครใช้ อีกทั้งอาจจะเป็นคำมีศักดิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” โดยมีผลการวิจัยด้านการใช้คำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1.1 การใช้ภาษาวรรณศิลป์ ประเภทคำแสดงอารมณ์

กำชัย ทองหล่อ (2531: 70) ให้ความหมายของคำแสดงอารมณ์ว่า “เสียงที่เปล่งออกมาในขณะที่ความรู้สึกสะเทือนใจ หรือเป็นสร้อยที่เสริมคำให้พยางค์ยาวออกไป” ในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” พบการใช้ภาษาวรรณศิลป์ ประเภทคำแสดงอารมณ์ประหลาดใจ อารมณ์โศกเศร้า อารมณ์โมโห อารมณ์ตื่นเต้น และอารมณ์ตกใจ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4 การใช้ภาษาวรรณศิลป์ ประเภทคำแสดงอารมณ์ตื่นเต้น

ชายคนหนึ่งตะโกนสุดเสียงราวจะถูกทำร้าย ทุกคนสะดุ้งเฮือก “พ่อ... อยู่! พ่อ..อยู่นี่!! พ่อ...อยู่นี่!!!” “อะไรวะ?” อีกคนถาม“พระ...ได้แล้ว...ได้แล้ว อยู่ที่นี่ พ่อ!” เขาย้ำบอกด้วยเสียงตื่นเต้น

(หลวงตา ตอน เจ้าพ่อบ้านหนองปลิง, แพรวเอื้อไม้, 2516: 95-96)

จากตัวอย่างที่ 4 จะเห็นว่าคำว่า “พ่อ...อยู่นี่! พ่อ...อยู่นี่!! พ่อ...อยู่นี่!!!, “พระ...ได้แล้ว...ได้แล้ว อยู่ที่นี่พ่อ!” จากบริบทตัวอย่างเป็นการแสดงอารมณ์ตื่นเต้นที่เจอ

พระที่หายไปแล้วซึ่งเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีคุณค่าทางใจอย่างมากต่อทุกคนในชุมชน

1.1.2 การใช้ภาษาวรรณศิลป์ ประเภทคำมีศักดิ์

ขำนาญ รอดเหตุภัย (2523: 72-81) กล่าวถึง คำมีศักดิ์ หมายถึง “คำที่ให้ความรู้สึกสูงกว่าคำธรรมดาทั่ว ๆ ไป เป็นคำสุภาพ รวมทั้งคำราชาศัพท์” ในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” พบการใช้ภาษาวรรณศิลป์ ประเภทคำมีศักดิ์ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 การใช้ภาษาวรรณศิลป์ ประเภทคำมีศักดิ์ ที่ใช้กับพระสงฆ์

“ไอ้เฒ่า! พระวัดไหนวะ? ทำยังงั้น มันเข้าข่ายเสีย อาจารย์มรยาตของสมณะ ไม่มีพระวัดไหนทำหรอก”

(หลวงตา ตอน ปัญหาชิงไม้เรียว, แพรวเอื้อไม้, 2516: 7)

จากตัวอย่างที่ 5 จะเห็นว่าคำว่า “อาจารย์มรยาตของสมณะ” เป็นการใชภาษาวรรณศิลป์ประเภทคำมีศักดิ์ ที่ใช้กับพระสงฆ์ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ที่จำเป็นจะต้องทำ

1.2 ภาษาวรรณศิลป์ประเภทภาพพจน์

วิเชียร เกษประทุม (2557: 223) ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า “เป็นการถ้อยคำทำให้เกิด ภาพโดยการเปรียบเทียบการสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้น ดังนั้นหากผู้อ่านเข้าใจเรื่องภาพพจน์ จะสามารถศึกษาวรรณคดีได้อย่างซาบซึ้งมากยิ่งขึ้นไปด้วย ในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” ผลการวิจัยภาษาวรรณศิลป์ประเภทภาพพจน์ พบแบบอุปมา แบบอุปลักษณ์ แบบสัญลักษณ์ แบบบุคคลวัต แบบนามนัย แบบอ้างถึงหรือเท่าความ แบบแนวเทียบ แบบสัทพจน์ และแบบปฏิเสธ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

1.2.1 ภาษาวรรณศิลป์ประเภทภาพพจน์แบบอุปมา

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548: 52) ได้กล่าวถึง อุปมา ว่าหมายถึง “ภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันโดยมีคำเชื่อมโยง เช่น คำว่า เหมือน ดุจ ดัง” ในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” พบภาษาวรรณศิลป์ประเภท ภาพพจน์แบบอุปมา มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

หลวงตาออกเทศน์ก่อน ๆ นั้น ก็ว่าแต่แหล่เพราะ ๆ เรียบ ๆ ตามนิสัยชอบ ครั้นเทศน์ไป ๆ ชักจะสังเกตเห็นความนิยมของคนฟัง บางประเภทที่ชอบเทศน์ประเภทสนิมมาครั้งหนึ่งแล้ว แต่พระเทศน์ก็ดูพ้อคำ จะเสนอสินค้าก็ต้องดูความที่ทางการคณะสงฆ์ขัดชำระทั้ง ต้องการของตลาด

(หลวงตา ตอน เจ้าจ้อย, แพรวเอื้อไม้, 2516: 16)

จากตัวอย่างที่ 6 ประโยคที่กล่าวว่า “พระเทศน์ก็ดูพ้อคำ” จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบพระเหมือนกับพ้อคำ บุคคลที่มาฟังต้องการฟังเทศน์ในเรื่องที่ตนเองอยากฟัง

1.2.2 ภาษาวรรณศิลป์ประเภทภาพพจน์แบบอุปลักษณ์

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548: 52) กล่าวถึง อุปลักษณ์ว่า “ภาพพจน์เปรียบเทียบที่นำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการมากล่าวทันที” ในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอื้อไม้” พบภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7

ฉันไม่ได้มาเก็บดอกไม้อย่างที่คิดว่า แต่ว่าพิจารณาซากศพเพื่อให้จิตใจแจ่มใสจากราคะกิเลส เหมือนดอกไม้ให้ความสดชื่นแก่ชาวบ้าน ท่านเปรียบซากศพไว้ว่าเป็นดอกไม้ของพระอรหันต์”

(หลวงตา ตอน ในแดนสนธยา, แพรวเอื้อไม้, 2516: 45)

จากตัวอย่างที่ 7 ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่กล่าวว่า “ดอกไม้ของพระอรหันต์” เป็นการเปรียบเทียบซากศพของมนุษย์เป็นดอกไม้ของพระอรหันต์

1.2.3 ภาษาวรรณศิลป์ประเภทภาพพจน์แบบอ้างถึงหรือทำความ

สมเกียรติ รัชมณี (2551: 73-74) กล่าวการอ้างถึงไว้ว่า “เป็นการนำเอาบุคคล เหตุการณ์ เรื่องราวในอดีต วาทีสำคัญนิทาน ประวัติสถานที่ หรือวรรณคดีที่มีมาก่อนมากล่าวอ้างให้เห็นเป็นอุทาหรณ์” พบภาษาวรรณศิลป์ประเภทภาพพจน์แบบอ้างถึงหรือทำความ บุคคลในพระพุทธประวัติ และบุคคลในวรรณคดี มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8 การใช้ภาษาวรรณศิลป์ประเภทภาพพจน์แบบอ้างถึง หรือทำความอ้างบุคคลในพระพุทธประวัติ

แม้จะเป็นดินสัีก่อน ฟินสัีกดุนก็ตาม เขากลับบาป ตายแล้วจะเกิดเป็นเปรตอย่างในเรื่องเปรตญาติของพระเจ้าพิมพิสาร

(หลวงตา ตอน เจ้าหมอ, แพร่เหือไม้, 2516: 76)

จากตัวอย่างที่ 8 “พระเจ้าพิมพิสาร” จากวรรณคดีที่มีมาก่อนมากล่าวอ้างให้เห็นว่าความเชื่อของคนสมัยก่อนไม่มีใครคิดจะขโมยของวัด แม้กระทั่งดินที่ติดเท้าก็ยัึงต้องเอามาคืน เพราะถ้าขโมยของวัดจะกลายเป็นเปรต

สรุปการศึกษาภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพร่เหือไม้” ผู้ศึกษาพบว่าลักษณะการใช้ภาษาวรรณศิลป์ประเภทการใช้คำแสดงอารมณ์ คำศัพท์บัญญัติหรือศัพท์เทคนิค คำยืมภาษาต่างประเทศ คำตำหรือคำหยาบ คำย่อ คำมีศัีกดิ์ ด้านภาพพจน์ผู้ศึกษาพบว่ามีลักษณะการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาอุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคคลวัต นามนัย การอ้างถึงหรือทำความ แนวเทียบ สัทพจน์ ปฏิพจน์ มีการใช้คำแสดงอารมณ์มากที่สุดเพราะมีเรื่องของน้ำเสียงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้วรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพร่เหือไม้” เป็นวรรณกรรมที่น่าอ่านเพราะมี

การใช้ภาษาวรรณศิลป์ที่หลากหลายหลายอารมณ์ทั้งลักษณะการใช้ถ้อยคำที่บ่งบอกความรู้สึก
ประหลาดใจ รู้สึกโศกเศร้า รู้สึกโมโห รู้สึกประชดประชัน รู้สึกตื่นเต้น และรู้สึกตกใจ

2. โลกทัศน์ของแพรวเยื่อไม้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา”

สมบัติ จันทรวงศ์ (2537: 1) ได้ให้นิยามความหมายของโลกทัศน์ ไว้ว่า “คือระบบ
รวมทั้งหมดของ ความคิด ความอ่าน ความเชื่อ ทศนคติที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม
หนึ่ง ๆ มีร่วมกันอันเกี่ยวข้องกับปัญหาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์ ซึ่งอาจปรากฏอยู่ในภาษา
นิยายปรัมปรา ความเชื่อ และพิธีกรรมทางศาสนา พบโลกทัศน์ของแพรวเยื่อไม้ที่ปรากฏใน
วรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

2.1 โลกทัศน์ต่อศาสนา คือ ภาพสะท้อนความเชื่อความศรัทธาของคนใน
สังคมที่มีต่อศาสนาทั้งที่เป็นศาสนา หลักคำสอน พระสงฆ์ ศาสนสถาน และพิธีกรรมที่
ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” โดยมีผลการวิจัยด้านโลก
ทัศน์ต่อศาสนา มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9 โลกทัศน์ต่อศาสนา ด้านหลักคำสอน

หลวงตาก็คว่าหนังสือสวดมนต์มาพลิกอ่าน พอถึงสติปัฏฐานสูตร เฉพาะ
บทสำคัญ หลวงตาก็ออกเสียงทบทวนไปมาหลายเที่ยว บทนั้นก็คือ สมปชาโน สติมา วิเนยย
โลกะ อภิขฌาโทมนสสุ

(หลวงตา ตอน เจ้าจ้อย, แพรวเยื่อไม้, 2516: 23)

จากตัวอย่างที่ 9 เป็นการสอนว่ามนุษย์ควรมีสติ สัมปชัญญะ มีความรู้ตัวพร้อมอยู่
เสมอ กำจัดความโลภ ความอยากได้ ความเสียใจ

2.2 โลกทัศน์ต่อสังคม คือ ภาพสะท้อนความคิดและการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อ
สังคมที่ตนเองอยู่ทั้งการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” โดยมีผลการวิจัย

ด้านโลกทัศน์ต่อสังคมพบด้านศีลธรรม แหล่งสถานบันเทิง และโรคร้ายไข้เจ็บ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10 โลกทัศน์ต่อสังคมด้านแหล่งสถานบันเทิง

จะเอาแต่เครื่องหนักในทางศีลธรรม อย่างเดียวแล้วมันจะเป็นอัตตคติภมณานุโยคไป ชาวบ้านจะเสียใจ ธรรมะประเภท “ทีโน คมโม” นะ มันไปไม่ไหวหรอกสำหรับ โลกที่มีคลับมีบาร์มีอ่างวิเศษอาบอบนวด

(หลวงตา ตอน ล้อมคอกไม่มีจัว, แพรเหือไม้, 2516: 54)

จากตัวอย่างที่ 10 เป็นการกล่าวถึงว่าในสังคมปัจจุบันที่มีสิ่งยั่วและแสงสีอย่างคลับ บาร์ อ่างอาบอบนวด ถ้าให้เครื่องหนักเรื่องศีลธรรมอย่างเดียว จะเป็นการประกอบความลำบากเดือดร้อนแก่ตนเอง บีบคั้นทรมานตนให้เดือดร้อน

2.3 โลกทัศน์ต่อมนุษย์ คือ ภาพสะท้อนความคิดที่มีต่อบุคคลแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากสิ่งแวดล้อม อิทธิพลความเชื่อ ประสบการณ์ที่ต่างกัน จึงทำให้การแสดงออกของมนุษย์มีความแตกต่างกัน ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรเหือไม้” โดยพบผลการวิจัยโลกทัศน์ต่อมนุษย์ด้านความเชื่อเรื่องการเจิม การตั้งชื่อ โชคลาง และด้านความรัก มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 11 โลกทัศน์ต่อมนุษย์ด้านความเชื่อเรื่องโชคลาง

มักจะเข้ามาเคาะสนิมชีวิตกันด้วย การดูโชคชะตา หาฤกษ์หาจังหวะโอกาสที่จะกระโจนออกขับเคี่ยว กับเกมโลกย์ต่อไป หรือไม่ก็เข้ามารถนํ้ามนต์ไล่ช่วย หาเลขนำโชคตามแบบของผู้ที่เห็นว่าชีวิตมีค่าเท่ากับเหรียญนหัวโยนก้อย

(หลวงตา ตอน คนกินไม่เป็น, แพรเหือไม้, 2516: 120)

จากตัวอย่างที่ 11 เป็นความเชื่อของคนในสังคมไทยเพื่อส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้น ได้แก่ การดูโชคชะตา การหาฤกษ์ การหาเลขนำโชค การรถนํ้ามนต์เพื่อไล่สิ่งชั่วร้าย

2.4 โลกทัศน์ต่อการเมือง คือ ภาพสะท้อนความคิดที่มีต่อระบบการการเมือง การปกครองของประเทศ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” โดยพบผลการวิจัยโลกทัศน์ต่อการเมือง มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 12 โลกทัศน์ต่อการเมือง เรื่องระบบการปกครอง

“ไม่ไว้ใจอาตมากระมัง อาตมาไม่ใช่คอมมิวนิสต์หรือ” รู้จัก โยมดี โยมทำงานอย่างนี้ต้องระแวงเป็นธรรมดา อาตมาจะให้โยมดู ความบริสุทธิ์”

(หลวงตา ตอน ในแดนสนธยา, แพรวเยื่อไม้, 2516: 74)

จากตัวอย่างที่ 12 เป็นโลกทัศน์ต่อการเมือง เรื่องระบบการปกครอง โดยเป็นการกล่าวถึงระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นระบบที่แตกต่างจากคนไทยที่เป็นระบบประชาธิปไตย จึงพูดเพื่อเปรียบเทียบว่าพระไม่ใช่ผู้อื่นแต่เป็นคนที่ไม่ไว้ใจได้

2.5 โลกทัศน์ต่อการศึกษา คือ ภาพสะท้อนความคิดที่มีต่อระบบการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาว่าสถาบันการศึกษาคือสถาบันที่ช่วยพัฒนาสติปัญญาความรู้ความสามารถ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” โดยพบผลการวิจัยโลกทัศน์ต่อการศึกษาด้านบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดการศึกษา เรื่องวิชาด้านการศึกษาเรื่องอาชีพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 13 โลกทัศน์ด้านการศึกษาเรื่องวิชา

หลวงตาพูดว่า “ข้าว่าเอ็งมันจะเลือกเรียน วิชาผิดละนะ!” ลักษณะอย่างเอ็งมันต้องเรียนแพทย์...เป็นหมอถึงจะถูกโฉลก”

(หลวงตา ตอน เจ้าหมอ, แพรวเยื่อไม้, 2516: 65)

จากตัวอย่างที่ 13 เป็นโลกทัศน์ต่อการศึกษาด้านการจัดการศึกษาเรื่องวิชา โดยกล่าวถึงในมุมมองของผู้อื่นมองว่าเลือกเรียนได้ไม่เหมาะสมกับความสามารถ ถ้าเป็นคนเก่งมาก ๆ ควรเลือกเรียนแพทย์จะเหมาะสมมากกว่า

2.6 โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ คือ ภาพสะท้อนความคิดที่มีต่อความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” โดยมีผลการวิจัยด้านโลกทัศน์ต่อธรรมชาติของชีวิต มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 14 โลกทัศน์ด้านธรรมชาติของชีวิต

ห้องเรียนปริยัติธรรม อาจารย์แนะนำในเรื่องทุกขัง ชีวิตร่างกายเป็นของเปื่อยพัง น่าเบื่อน่าชังไม่ควรไยดี พอเลิกศึกษาออกจากห้องสอน เหลือบ เห็นคลื่นลอนเลื่อนตรงแพรสี เขียว ๆ แดง ๆ เสียดแทงฤดี

(หลวงตา ตอน อนิจจาสภาเกี้ยว, แพรวเยื่อไม้, 2516: 131)

จากตัวอย่างที่ 14 เป็นโลกทัศน์ต่อธรรมชาติของชีวิต ซึ่งร่างกายเป็นสิ่งไม่จีรัง ไม่ยั่งยืน เมื่ออายุมากขึ้นร่างกายก็จะเหี่ยวย่น เมื่อเสียชีวิตร่างกายก็จะเน่า โดยเกิดขึ้นกับทุกคนซึ่งเป็นธรรมชาติของชีวิตมนุษย์

สรุปโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” ผู้ศึกษาพบว่ามีลักษณะของโลกทัศน์จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1. โลกทัศน์ต่อศาสนาโดยเน้นเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน ศาสนสถาน พระพุทธเจ้า 2. โลกทัศน์ต่อสังคมโดยเน้นเกี่ยวกับศีลธรรม แหล่งสถานบันเทิง โรคภัยไข้เจ็บ 3. โลกทัศน์ต่อมนุษย์โดยเน้นเกี่ยวกับความเชื่อ ความรัก 4. โลกทัศน์ต่อการเมืองเกี่ยวกับระบบการปกครอง 5. โลกทัศน์ต่อการศึกษาโดยเน้นเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษา การจัดการศึกษา อาชีพ และ 6. โลกทัศน์ต่อธรรมชาติโดยเน้นเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งโลกทัศน์ที่โดดเด่นมากที่สุดคือโลกทัศน์ต่อศาสนา โดยมีเจตนาให้ศาสนิกชนปฏิบัติตนเป็นคนดี อยู่ในศีลธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเยื่อไม้” ผู้วิจัยพบว่าผู้แต่งมีการใช้ภาษาวรรณศิลป์ประเภทการใช้คำแสดงอารมณ์ โดยเน้นการแสดงอารมณ์ประหลาดใจโศกเศร้า โมโห ประชดประชัน ตื่นเต้น ตกใจ คำศัพท์บัญญัติหรือศัพท์เทคนิคเกี่ยวกับอาชีพ คำยืมภาษาต่างประเทศแบบ

คำทับศัพท์ คำตำหรือคำหยาบแบบคำตำ คำย่อเกี่ยวกับยศ คำมีศักดิ์พบในการใช้กับพระสงฆ์ ด้านภาพพจน์ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาเกี่ยวกับอวัยวะ อาชีพ อุปลักษณะเกี่ยวกับซากศพ สัญลักษณ์เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม พระ บุคคลวัตเกี่ยวกับพืช นามนัย เกี่ยวกับคน ผู้ร้าย การอ้างถึงหรือให้ความมีการอ้างบุคคลในพระพุทธประวัติ บุคคลในวรรณคดี แนวเทียบเรื่องบุญกรรมและเรื่องชีวิต สัทพจน์เกี่ยวกับพืช ปรากฏภาพพจน์เกี่ยวกับสถานที่ และนิสสัยของคน ผลการวิจัยดังกล่าวมีส่วนที่สอดคล้องกับงานวิจัยของพรธรรมา พลอยงาม และคณะ (2564) ที่ศึกษากลวิธีทางภาษาที่สะท้อนมุมมองความรักในนวนิยายรักของศิลปินแห่งชาติ ในด้านของกลวิธีการใช้ภาพพจน์ โดยพบกลวิธีการภาพพจน์ แบบอุปมา อุปลักษณะ บุคลาธิษฐาน ปรากฏภาพพจน์เหมือนกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชญานนท์ เนื่องวรรณะ และคณะ (2565) ที่ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทกวีนิพนธ์ ของ พิบูลศักดิ์ ละครพลพบการใช้คำเหมือนกัน ได้แก่ การใช้คำภาษาต่างประเทศศัพท์บัญญัติหรือศัพท์เทคนิค คำมีศักดิ์ คำแสดงอารมณ์ คำตำหรือคำหยาบ คำย่อ ส่วนกลวิธีการใช้ภาพพจน์พบการใช้ภาพพจน์บุคลวัต อุปลักษณะ อุปมา สัญลักษณ์ ปรากฏภาพพจน์ สัทพจน์ อวพจน์ นามนัย แนวเทียบ และการอ้างถึง

ส่วนโลกทัศน์พบว่าโลกทัศน์ต่อศาสนาหลักคำสอนที่แนะนำในสิ่งที่ควรปฏิบัติ สิ่งที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต โลกทัศน์ต่อศาสนาศาสนสถานที่ถูกกล่าวถึงสถานที่ที่สำคัญที่ชาวพุทธให้ความสำคัญ และโลกทัศน์ต่อศาสนาตามพระพุทธรูปเจ้ากล่าวถึงพระบรมศาสดาของศาสนาพุทธ โลกทัศน์ต่อสังคมปรากฏภาพสะท้อนความคิดของบุคคลในสังคมที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นโลกทัศน์ต่อสังคมด้านศีลธรรมซึ่งเป็นความประพฤติที่ดีที่ชอบ โลกทัศน์ต่อสังคมด้านแหล่งสถานบันเทิงที่ตอบสนองคนในสังคม และโลกทัศน์ต่อสังคมด้านโรคภัยไข้เจ็บที่แพร่ระบาดอยู่ในสังคม โลกทัศน์ต่อมนุษย์ปรากฏภาพสะท้อนความคิดของคนแต่ละคนที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นโลกทัศน์ต่อมนุษย์ด้านความเชื่อ ซึ่งเชื่อว่าสิ่งนั้นคือความจริง และโลกทัศน์ต่อมนุษย์ด้านความรัก ที่เป็นความรักที่แม่มีต่อลูก โลกทัศน์ต่อการเมืองปรากฏภาพสะท้อนความคิดมีต่อระบบการเมือง นำบุคคลไปเปรียบเทียบกับการเมือง เพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน โลกทัศน์ต่อการศึกษา

ปรากฏภาพสะท้อนความคิดที่มีต่อระบบการศึกษา พบโลกทัศน์ต่อการศึกษาด้านบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อวงการการศึกษา โลกทัศน์ต่อการศึกษาเรื่องวิชาเป็นศาสตร์ของการเรียนและโลกทัศน์ต่อการศึกษาด้านการศึกษาเรื่องอาชีพซึ่งงานทุกงานมีเกียรติและศักดิ์ศรีถ้าตั้งใจทำงานที่สุจริต โลกทัศน์ต่อธรรมชาติปรากฏภาพสะท้อนความคิดที่มีต่อความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์เรื่องของร่างกายที่เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา

ผลการศึกษาดังกล่าวมีส่วนที่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี แก่นการ (2548) ที่ศึกษาโลกทัศน์ของเทียนวรรณ ในด้านของโลกทัศน์ต่อการศึกษา โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนา โลกทัศน์เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง โลกทัศน์เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกานดา ลีวิบูลย์ศิลป์ (2560) ที่ศึกษาโลกทัศน์ในรวมเรื่องสั้นของนามกาว ในด้านของโลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคล โลกทัศน์เกี่ยวกับอาชีพ และโลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา

จึงสรุปได้ว่าสิ่งที่พบเพิ่มเติมจากงานวิจัยที่ผ่านมาคืองานวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาภาษาวรรณศิลป์และโลกทัศน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้น “หลวงตา” ของ “แพรวเอี่ยม” มีส่วนที่แตกต่างคือในด้านของเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาที่เน้นไปทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ คำมีศักดิ์ที่พบในการใช้กับพระสงฆ์ สัญลักษณ์เกี่ยวกับพระ การอ้างถึงหรือทำความมีการอ้างบุคคลในพระพุทธประวัติ แนวเทียบที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุญกรรมซึ่งเป็นความเชื่อของศาสนาพุทธว่าทำดีได้ขึ้นสวรรค์ ทำชั่วตกนรก และโลกทัศน์ที่ปรากฏจะเด่นชัดมากที่สุดคือโลกทัศน์ทางศาสนาที่มีทั้งหลักธรรมคำสอน สถานที่ที่สำคัญของศาสนา และพระพุทธเจ้า ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ชาวพุทธให้ความเคารพนับถือและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภาษาวรรณศิลป์ที่พบในงานนี้จึงสะท้อนโลกทัศน์ให้เห็นว่าการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดี จะทำให้เส้นทางในชีวิตพบเจอแต่ความเจริญก้าวหน้า

รายการอ้างอิง

- กำชัย ทองหล่อ. 2531. **หลักภาษาไทย ท ๒๐๓-๒๐๔**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. 2550. **ภาพสะท้อนสังคมและโลกทัศน์นักเขียนจากเรื่องสั้น ยุควิกฤตเศรษฐกิจ**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ชญานนท์ เนื่องวรรณะ และคณะ. 2565. “กลวิธีการใช้ภาษาในบทกวีนิพนธ์ ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล.” **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 10 (2): 162-178.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. 2523. **สัมมนาการใช้ภาษาปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- เทียมจันทร์ หมั่นสระเกษ. 2542. “การศึกษาโลกทัศน์ในจารึกสุโขทัย.” **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**.
- ปราณี กุลละวณิช และคณะ. 2535. **ภาษาทัศน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรธนา พลอยงาม และคณะ. 2564. “กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนมุมมองความรักในนวนิยายรักของศิลปินแห่งชาติ.” **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.** 9 (7): 3053-3066.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิเชียร เกษประทุม. 2557. **หลักภาษาไทย**. นนทบุรี: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. 2548. **เจิมจันทร์กัสดาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ จันทร์วงศ์. 2537. **โลกทัศน์ของสุนทรภู่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สมเกียรติ รัชษ์มณี. 2551. เอกสารคำสอนรายวิชา 361322 ภาษาวรรณศิลป์.

กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุมาลี แก่นการ. 2548. “โลกทัศน์ของเทียนวรรณ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุกานดา ลีวิบูลย์ศิลป์. 2560. “โลกทัศน์ในรวมเรื่องสั้นของนามกา.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”

Yan Wu¹⁷

บุญเลิศ วิวรรณ¹⁸

รับบทความ 25 มีนาคม 2567 แก้ไขบทความ 05 มิถุนายน 2567 ตอบรับ 22 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

การใช้บทพรรณนาจัดเป็นศิลปะแห่งการใช้ภาษาเพื่อ “วาด” ให้เกิดเป็นภาพในจิตของผู้อ่าน ผู้อ่านจะประจักษ์หรือรับรู้รูปที่เป็นเสมือนการบันทึกภาพในบริบทของสังคมร่วมสมัย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ของ “หยก บุรพา” ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2558 โดยประยุกต์แนวคิดด้านการพรรณนาความและประเภทของวัฒนธรรมมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า การพรรณนาความที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” มี 3 ประเภท ได้แก่ 1. การพรรณนาภาพ ประกอบด้วย การพรรณนาภาพสถานที่ การพรรณนาภาพบุคคลและการพรรณนาภาพบรรยากาศ 2. การพรรณนาอารมณ์ ประกอบด้วย การพรรณนาอารมณ์เศร้าและการพรรณนาอารมณ์กลัว และ 3. การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ ประกอบด้วย การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทอุปมา ความเปรียบประเภทอุปลักษณ์ ความเปรียบประเภทสัญลักษณ์ และความเปรียบประเภทบุคคลิฐาน

ด้านวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” พบว่ามี 4 ด้าน ได้แก่ 1. วัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย วัฒนธรรมเกี่ยวกับความคิดความเชื่อ และวัฒนธรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี 2. วัฒนธรรมด้านคหกรรมศิลป์ ประกอบด้วย วัฒนธรรมเกี่ยวกับเสื้อผ้า และวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหาร 3. วัฒนธรรมด้านการช่างฝีมือ ได้แก่ วัฒนธรรมเกี่ยวกับการจักสาน และ 4. วัฒนธรรมด้านศิลปะ ได้แก่ วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา

คำสำคัญ: การพรรณนาความ, ความเปรียบ, วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน, อยู่กับกัง

¹⁷ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมล yan.wu@ku.th

¹⁸ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมล boonlert.w@ku.th

Description and Culture of Thai-Chinese People as Appeared in the Literary work "Yoo Kab Kong"

*Yan Wu*¹⁹

*Boonlert Wiwan*²⁰

Received 25 March 2024; revised 05 June 2024; accepted 22 June 2024

Abstract

The use of descriptive writing is considered as art of language that can paint a picture in the reader's mind. The reader will perceive or recognize an image as if it were a snapshot recorded within the context of contemporary society. The purpose of this article is to study the description and culture of Thai-Chinese people that appeared in the literary work "Kub Kong" by "Yok Burapha" which was published in 2015, by applying concepts of description type and characteristics of culture for the data analysis.

The research results were found that there are 3 types of descriptions that appeared in the literary work "Yoo Kab Kong" namely, 1) Picture descriptions include descriptions of places, descriptions of people, and descriptions of the atmosphere. 2) Motion description includes description of sadness and fear. 3) Description by comparison consists of comparisons in the form of simile, metaphorical comparisons, symbolic comparisons, comparison of the type of personification.

Regarding the culture of Thai-Chinese people appeared in the literature "Yoo Kab Kong", the findings revealed that there are 4 aspects namely, 1) The culture on the humanities includes the culture of Thai-Chinese people related to beliefs and customs and traditions. 2) The culture on the field of home economics consists of the culture

¹⁹ Master's degree student, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University
Email yan.wu@ku.th

²⁰ Assistant Professor Dr., Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University
Email boonlert.w@ku.th

regarding clothing and food. 3) The culture on handicraft namely, basketwork. 4) The culture on art namely, language.

Keywords: description, comparison, Thai-Chinese people culture, Yoo Kab Kong

บทนำ

การใช้บทพรรณนาจัดเป็นศิลปะแห่งการใช้ภาษาเพื่อ “วาด” ให้เกิดเป็นภาพในจิตของผู้อ่าน หรือสร้างจินตนาการแก่ผู้อ่านให้เข้าถึงเรื่องราว ผู้อ่านจะประจักษ์หรือรับรู้รูปที่เป็นเสมือนการบันทึกภาพในบริบทของสังคมร่วมสมัย อาทิ บ้านเมือง สภาพธรรมชาติ ความงามของคน อันเป็นภาพที่แสดงผ่านบทพรรณนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบทชมเมือง บทชมธรรมชาติ หรือบทชมโฉม ซึ่งแสดงภาพไว้ตามสภาพแวดล้อมของสังคมหนึ่ง ๆ หรือบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย (นิตยา แก้วคัลณา, 2557: 32)

วรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ของ “หยก บุรพา” เป็นวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องภาพชีวิตย้อนหลังไปเมื่อประมาณปี 2499 ผู้แต่งได้เขียนจากประสบการณ์จริงด้วยวิธีให้ตัวเอกของเรื่อง คือ เด็กผู้ชายชื่อ “หยก” เล่าถึงชีวิตวัยเยาว์ที่อยู่กับกังชาวจีนผู้อพยพจากผืนแผ่นดินบ้านเกิดมาอยู่ในประเทศไทย วรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” เป็นนวนิยายอิงจากชีวิตจริงในวัยเด็กของผู้เขียนที่มีความภาคภูมิใจกับภูมิหลังของตนอย่างไม่อาจลืมเลือน โดยแฝงไปด้วยคุณค่าและแง่คิดอย่างหลากหลาย

“หยก บุรพา” เป็นนามปากกาของ “เฉลิม รงคผลิน” เกิดที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี เดิมชื่อ “เฉลิมศักดิ์ ศิลพร” ประสบความสำเร็จอย่างสูงจากการเขียนนวนิยายเรื่องที่ 2 “อยู่กับกัง” ซึ่งได้รับรางวัลหนังสือนวนิยายรางวัลดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2519 ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

วรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” เล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยสมัยเริ่มแรก ความสัมพันธ์ระหว่างคนจีนกับคนไทย และชีวิตชาวห้องแถวในชนบท นอกจากนั้น ผู้แต่งยังได้พยายามสอดแทรกทัศนคติต่อชีวิต สังคม วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต และอาชีพของคนจีนที่ออกจากแผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอนมาด้วยความหวังว่าอนาคตจะต้องดีกว่าอดีตและปัจจุบัน

เนื้อเรื่องของวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ได้สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางสังคมหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิดความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี การดำเนินชีวิต อาชีพ การศึกษา หรือแม้แต่ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ด้านความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องการไว้หนวดเครา เชื่อกันว่าคนโสดหากไว้หนวดเคราแต่หนุ่มแล้วจะขัดลาภอัปโชค เป็นต้น คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณี เช่น มีการจัดงานวันแซ่ดทุก ๆ 10 ปี หรือธรรมเนียมประเพณีเรื่องคนจีนต้องแต่งงานกับคนจีน ด้านการดำเนินชีวิตมีบางตอนของเนื้อเรื่องที่สะท้อนให้เห็นการใช้จ่ายของคนรวยกับคนจน โดยเฉพาะตอนจ่ายตลาด คนรวยบางคนมีเพียงปลาเล็กปลาน้อยและผักเท่านั้น แต่คนหาเช้ากินค่ำกลับมีหมูแดงไม่เว้นแต่ละวัน สะท้อนให้เห็นว่า คนรวยบางคนก็รวยได้เพราะความประหยัดอดออมไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และคนจนก็ไม่ได้จนเพราะไม่มีเงินหรือไม่มีงานทำ แต่จนเพราะใช้จ่ายไม่เป็น

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบการพรรณนาความที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” อย่างหลากหลาย การพรรณนาความเป็นลักษณะการใช้ภาษาในการสร้างจินตภาพ ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ การพรรณนาภาพ การพรรณนาอารมณ์ การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ และการพรรณนาโดยใช้ภาษา (นิตยา แก้วคัลณา, 2554 : 51 - 71) โดยมีตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ

ผิวน้ำที่มีระลอกคลื่นน้อย ๆ เพราะถูกลมสงบจับไล่แลดูสวย

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 105)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทบุคลาธิษฐาน คือการกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่มีชีวิต ไม่มีความคิด ไม่มีวิญญาณ หรือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์โดยให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แสดงกิริยาอาการและความรู้สึกได้เหมือนมนุษย์ ให้มีคุณลักษณะต่าง ๆ เหมือนสิ่งมีชีวิต

ตัวอย่างที่ 2 การพรรณนาภาพบุคคล

หมวดเคราของกังแลดูไม่น่าเกลียดน่าชังเหมือนกับของบรรดาตัวจิ้งที่ฉันเคยเห็นมา เพราะหมวดของพวกตัวจิ้งนั้นส่วนมากเป็นสีดำกับสีแดงและหยาบกระด้าง ส่วนของกังเป็นสีขาวเหลืองเงินเส้นละเอียด ทำให้ดวงหน้าของกังที่อ้อมเต็มอยู่แล้วเอิบปลั่งและมีสง่ายิ่งขึ้น

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 6)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาภาพบุคคล คือ การกล่าวถึงลักษณะของกัง ผู้มีหมวดเป็นสีขาวเหลืองเงินเส้นละเอียด ซึ่งหมวดแบบนี้ทำให้ดวงหน้าของกังที่อ้อมเต็มอยู่แล้วนั้นเอิบปลั่งและมีสง่ายิ่งขึ้น

นอกเหนือจากนี้ วรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ยังปรากฏวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่หลากหลายดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3 วัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์

คนจีนเห็นความสำคัญของลูกชายมากกว่าลูกสาว ญาติผู้ใหญ่จะปลอบปลื้มมากถ้าลูกหลานมีลูกคนแรกเป็นชาย จะได้มีผู้สืบเชื้อสายต่อไป ฝ่ายเมียใครที่ไม่มีลูกชายจะเป็นทุกข์เป็นร้อนมากด้วยวิตกว่าในงานศพของตนจะไม่มีใครถือกระถางธูป คนจีนยกให้ลูกชายคนโตมีความสำคัญในครอบครัวเท่ากับพ่อผู้เสียชีวิตไปแล้ว หากครอบครัวใดสิ้นผู้เป็นพ่อ พี่ชายคนโตจะต้องเป็นผู้อุปการะน้อง ๆ และแม่ต่อไปในฐานะหัวหน้าครอบครัว

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 32)

ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้านมนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อของคนจีนเกี่ยวกับผู้ชายกับผู้หญิง คนจีนเห็นความสำคัญของลูกชายมากกว่าลูกสาว คนจีนคิดว่า ลูกชายเป็นผู้สืบเชื้อสายต่อไป ในครอบครัวต้องมีลูกชาย

ตัวอย่างที่ 4 วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้านมนุษยศาสตร์

เรื่องหมวดนี้กังเคยบอกกับฉันว่า คนจีนถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งคล้ายกับถือเป็นเคล็ด ผู้ที่จะไว้หมวดได้ควรมีอายุมากพอสมควรแล้ว ถ้าเป็นโสดต้องมีอายุ 40 ปีขึ้นไป ส่วนผู้แต่งงานมีครอบครัวแล้วควรจะรอให้มีลูกคนแรกเสียก่อนจึงค่อยไว้ ในกรณี

หลังนี้ไม่ต้องรอให้อายุถึง 40 ปี เพราะธรรมเนียมจีนถือว่าผู้ชายที่แต่งงานมีลูกมีเต้าแล้ว เป็นผู้ใหญ่โดยฐานะทางสังคมและครอบครัว...เชื่อกันว่าคนโสดหากไว้หนวดแต่หนุ่มแล้วจะ ชัดลาภอัปโชค

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 6)

จากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้าน มนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับหนวด คนจีนเชื่อกันว่าคนโสดหากไว้หนวดเคราแต่ หนุ่มแล้วจะชัดลาภอัปโชค ดังนั้นกังจึงไว้หนวด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” มีการพรรณนาความอย่างหลากหลายและมีภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสาย จีนที่น่าสนใจ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทย เชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มี การพรรณนาความและวัฒนธรรม ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ไว้ พบเพียงงานวิจัยของ สิริวรรณ นันทจันทูล (2552) ที่ศึกษาบทพรรณนาโวหารในวรรณกรรมบันเทิงคดี: กรณี ศึกษานวนิยายของทมยันตี งานของเพ็ญประภา เหล่าทะนันทและประณิตา จันทระพันธ์ (2565) ที่ศึกษากลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายเรื่อง “ไชน่ามูน” งานวิจัยของ Yuanyuan Li (2560) ศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนคนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มฮั่นยี่ ในนวนิยายชุด เลือดพระนาง และนิโลบล วงศ์ภัทรนันท (2564) ศึกษาเรื่อง จาก ลอดลาย มังกร สู่ เลือดชั้นคนจาก: การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการพรรณนาความที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. แนวคิดเรื่องการพรรณนาความ

นิตยา แก้วคัลณา (๒๕๕๔ : ๕๗ - ๗๑) ได้กล่าวไว้ว่า การพรรณนาความเป็นลักษณะการใช้ภาษาสร้างจินตภาพ ประกอบด้วย ๔ ประเด็น ได้แก่ การพรรณนาภาพ การพรรณนาอารมณ์ การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ และการพรรณนาโดยใช้ภาษา การพรรณนาความมีความสำคัญอย่างมากในการเข้าใจและวิเคราะห์ข้อความในด้านต่าง ๆ เช่น พรรณกรรม ศิลปะ การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. แนวคิดเรื่องประเภทของวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดโดยองค์การยูเนสโก ณ กรุงเวนิส ปี พ.ศ. 2413 แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ได้แก่ 1) วัฒนธรรมด้านศิลปะ ประกอบด้วย ภาษา ดนตรี วรรณคดี ฟอนร่า วิจิตรศิลป์ ประติมากรรม 2) วัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ปรัชญา มารยาท การปกครอง 3) วัฒนธรรมด้านการช่างฝีมือ ประกอบด้วยการเย็บปักถักร้อย ทอผ้า จักสาน เครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผา 4) วัฒนธรรมด้านกีฬาและนันทนาการ ประกอบด้วยมวยไทย กระบี่ กระบอง การละเล่นพื้นบ้าน และ 5) วัฒนธรรมด้านคหกรรมศิลป์ ประกอบด้วยอาหาร เสื้อผ้า ยา อาชีพ (รุจน์ หาเรือนทอง, 2556)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์
2. คัดเลือกการพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับก๋ง”
3. วิเคราะห์การพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับก๋ง”

4. นำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การพรรณนาความและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาไว้ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในสองประเด็นต่อไปนี้

1. การพรรณนาความที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”
2. วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”

1. การพรรณนาความที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”

การพรรณนาความ หมายถึง การเรียบเรียงข้อความเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกซาบซึ้ง ประทับใจ เกิดจินตนาการ คือ ทำให้เห็นภาพและมีความรู้สึกร่วมกับผู้เขียน (นิตยา แก้วคัลณา, 2554 : 57 - 71) จากการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยพบการพรรณนาความที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” รายละเอียดต่าง ๆ มีดังนี้

1.1 การพรรณนาภาพ

การพรรณนาภาพ หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงให้เห็นถึงความงามของสภาพแวดล้อมหรือบุคคล เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการได้อย่างชัดเจน โดยแยกเป็นการพรรณนาภาพสถานที่ การพรรณนาภาพบุคคล และการพรรณนาภาพบรรยากาศ ดังมีผลการวิจัยต่อไปนี้

1.1.1 การพรรณนาภาพสถานที่ หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงให้เห็นถึงความงามหรือลักษณะของสถานที่ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” เช่น ห้องแถว ตลาด แม่น้ำ เช่น

ตัวอย่างที่ 5 การพรรณนาห้องแถว

ห้องแถวที่เราอยู่เป็นห้องเดี่ยวแคบ ๆ พื้นเป็นไม้กระดาน และเป็นห้องแถวชั้นเดียวไม่มีเพดาน ที่หลังคาสังกะสีมีช่องสี่เหลี่ยมขนาดกว้างยาวประมาณหนึ่งศอก

เจาะไว้รับแสงสว่างในเวลากลางวันโดยมีแผ่นกระจกหนา ๆ วางปิดไว้ข้างบนกันฝนรอบ ๆ ขอบกระจกใช้ชั้นยาไว้น้ำมันหนาแน่นหลุดและกันน้ำฝนไหลซึมเข้ามาในห้องด้วย

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 2)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาภาพของสถานที่ คือ การกล่าวถึงลักษณะของห้องแถวที่กังกอยู่ แสดงให้เห็นสภาพแวดล้อมว่า ที่อยู่อาศัยของกังกเป็นอย่างไร และสะท้อนให้เห็นถึงความยากจนของกังกกับหยก

1.1.2 การพรรณนาภาพบุคคล หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงให้เห็นถึงความงามหรือลักษณะของบุคคลที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” เช่น กัง หยก พี่นวล หล่อน นางสะอึ่ง เป็นต้น เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการภาพของตัวละครต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน เช่น

ตัวอย่างที่ 6 การพรรณนาภาพกัง

หมวดเคราของกังแลดูไม่น่าเกลียดน่าชังเหมือนกับของบรรดาตัวจิ้งที่ฉันเคยเห็นมา เพราะหมวดของพวกตัวจิ้งนั้นส่วนมากเป็นสีดำกับสีแดงและหยาบกระด้าง ส่วนของกังเป็นสีขาวเหลืองเงินเส้นละเอียด ทำให้ดวงหน้าของกังที่อ้อมเต็มอยู่แล้วเอิบปลั่งและมีสง่ายิ่งขึ้น

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 6)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาภาพของบุคคล คือ การกล่าวถึงลักษณะของกังที่มีหมวดเป็นสีขาวเหลืองเงินเส้นละเอียด ซึ่งหมวดแบบนี้ทำให้ดวงหน้าของกังที่อ้อมเต็มอยู่แล้วเอิบปลั่งและมีสง่ายิ่งขึ้น

1.1.3 การพรรณนาภาพบรรยากาศ หมายถึง การอธิบายสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจถึงความรู้สึกหรือสภาพอารมณ์ที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงความงามหรือลักษณะของบรรยากาศที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น กลางคืน เป็นต้น เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการได้อย่างชัดเจน เช่น

ตัวอย่างที่ 7 การพรรณนาภาพบรรยากาศ

ความเงียบเกิดขึ้นทันที สายลมเอื่อยเอื่อยรู้สึกจะทวีความหนาวขึ้นมาฉับพลัน เสียงหนึ่งแผ่วมา...ฟังเหมือนเสียงกระซิบสะอื้นคร่ำครวญของผู้หญิงที่ทุกข์ทรมานโศกอย่างที่สุด เสียงนั้นแผ่วเบาก็จริงแต่แหลมเล็ก สั่นพลีวเหมือนกรีดออกมาอย่างบีบคั้นด้วยความรู้สึกเจ็บปวดรวดร้าวหัวใจ

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 114)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาภาพบรรยากาศ คือ การพรรณนาภาพสายลมที่สร้างบรรยากาศที่น่ากลัวเพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการภาพได้อย่างชัดเจน บรรยากาศนี้ให้ความรู้สึกถึงความอันตราย ความสงบสุขที่ถูกสกัดไป และความทรมานที่สะท้อนในเสียงแห่งความเจ็บปวด การพรรณนาภาพบรรยากาศช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและรับรู้สภาพแวดล้อมและอารมณ์ที่สร้างขึ้นในสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน

1.2 การพรรณนาอารมณ์

การพรรณนาอารมณ์ หมายถึง การอธิบายหรือสื่อสารถึงสภาพอารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์หรือความรู้สึกของตัวละครได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์เหมือนได้เข้าร่วมในเหตุการณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ดังด้วยผลการวิจัยต่อไปนี้

1.2.1 การพรรณนาอารมณ์เศร้า หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกเศร้าเสียใจของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดอารมณ์เศร้าเหมือนกับตัวละครในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” เช่น

ตัวอย่างที่ 8 การพรรณนาอารมณ์เศร้า

ความตายของเด็กสะเทือนใจกว่าของผู้ใหญ่

พ่อแม่ของเด็กที่ถึงมาดจะร้องไห้ร้องไห้จนใจจะขาดรอนตามไปเกลือกหน้าเปียกน้ำตาอยู่กับศพที่อ่อนเปียก เย็นซีด

ชาวบ้านที่มุงดูอยู่แน่นขนัดจะค่อย ๆ ถอยออก เดินหม่นหมองจากไป

ทีละคน ๆ จนเหลือแต่ญาติสนิทมิตรสหายของครอบครัวผู้ทุกข์โศกเท่านั้น ฝ้าผลัดกัน
ปลอบประโลม บางคนก็ร้องไห้ด้วยอย่างสุดกลั่นความสังเวชใจ

(อยู่กับก๋ง, หยก บุรพา, 2558: 108)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาอารมณ์เศร้า คือ การกล่าวถึงความตายของ
เด็กจะทำให้ผู้ใหญ่เสียใจมากกว่าความตายของผู้ใหญ่ ไม่เพียงแต่พ่อแม่ของเด็กเท่านั้น แต่
ชาวบ้านคนอื่นก็ยังรู้สึกเสียใจด้วยเช่นกัน

1.2.2 การพรรณนาอารมณ์กลัว หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงให้เห็นถึง
เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกกลัว ตื่นตระหนกของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดอารมณ์กลัว
เหมือนกับตัวละครในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับก๋ง” เช่น

ตัวอย่างที่ 9 การพรรณนาอารมณ์กลัว

พอขาดสำเนียงอันลั่นสะท้านเท่านั้นเองทุกคนก็กระโจนพรุดขึ้นจากน้ำ
วังกระเจิดกระเจิงอย่างไม่คิดชีวิต แล้วอีกพริบตาต่อมาทุกคนก็มายืนหอบ ลั่นสะท้านพร้อม
หน้ากันที่หน้าวิกลิเก

(อยู่กับก๋ง, หยก บุรพา, 2558: 114)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาอารมณ์กลัว คือ การกล่าวถึงชาวบ้านที่
ตื่นตระหนกและหวาดกลัวเมื่อเห็นผี โดยการพรรณนาให้เห็นภาพการกระโจนพรุดขึ้นจาก
น้ำและวังกระเจิดกระเจิงอย่างไม่คิดชีวิต แสดงถึงความหวาดกลัวและความตื่นตระหนก
ของชาวบ้าน ช่วยให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสความกลัวและความตื่นตระหนกได้อย่างชัดเจน

1.3 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ

การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ หมายถึง การใช้ถ้อยคำจากสิ่งหนึ่ง
เปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการหรือสร้างภาพขึ้นได้อย่างชัดเจน
ลักษณะการพรรณนาโดยใช้ความเปรียบหรือภาพพจน์เป็นการประพันธ์ที่นอกจากจะสร้าง
ภาพได้แจ่มชัดแล้ว ยังสร้างพลังกระทบอารมณ์ ความรู้สึก และก่อให้เกิดความหมายหรือ
ผลกระทบอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ (นิตยา แก้วคัลณา, 2557: 41) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.3.1 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุพมา หมายถึง การเขียนเปรียบเทียบโดยตรงไปตรงมา ด้วยการนำสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปและมีลักษณะเด่นเหมือนกับสิ่งที่ต้องการสื่อสารมาเขียนเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้รวดเร็วขึ้น โดยใช้คำที่มีความหมายว่า “เหมือน” “ดั่ง” “ดุจดั่ง” “เสมือน” “เผลอเช่น” มาเป็นคำเชื่อมในการเปรียบเทียบ (ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์ และคณะ, 2562, 116-117) เช่น

ตัวอย่างที่ ๑๐ การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุพมา

พอดกเย็นทำน้ำแห่งเดียวกันนี้กลายเป็นสโมสรรของผู้ชายไป ส่วนมากมาถึงจะจับกลุ่มเข้าวงคุยกันไปเรื่อยเรื่อยก่อนอาบน้ำ สิบบุหรืควั่นโขมง สารพัดเรื่องจืดออกมาเล่าลู่กันฟัง ส่วนมากเป็นเรื่องเฮฮาตามประสาผู้ชาย แต่ไม่มีเรื่องด่าทอเหน็บแนมกันแบบตอนเช้าซึ่งเป็นเหมือนลานนกระจอกจ้อกันของพวกผู้หญิง

(อยู่กับก๋ง, หยก บุรพา, 2558: 103)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุพมา คือ คำว่า "ลานนกระจอก" เป็นอุปมาที่ใช้เปรียบเทียบกับผู้หญิงที่คุยกันว่า เหมือนกับนกระจอกร้องสะท้อนภาพบรรยากาศทำน้ำอันมีชีวิตชีวาในตอนเย็น การใช้อุปมาช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เกิดขึ้นในสถานที่นั้น ๆ

1.3.2 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุพลักษณ์ หมายถึง การเขียนเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการสื่อความหมายว่า “เป็น” หรือ “คือ” อีกสิ่งหนึ่ง คำที่นำมาใช้เชื่อมในการเปรียบเทียบคือคำว่า “คือ” และ “เป็น” เป็นต้น (ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์ และคณะ, 2562, 118) เช่น

ตัวอย่างที่ 11 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุพลักษณ์

ความยากจนเป็นดาบสองคมให้เราเลือกพลิกใช้ คมหนึ่งมันสอนให้เราเจียมตัว รู้จักประมาณตน แต่อีกคมหนึ่งของมันสั่งให้เราทะเยอทะยานหาญเหิม ...สุดแต่เราจะเลือกอยู่ในอำนาจของการของคมใด

(อยู่กับก๋ง, หยก บุรพา, 2558: 28)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบความยากจนว่าเป็นเหมือนดาบสองคม คมหนึ่งมันสอนให้เราเจียมตัว รู้จักประมาณตน แต่อีกคมหนึ่งของมันสั่งให้เราทะเยอทะยานหาญเหิม

1.3.3 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุปลักษณ์ หมายถึง การเขียนถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดแทนสิ่งที่ต้องการสื่อสาร คำที่นำมาเขียนแทนนี้จะเป็นคำที่คนทั่วไปในสังคมเข้าใจความหมายได้ดี (ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์ และคณะ, 2562, 123) เช่น

ตัวอย่างที่ 12 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุปลักษณ์

ฉันเดินเข้าไปนั่งลงที่เก้าอี้มูมห่อง จิตใจยังไม่หายหวาดหวั่น เพราะคำว่า “ท่าน” มันยิ่งใหญ่มีอำนาจเหนือความรู้สึกของฉันเหลือเกิน ทำให้นึกถึงภาพอันใหญ่โตดุร้ายของยักษ์มาร

(อยู่กับก๋ง, หยก บุรพา, 2558: 133)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุปลักษณ์ คือการใช้ยักษ์มารเป็นสัญลักษณ์ความดุร้าย ซึ่งในที่นี้หมายถึง ศิษษาธิการอำเภอดูมีนิสัยดุร้าย ขอบวางอำนาจ ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้โดยตรงว่า ตัวละครนี้เป็นผู้ที่มีอำนาจใหญ่โต

1.3.4 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุคลาธิฐาน หมายถึง การเขียนเปรียบเทียบโดยนำสิ่งที่ไม่มีชีวิต สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งของ หรือสัตว์ มาแสดงออกเหมือนมีชีวิต มีความคิด ความรู้สึก กิริยาท่าทางและการพูดเหมือนสิ่งที่มีชีวิต เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของสิ่งเหล่านั้นได้ชัดเจนขึ้นเหมือนมีชีวิตจริง และทำให้ภาษาในการเขียนมีชีวิตชีวาและมีอรรถรสยิ่งขึ้น (ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์ และคณะ, 2562, 118) เช่น

ตัวอย่างที่ 13 การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทยุคลาธิฐาน

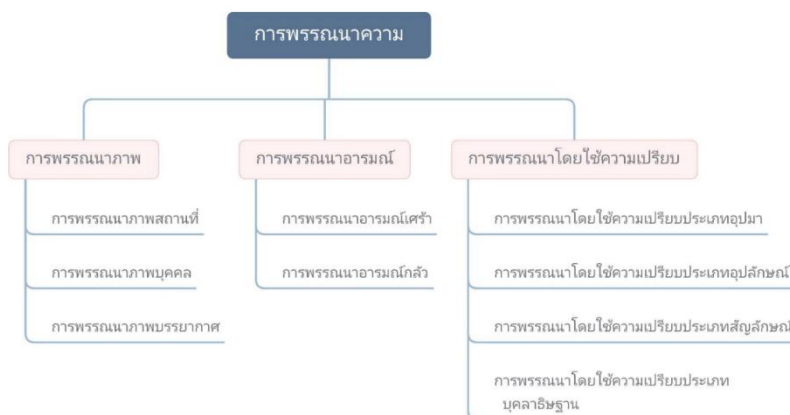
บางเย็นที่มีเวลาว่างฉันชอบเดินเอื่อย ๆ ไปตามริมฝั่งคลองที่ไกลจากความจอแจ ผิวน้ำที่มีระลอกคลื่นน้อย ๆ เพราะถูกลมอุบอุบไล่แลดูสวย ลำน้ำในวันทีลม

สงบนิ่งทำให้ฉันกระหวั่นจิตไปถึงก่งอย่างเร้นลับ ก่งเยือกเย็นสุขุมเหมือนสายน้ำที่เอ่อเอื่อย
ทอดสายอย่างราบรื่น ความเย็นฉ่ำของน้ำก็ไม่ต่างกับความเมตตาปราณีที่ก่งมีให้กับชีวิตอัน
ผากแห่งของฉัน

(อยู่กับก่ง, หยก บุรพา, 2558: 105)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภอบุคลาธิฐาน คือ
การกล่าวถึงลมซึ่งไม่มีชีวิต ให้มีคุณลักษณะต่าง ๆ และแสดงกิริยา “ลู่จับ” ได้เหมือน
มนุษย์ สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศอันเงียบสงบ

กล่าวโดยสรุปลักษณะการพรรณนาความที่พบในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับก่ง”
มีความหลากหลาย ได้แก่ 1. การพรรณนาภาพ ประกอบด้วยการพรรณนาภาพสถานที่
เช่น ห้องแถว การพรรณนาภาพบุคคล เช่น ก่ง การพรรณนาภาพบรรยากาศ เช่น สายลม
2. การพรรณนาอารมณ์ ประกอบด้วยการพรรณนาอารมณ์เศร้า และการพรรณนาอารมณ์
กลัว และ 3. การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ ประกอบด้วยการพรรณนาโดยใช้
ความเปรียบประเภอบุคลาธิฐาน เช่น เปรียบเสียงพูดคุยของผู้หญิงเหมือนเสียงนกกระจอก
ความเปรียบประเภอบุคลาธิฐาน เช่น เปรียบความจนเป็นอาวุธ ความเปรียบประเภ
สัญลักษณ์ เช่น ใช้ยักษ์มารแทนศึกาธิการอำเภอที่ดูร้าย และความเปรียบประเภ
บุคลาธิฐาน เช่น ทำให้ลมเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิต ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงลักษณะการพรรณนาความที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับก่ง”

2. วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยมีความเชื่อ ประเพณี ศิลปะ การเคลื่อนไหว และการพึ่งพาต่อกัน ประกอบกันขึ้นเป็นระบบของค่านิยม พฤติกรรม และการรับรู้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มบุคคลหรือชุมชน วัฒนธรรมมีผลต่อการคิด พูด และทำของบุคคล และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของสังคมและชีวิตประจำวันของประชากรในทุก ๆ ด้าน ในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ปรากฏวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนหลากหลายประเภท รายละเอียดต่าง ๆ มีดังนี้

2.1 วัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์ หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ปรัชญา มารยาท การปกครอง ผลการวิจัยพบว่าในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” นั้น มีวัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์แฝงไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

2.1.1 วัฒนธรรมเกี่ยวกับความคิดความเชื่อ หมายถึง ชุดของความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ถูกส่งต่อและยึดถือโดยกลุ่มคนในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจจะรวมถึงความเชื่อในเรื่องทางศาสนา จริยธรรม มาตรฐานทางสังคม และความเข้าใจเกี่ยวกับโลก และชีวิต เช่น

ตัวอย่างที่ 14 วัฒนธรรมเกี่ยวกับความคิดความเชื่อ

คนจีนเห็นความสำคัญของลูกชายมากกว่าลูกสาว ญาติผู้ใหญ่จะปลอบปลื้มมากถ้าลูกหลานมีลูกคนแรกเป็นชาย จะได้มีผู้สืบเชื้อต่อไป ผัวเมียคูใดไม่มีลูกชายเลยจะเป็นทุกข์เป็นร้อนมากด้วยวิตกว่าในงานศพของตนจะไม่มีใครถือกระถางธูป คนจีนยกให้ลูกชายคนโตมีความสำคัญในครอบครัวเท่ากับพ่อผู้เสียชีวิตไปแล้ว หากครอบครัวใดสิ้นผู้เป็นพ่อ พี่ชายคนโตจะต้องเป็นผู้อุปการะน้อง ๆ และแม่ต่อไปในฐานะหัวหน้าครอบครัว

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 32)

ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนเกี่ยวกับผู้ชายกับผู้หญิง คนจีนเห็นความสำคัญของลูกชายมากกว่าลูกสาว คนจีนคิดว่า ลูกชายเป็นผู้สืบเชื้อต่อไป ในครอบครัวต้องมีลูกชาย

2.1.2 วัฒนธรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมเนียมประเพณีที่คนไทยเชื้อสายจีนยอมรับว่า เป็นสิ่งที่ดีและปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น

ตัวอย่างที่ 15 วัฒนธรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี

ส่วนผู้แต่งงานมีครอบครัวแล้วควรจะรอให้มีลูกคนแรกเสียก่อนจึงค่อยไว้ในกรณีหลังนี้ไม่ต้องรอให้อายุถึง 40 ปี เพราะธรรมเนียมจีนถือว่าผู้ชายที่แต่งงานมีลูกมีได้แล้วเป็นผู้ใหญ่โดยฐานะทางสังคมและครอบครัว...เชื่อกันว่าคนโสดหากไว้หนวดแต่หนุ่มแล้วจะขัดลาภอัปโชค

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 6)

ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นธรรมเนียมการไว้หนวดของคนไทยเชื้อสายจีนที่เชื่อว่าการไว้หนวดจะช่วยปกป้องความโชคดีและสวัสดิให้กับคนโสด และเป็นการแสดงความเชื่อมั่นว่าจะดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงและเต็มเปี่ยมไปด้วยความโชคดีและความสำเร็จในอนาคต

2.2 วัฒนธรรมด้านคหกรรมศิลป์ หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เสื้อผ้า ยา และอาชีพ ผลการวิจัยพบว่าในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” มีวัฒนธรรมด้านคหกรรมศิลป์แฝงไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

2.2.1 วัฒนธรรมเกี่ยวกับเสื้อผ้า หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเสื้อผ้าที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน เช่น

ตัวอย่างที่ 16 วัฒนธรรมเกี่ยวกับเสื้อผ้า

ทุกครั้งที่ไปอาบน้ำกังจะนุ่งผ้าขาวม้าไปจากห้องแถวและมีไปผลัดอีกผืนหนึ่ง ผืนเปียกซักแล้วเอากลับมาตากที่หลังห้อง ของฉันก็เช่นเดียวกัน กลับมาถึงห้องแถว

กังจะรีบเปลี่ยนเป็นนุ่งกางเกงจีนสีเทาทันที กังไม่ยอมนุ่งผ้าขาวม้าเดินลอยชายแม้จะอยู่
ลับตาในห้องแถวของเราเองก็ตามที ... คนจีนจะนุ่งกางเกงตลอดเวลาต่างกับคนไทย
ที่ฉันเห็น เวลาอยู่ในบ้านของตัวชอบนุ่งผ้าขาวม้าหรือใส่รงตาหมากรุก

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 102)

ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้านคหกรรม
ศิลป์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับเสื้อผ้า กล่าวคือคนจีนจะนุ่งกางเกงตลอดเวลา ต่างกับคน
ไทยที่เวลาอยู่ในบ้านของตัวชอบนุ่งผ้าขาวม้าหรือใส่รงตาหมากรุก

2.2.2 วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหาร หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ
อาหารที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของกลุ่มชน และเป็น
สื่อที่ช่วยถ่ายทอดความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ เช่น

ตัวอย่าง 17 วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหาร

เทียนแดงเป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งโรจน์ ส่วนหมี่ซั่วซึ่งเป็นเส้นหมี่
แบบจีน เป็นเส้นยาวมากขดเป็นใจเหมือนด้ายดิบ เป็นสัญลักษณ์ว่าให้มีอายุยืนยาวเหมือน
เส้นหมี่

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 275)

ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้านคหกรรม
ศิลป์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารการกิน กล่าวคือคนจีนชอบกินหมี่ซั่วซึ่งในวันเกิด
โดยเฉพาะคนแก่ เพราะหมี่ซั่วเป็นสัญลักษณ์ของการมีอายุยืนยาวและแสดงให้เห็นถึงการ
แสวงหาและเป็นพรให้ผู้คนมีสุขภาพดีและอายุยืน

2.3 วัฒนธรรมด้านการช่างฝีมือ หมายถึง วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน
ที่เกี่ยวข้องกับการเย็บปักถักร้อย ทอผ้า จักสาน เครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผา ในวรรณกรรม
เรื่อง “อยู่กับกัง” ปรากฏวัฒนธรรมค่านิยมการช่างฝีมือ 1 ประเภท คือ วัฒนธรรมเกี่ยวกับการ
จักสาน

2.3.1 วัฒนธรรมเกี่ยวกับการจักสาน

วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้านการช่างฝีมือเกี่ยวกับจักสาน หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับจักสานที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีนในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” มีการแฝงวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้านนี้ไว้ดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง 18 วัฒนธรรมเกี่ยวกับจักสาน

ขณะที่กังเหลาตอกหรือเหลาไม้ไผ่ทำเครื่องจักสานส่วนอื่น ๆ อยู่ นั่นถึงจะทำงานอย่างเนี้ยบ มีสมาธิ ร่างค่อนข้างสูงต่ำของถึงหลังค้อมนิด ๆ มือซ้ายจับเรียวไผ่ไว้ มือขวาถือมีด สายตาจ้องแน่วไล่ตามคมมีดที่สัมผัสกับผิวไผ่ที่รูดเลื่อนไปนอกตัวช้า ๆ พอเสร็จอันหนึ่งหรือสักระยะหนึ่งก็จึงขยับตัวให้คลายเมื่อยล้าแล้วจึงเหลาต่อนาน ๆ ครั้งจึงวางมือเดินไปตำหมากกิน หรือ จิบน้ำชาอุ่น ๆ ในห้อง

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 173-174)

ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้านการช่างฝีมือ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับจักสาน กล่าวคือคนจีนบางคนจะทำเครื่องจักสานไปขาย เช่น พัดไม้ไผ่ ซึ่งเป็นงานประณีต และเวลาจักสานต้องมีสมาธิ

2.4 วัฒนธรรมด้านศิลปะ หมายถึง วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่เกี่ยวข้องกับภาษา ดนตรี วรรณคดี ฟอนร่า วิจิตรศิลป์ ประติมากรรม ในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” ปรากฏวัฒนธรรมด้านศิลปะ 1 ประเภท คือ วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา

2.4.1 วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษาที่ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาจีน เช่น

ตัวอย่าง 19 วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา

“อู้รู้แล้ว-อู้เป็นศีกษาฯ ลื้ออย่าลืม” ทานตวาด แล้วถามอย่างที่ไม่มีใครคาดว่าได้ยิน “เรื่องนี่ลื้อว่าใครผิดละ”

(อยู่กับกัง, หยก บุรพา, 2558: 135)

ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนด้านศิลปะ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา กล่าวคือมีคำยืมภาษาจีนคำว่า “อ้าว” กับ “ลื้อ” เป็นคำสรรพนาม มีความหมายว่า “ฉัน” กับ “คุณ” ซึ่งยืมมาจากภาษาแต้จิ๋ว “我” กับ “你”

กล่าวโดยสรุปวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่สะท้อนในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” นั้นมีหลากหลาย ได้แก่ วัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยวัฒนธรรมเกี่ยวกับความคิดความเชื่อ และวัฒนธรรมเกี่ยวกับธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมด้านคหกรรมศิลป์ ประกอบด้วยวัฒนธรรมเกี่ยวกับเสื้อผ้า และวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหาร วัฒนธรรมด้านการช่างฝีมือ ได้แก่ วัฒนธรรมเกี่ยวกับจักสาน และวัฒนธรรมด้านศิลปะ ได้แก่ วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง”

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ลักษณะการพรรณนาความที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับกัง” มี 3 ประเภท ได้แก่ 1. การพรรณนาภาพ ประกอบด้วย การพรรณนาสถานที่ การพรรณนาภาพบุคคล และการพรรณนาภาพบรรยากาศ 2. การพรรณนาอารมณ์ ประกอบด้วย การพรรณนาอารมณ์เศร้า และการพรรณนาอารมณ์กลัว และ 3. การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบ ประกอบด้วย การพรรณนาโดยใช้ความเปรียบประเภทอุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ และบุคลาธิษฐาน ความเปรียบทั้งหมดนี้ช่วยเสนอเรื่องราวให้มีความหลากหลายและเป็นเนื้อเรื่องที่น่าสนใจอย่างมากสำหรับผู้อ่าน

ด้านวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับก๋ง” พบว่ามี 4 ด้าน ได้แก่ 1. **วัฒนธรรมด้านมนุษยศาสตร์** ประกอบด้วยวัฒนธรรมเกี่ยวกับความคิดความเชื่อ และวัฒนธรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี 2. **วัฒนธรรมด้านคหกรรมศิลป์** ประกอบด้วยวัฒนธรรมเกี่ยวกับเสื้อผ้า และวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหาร 3. **วัฒนธรรมด้านการช่างฝีมือ** คือวัฒนธรรมเกี่ยวกับการจักสาน และ 4. **วัฒนธรรมด้านศิลปะ** คือวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริวรรณ นันทจินทุล (2552) ที่ศึกษาบทพรรณนาโวหารในวรรณกรรมบันเทิงคดี: กรณีศึกษานวนิยายของทมยันตี โดยกล่าวว่า การใช้ภาษาในบทพรรณนาโวหารมีวัตถุประสงค์สามประการ คือ พรรณนาตัวละคร พรรณนาฉาก และบรรยายภาค เมื่อผู้เขียนใช้ลีลาการใช้ภาษาดังกล่าวได้เหมาะสม จึงเกิดบทพรรณนาโวหารที่มีคุณภาพดี

นอกจากนี้ ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานของ เพ็ญประภา เหล่าทะนันทน์ และประณิตา จันทรประพันธ์ (2565) ที่ศึกษากลวิธีการนำเสนอความเป็นเงินในนวนิยายเรื่อง “ไข่น้ำมูน” ที่พบว่ากลวิธีการนำเสนอความเป็นเงินในนวนิยายเรื่อง ไข่น้ำมูนผ่านแนวคิดด้านองค์ประกอบทางวรรณกรรมมีกลวิธีการนำเสนอความเป็นเงินผ่านตัวละคร

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้นั้นไม่สอดคล้องกับงานของพันตำรวจโทหญิง สุวัฒนา ลำไยและคณะ (2562) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบการใช้ภาษาในหนังสือนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์: กรณีศึกษาผู้ดีอีสาน กล่าวคือ ในนวนิยายมีการใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก อาการเคลื่อนไหว การสัมผัส รส กลิ่น แสง สี โดยใช้โวหาร 5 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร เทศนาโวหาร และสาธกโวหาร ส่วนภาพพจน์ปรากฏ 5 ชนิด ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และนามนัย

ด้านวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “อยู่กับก๋ง” ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นภาพคนไทยเชื้อสายจีนในด้านการค้าขายและการประกอบอาชีพ และด้านความคิดความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี ผู้เขียนนวนิยายได้รับ

อิทธิพลจากวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนและได้นำมาถ่ายทอดในวรรณกรรม “อยู่กับกัง” แสดงให้เห็นว่า วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยนั้น ต้องต่อสู้กับชีวิตอย่างหนัก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yuanyuan Li (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อน คนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มฮั่นยี่ ในนวนิยายชุด เลือดพระนาง และงานวิจัยของ นิโบล วงศ์ภัทรนนท์ (2564) ศึกษาเรื่อง จาก ลอดลายมังกร สู่ เลือดชั้นคนจาก: การนำเสนอ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ไทย ในแง่ที่ งานวิจัยดังกล่าวต่างก็พบวัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว เช่นเดียวกัน

รายการอ้างอิง

- นิตยา แก้วคัลณา. 2554. บทพรรณนาในกวีนิพนธ์ไทย. **วารสารศิลปศาสตร์**, 11(2), 57-71.
- นิตยา แก้วคัลณา. 2557. **บทพรรณนาในกวีนิพนธ์ไทย: ลีลา ความคิด และการลีบสรรค**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิโลบล วงศ์ภัทรนนท์. 2564. จาก ลอตลายมังกร สู่ เลือดชั้นคนจาก: การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ไทย. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. 29(2), 76-103.
- เพ็ญประภา เหล่าทะนนท์ และ ประณิตา จันทระพันธ์. 2565. กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายเรื่อง “ไขนํ้ามูน”. **วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร”**. 10(2), 100-109.
- รุจน์ หาเรือนทอง. 2556. วัฒนธรรมไทย. ค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2567. จาก <https://www.sw2.ac.th/images/user/root/soc31101/7soc.pdf>.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ และคณะ. 2562. **พื้นฐานการเขียนภาษาไทย**. ยูนนาน: สำนักพิมพ์ประชาชนยูนนาน.
- สิริวรรณ นันทจันทุล. 2552. บทพรรณนาโวหารในวรรณกรรมบันเทิงคดี: กรณีศึกษานวนิยายของทมยันตี. **วารสารมนุษยศาสตร์**. 16(1), 76.88
- สุวัฒนา ลำไย และคณะ. 2562. การเปรียบเทียบการใช้ภาษาในหนังสือนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์: กรณีศึกษาผู้ดีอีสาน. **วารสารเกษมบัณฑิต**. 20(2), 1-14.
- หยก บุรพา. 2558. **อยู่กับกั๋ง**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ 1991, 2558.
- Yuanyuan Li. 2560. ภาพสะท้อนคนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มฮั่นยี่ในนวนิยายชุดเลือดพระนง. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์**. 12(3), 24-36.

แนวคิดและกลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็น ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”: กรณีศึกษางานเขียนช่วงหลังสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid)*

สุจิตรา ศิริพาณิชย์²¹

รับบทความ 13 ธันวาคม 2566 แก้ไขบทความ 25 พฤษภาคม 2567 ตอรับ 22 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” โดยเก็บข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 ถึงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ปริเฉทวิเคราะห์ วัจนปฏิบัติศาสตร์ และการเล่นทางภาษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง 2) แนวคิดที่เกี่ยวข้องระหว่างตนเองกับผู้อื่น และ 3) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน แนวคิดที่พบมากที่สุด คือ แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ส่วนการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา พบว่า ผู้เขียนใช้กลวิธี 2 ลักษณะ คือ 1) กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ ประกอบด้วย 7 กลวิธี ได้แก่ การแสดงทระนศนะของตนเอง การอ้างถึง การยกตัวอย่าง การเสนอแนวทาง การอธิบาย การตั้งคำถามให้ผู้อ่านลุดคิด และการปลอบประโลม และ 2) กลวิธีการเล่นทางภาษา เช่น การสรุปด้วยคำคม การซ้ำคำ การใช้คำตรงกันข้าม ทั้งนี้ การนำเสนอแนวคิดและกลวิธีทางภาษาดังกล่าวมีลักษณะต่างไปจากงานเขียนช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” การศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อวงการผลิตสื่อและงานเขียนของสังคมไทย อันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

คำสำคัญ: ความเรียงเสนอความคิดเห็น เฟซบุ๊กเพจ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “แนวคิดและกลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”: กรณีศึกษางานเขียนช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid)” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยสาขาภาษาไทย จากภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²¹ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อีเมล: Suchitra1105@gmail.com

Concepts and Linguistic Strategies in the Opinion Essays on “Roundfinger” Facebook Page: A Case Study of Post-Covid Writing*

Suchitra Siripanich²²

Received 13 December 2023; revised 25 May 2024; accepted 22 June 2024

Abstract

The objective of this article is to analyze concepts and linguistic strategies in the opinion essays made by the “Roundfinger” Facebook page during the post-Covid situation. Data were collected from the opinion essays from November 1, 2021 to November 1, 2022. The research makes use of discourse analysis, pragmatics theories, and speech play theories as its analytical framework. The analysis firstly revealed that the author mainly presents three groups of concepts, namely 1) concepts regarding the self, 2) concepts regarding interpersonal relationships, and 3) concepts regarding life in today’s society. The most preferred concept is concepts regarding the self. Secondly, there are two linguistic strategies used by the author: 1) pragmatics strategies which consist of seven types of strategies, namely proposing opinions, referring, giving examples, proposing guidance, explanation, rhetorical questions, and consolation and 2) speech play strategies, such as epigram, repetitive words, and antonyms. Moreover, the result of concepts and linguistic strategies differs from “Roundfinger”’s writing characteristic before *the outbreak of Coronavirus Disease 2019 (COVID 19)*. Conclusively, this study demonstrates the changes that have occurred in the media and writing production due to *the outbreak of COVID-19*.

* This paper is based on the research, entitled “Concepts and Linguistic Strategies in the Opinion Essays on “Roundfinger” Facebook Page: A Case Study of Post-Covid Writing” which is funded by Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University, Thailand.

²² Lecturer, Ph.D. Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University Email: Suchitra1105@gmail.com

Keywords: the opinion essays, facebook page, *the outbreak of COVID-19*

บทนำ

ความเรียงเสนอความคิดเห็น เป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา เนื่องจากเป็นงานเขียนที่ผู้เขียนเสนอความคิดเห็นของตนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยการให้เหตุผลและข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่านในทางสร้างสรรค์ ผ่านการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ในมุมมองใหม่ ได้ข้อคิดและข้อเตือนใจ หรือเกิดการตระหนักรู้จากประเด็นที่ผู้เขียนนำเสนอ อาจกล่าวได้ว่า ความเรียงเสนอความคิดเห็นนับเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความนิยมและปรากฏอย่างแพร่หลายในสื่อสิ่งพิมพ์มาหลายทศวรรษ

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การสื่อสารทั่วโลกเชื่อมโยงถึงกัน “สื่อสังคมออนไลน์” ได้กลายมาเป็นช่องทางการสื่อสารหนึ่งที่สำคัญ ผู้ใช้ภาษาต่างมีพฤติกรรมการติดตามข้อมูลข่าวสารและติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อสังคมออนไลน์ประเภท “เฟซบุ๊ก” ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย ทั้งนี้ สิ่งหนึ่งที่ผู้ใช้ภาษาสนใจและติดตามในเฟซบุ๊ก คือ **“ความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจ”** ซึ่งหมายถึง การที่ผู้เขียนเขียนแสดงทรรศนะของตนเพื่ออธิบาย/บอกเล่า วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ชี้ทางแก้ปัญหา หรือโน้มน้าวใจผู้อ่านในประเด็นใดประเด็นหนึ่งผ่านเฟซบุ๊กเพจ (Facebook Page) ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

ในบรรดาเฟซบุ๊กเพจที่นำเสนอความเรียงเสนอความคิดเห็นหลากหลายสื่อ นั้น **เฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”** นับเป็นสื่อออนไลน์หนึ่งที่มีความสนใจเป็นอย่างมากจากผู้อ่านในสื่อออนไลน์ ดังจะเห็นได้จากยอดผู้กดไลก์กว่า 1,000,000 คน และอายุของเฟซบุ๊กเพจที่คงอยู่มากกว่าทศวรรษ (ข้อมูล ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566)

“Roundfinger” หรือ “นิ้วกลม” เป็นนามปากกาของนายสรยุทธ ธีรสวัสดิ์ นักเขียนที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมอย่างสูงคนหนึ่ง ผลงานของเขามักได้รับการจัดอันดับให้เป็นหนึ่งในสิบหนังสือขายดี ดังจะเห็นได้จากยอดขายหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติครั้งที่ 39 และงานสัปดาห์หนังสือนานาชาติครั้งที่ 9 ผลงานรวมเล่ม

บทความจำนวน 5 เล่มของนิวกลมที่ตีพิมพ์กับสำนักพิมพ์มติชนแล้วแต่ติดอันดับหนึ่งในสิบหนังสือขายดี (กัณยารัตน์ ผ่องสุข, 2553: 3) ทั้งนี้ นอกจากการเขียนหนังสือแล้ว “Roundfinger” ยังสนใจเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจที่มีชื่อว่า “Roundfinger” ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบจากผู้อ่านเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการที่ความเรียงของ “Roundfinger” แทบทุกบทมีจำนวนผู้กดไลก์ไม่น้อยกว่า 1,000 ครั้ง

เนื่องจากงานเขียนที่ผ่านมาของ “Roundfinger” มีความโดดเด่นในรูปแบบของการเป็นบันทึกการเดินทางท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ ความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” จึงมักมีลักษณะเป็นการเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่คุณเขียนพบเจอระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน เพื่อนำเสนอทรรศนะ ให้ข้อคิดให้แรงบันดาลใจ หรือกระตุ้นให้ผู้อ่านลุ่มคิดและเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม หรือพฤติกรรมของผู้อ่านตามข้อคิดเห็นที่คุณเขียนเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่คุณเขียนมักนำเสนอแนวคิดเรื่อง “โลกคือแหล่งเรียนรู้ของชีวิต” เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเห็นด้วยกับแนวคิดของตนที่ว่า การออกไปท่องเที่ยวหรือผจญภัยในโลกกว้างจะช่วยให้นุชย์สามารถเรียนรู้หรือเข้าใจชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนด้านกลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า “Roundfinger” มักนำเสนอแนวคิดดังกล่าวด้วยการใช้ความเปรียบกล่าวคือ เขามักนำสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นระหว่างการเดินทางมาเปรียบเทียบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าใจทรรศนะของตนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การนำเสนอแนวคิดและกลวิธีทางภาษาดังกล่าวนับเป็นลักษณะเด่นของความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” มาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2563 ได้เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ที่แพร่ระบาดในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย กระทบได้มีการประกาศใช้ “มาตรการปิดเมือง (lockdown)” เพื่อลดการแพร่กระจายของโรค

มาตรการปิดเมืองดังกล่าวไม่เพียงแต่จะสร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในประเทศเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงส่งผลต่อวิธีการเขียนความเรียงของ “Roundfinger” ซึ่งเดิมทีเป็นนักเขียนที่

โดดเด่นในงานเขียนจากการเดินทางท่องเที่ยว แต่เนื่องด้วยมาตรการปิดเมือง จึงทำให้เขาไม่สามารถดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นได้และต้องสร้างสรรค์งานเขียนอยู่แต่ภายในบ้านเท่านั้น

จากการสำรวจงานเขียนของ “Roundfinger” ในช่วงที่มีการประกาศใช้มาตรการปิดเมือง ผู้วิจัยพบว่า ภาวะดังกล่าวมีผลต่อการนำเสนอ “แนวคิด” และ “กลวิธีทางภาษา” ในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” อย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ “Roundfinger” มีได้เสนอแนวคิดให้ผู้อ่านต้องออกไปท่องเที่ยวหรือผจญภัยในโลกกว้างเพื่อเรียนรู้ชีวิตและทำความรู้จักผู้คนแต่อย่างใด อีกทั้งเมื่อพิจารณากลวิธีทางภาษาในการนำเสนอแนวคิดยิ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจน กล่าวคือ กลวิธีการใช้ความเปรียบด้วยการนำสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นระหว่างการเดินทางมาเปรียบเทียบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นกลวิธีทางภาษาเด่นที่ “Roundfinger” มักเคยเลือกใช้ในงานเขียนช่วงยุคก่อนการระบาดของโรคโควิด-19 แทบจะไม่ปรากฏในงานเขียนช่วงนี้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในช่วงปลายปี พ.ศ. 2564 ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ผ่อนคลายมาตรการป้องกันและควบคุมโรคโควิด-19 มากขึ้นและยกเลิกมาตรการปิดเมืองไป ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในประเทศเริ่มกลับมาใช้ชีวิตได้ใกล้เคียงกับช่วงเวลาก่อนการระบาดของโรคโควิด-19 ทว่า เมื่อผู้วิจัยพิจารณาลักษณะการเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่า แนวคิดและกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในความเรียงของ “Roundfinger” ยังคงมีลักษณะใกล้เคียงกับงานเขียนในช่วงที่มีการประกาศใช้มาตรการปิดเมือง ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การระบาดของโรคโควิด-19 และมาตรการปิดเมืองย่อมส่งผลต่อแนวคิดการมองโลกและชีวิตของนักพลเม้นเช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “แนวคิด” และ “กลวิธีทางภาษา” ในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ซึ่งเป็นอีกกลุ่มข้อมูลหนึ่งที่น่าสนใจ

เป็นที่ยอมรับจากสังคมว่าเป็นงานเขียนที่ดี และได้รับความนิยมนำมาอ้างอิงในสื่อสังคมออนไลน์ของประเทศไทย เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ว่า ภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19 และการประกาศใช้มาตรการปิดเมือง ซึ่งเป็นภาวะที่ส่งผลต่อแนวคิดการมองโลกและชีวิตของ “Roundfinger” ผู้เขียนจะนำเสนอแนวคิดเรื่องใดบ้าง และใช้กลวิธีทางภาษาอะไรบ้างในการถ่ายทอดมุมมอง ประสบการณ์ หรือทัศนคติของตนต่อผู้อ่าน การศึกษานี้ นอกจากจะช่วยให้เห็นถึงลักษณะสำคัญและบทบาทของการใช้ภาษาในบริบทสังคมไทยสมัยใหม่ได้อย่างน่าสนใจแล้ว ยังเป็นตัวอย่างข้อมูลที่อาจสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของคนในสังคมที่เปลี่ยนไปจากสถานการณ์โรคระบาดครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปริจเฉท แนวคิดทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ และแนวคิดเรื่องการเล่นทางภาษา มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปริจเฉท

เนื่องจากความเรียงเสนอความคิดเห็นจากเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” นับเป็นปริจเฉทประเภทหนึ่งที่คุณเขียนต้องการเสนอความคิดเห็นของตนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อผู้อ่าน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเรื่อง “ใจความหลัก-ใจความรอง (theme-rheme)” มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในความเรียง ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งศึกษาว่า ผู้พูดต้องการสื่อสารเรื่องใดต่อผู้อ่าน ดังที่จันทิมมา อังคพนิชกิจ (2557: 78-80)

เสนอว่า “ใจความหลัก (theme)” หมายถึง ส่วนที่เป็นจุดเริ่มของข้อความที่ผู้พูดต้องการนำเสนอ โดยส่วนใหญ่แล้ว ใจความหลักมักจะเป็นหน่วยที่เริ่มต้นประโยคหรือข้อความเสมอ ส่วน “ใจความรอง (rheme)” หมายถึง ส่วนของประโยคที่นอกเหนือจากใจความหลัก หรือเป็นส่วนที่ต่อเนื่องจากใจความหลัก ทั้งนี้ ใจความหลักและใจความรองเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างความในตัวบทที่ทำให้เกิดการเน้น (focus) และการไหล (flow) ของข้อความ นักไวยากรณ์ภาษาและนักวิเคราะห์ข้อความต่างเห็นตรงกันว่า ใจความหลักเป็นจุดตั้งต้นของสาระในอนุภาค (clause) ที่จะบอกว่า *ข้อความที่ผู้พูดจะกล่าวถึงนั้นเป็นเรื่องอะไร และส่วนที่เหลื่อมต่อจากใจความหลักก็จะเป็นใจความรอง*

1.2 แนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์

ในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยจะนำแนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งหมายถึง “ศาสตร์ที่ศึกษาภาษาที่ใช้ในบริบทต่าง ๆ หรือวิธีที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำในสถานการณ์การสื่อสาร และวิธีที่ผู้ฟังตีความถ้อยคำเหล่านั้นในบริบท” (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง 2555: 7)

แนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นจากเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” เนื่องจากในการเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็นหนึ่ง ๆ ผู้เขียนย่อมต้องใช้ภาษาเพื่อแสดงเจตนาต่าง ๆ ทั้งการอธิบาย การยกตัวอย่าง การแนะนำ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาตามแนวทางวจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งให้ความสำคัญแก่การวิเคราะห์ภาษาตามเจตนาและบริบทที่เกี่ยวข้อง

1.3 แนวคิดเรื่องการเล่นทางภาษา

ผู้วิจัยพบว่า นอกจากการใช้ภาษาเพื่อแสดงเจตนาต่าง ๆ แล้ว ผู้เขียนยังเลือกใช้ “การเล่นทางภาษา” ซึ่งหมายถึง การจงใจใช้หรือจัดองค์ประกอบของภาษาเพื่อให้เกิดลักษณะที่แปลกแตกต่างไปจากการใช้ภาษาตามปกติ (อารยา ตั้งพิทักษ์มงคล 2561: 47) อันเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้งานเขียนของ “Roundfinger” สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเรื่องการเล่นทางภาษามาเป็น

แนวทางในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นจากเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”

ศิริพร ภักดีผาสุข (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อารยา ตั้งพิทักษ์มงคล 2561: 30-31) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการเล่นทางภาษาสามารถสรุปได้ดังนี้ การเล่นทางภาษาเป็นลักษณะภาษาที่เกิดจากความใส่ใจและความตั้งใจของผู้ใช้ภาษาที่สามารถดัดแปลงลักษณะทางภาษาบางประการออกมาอย่างสร้างสรรค์ จึงทำให้เกิดลักษณะทางภาษาที่แปลกใหม่ ทั้งนี้ ศิริพร ภักดีผาสุขได้กล่าวถึงการเล่นทางภาษาที่ปรากฏในวัฒนธรรมของไทย สามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ 1) การเล่นกับรูปภาษา หมายถึง การจัดการทางเสียงหรือรูปเขียน เพื่อให้มีลักษณะบางประการแปลกไปจากการใช้ภาษาโดยทั่วไป อาทิ การสร้างเสียงสัมผัสสระ การสร้างเสียงสัมผัสอักษร การพวนคำ การซ้ำเสียง 2) การเล่นกับความหมาย หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายในลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการสื่อความโดยทั่วไป อาทิ การใช้ความเปรียบต่าง ๆ เช่น อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อธิพจน์ เป็นต้น และ 3) การเล่นกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาและความหมาย หมายถึง การเล่นทางภาษาที่เกิดขึ้นจากการใช้ถ้อยคำที่สามารถสื่อความหมายในลักษณะที่แปลกไปจากถ้อยคำทั่วไป อาทิ การเล่นคำ การใช้ความกำกวมอย่างจงใจ การใช้คำเลียนเสียง การใช้วรรณรูป

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบว่า แม้ว่าจะมีผู้สนใจศึกษางานเขียนของसरारुธ เอ่งสวัสดิ์ หรือ “นิ่วกลม” อยู่บ้าง แต่ยังไม่ม้งานวิจัยเรื่องใดศึกษางานเขียนประเภทความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจ อีกทั้งยังไม่ม้งานวิจัยใดที่เคยศึกษากลุ่มข้อมูลงานเขียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของนิ่วกลมมาก่อนเช่นกัน

งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักเลือกศึกษาจากกลุ่มข้อมูลงานเขียนประเภทสารคดีและกวีนิพนธ์ของ “นิ่วกลม” เท่านั้น และมักจะเป็นการศึกษาจากมุมมองด้านวรรณกรรมหรือวรรณคดีเป็นส่วนใหญ่มาก เช่น งานวิจัยเรื่อง “วัจนลีลาของนิ่วกลมในหนังสือรวมสารคดีเรื่อง “อาจารย์ในร้านคุกกี้” ของปาริฉัตร พยุหุศรี (2565) ที่สนใจวิเคราะห์วัจนลีลาของ

นิ่วกลมจากสารคดีจำนวนทั้งสิ้น 40 เรื่อง โดยมีงานวิจัยของกันยารัตน์ ผ่องสุข (2553) ที่ศึกษาเรื่อง “เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของ “นิ่วกลม” เพียงเรื่องเดียวที่ศึกษาจากมุมมองด้านภาษาศาสตร์ภาษาไทย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลจากงานเขียนประเภทสารคดีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น มิได้ศึกษา กลุ่มข้อมูลประเภทความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจแต่อย่างใด ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูล ที่ผู้วิจัยมองว่าทันสมัยและน่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หากมีการศึกษาความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊ก เพจ “Roundfinger” ซึ่งเป็นงานเขียนอีกประเภทหนึ่งของสรารุธ เอ็งสวัสดิ์ หรือ “นิ่วกลม” ที่ทันสมัยและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง เพื่อเพิ่มเติมงานวิจัย และนำเสนอ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานเขียนของสรารุธ เอ็งสวัสดิ์ หรือ “นิ่วกลม” ตามแนวภาษาศาสตร์ภาษาไทยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อวงวิชาการต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจำแนกวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. สืบค้นแนวคิด ทฤษฎี เอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ที่เผยแพร่ออนไลน์ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 ถึง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจำนวน 12 เดือน ซึ่งเป็นช่วงเวลา หลังจากที่ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 *ผ่อนคลายมาตรการป้องกันและควบคุมโรคโควิด-19* มากขึ้น หรืออาจเรียกว่าเป็นช่วง “post-Covid” โดยผู้วิจัยรวบรวมเฉพาะข้อมูลที่มีจำนวนผู้กดไลค์ (like) มากกว่า 5,000 ครั้งขึ้นไป รวมความเรียงเสนอความคิดเห็น จำนวนทั้งสิ้น 45 บท และจะศึกษาเฉพาะ ส่วนที่เฟซบุ๊กเพจนำเสนอด้วยข้อความเท่านั้น

1. วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์แนวคิดในความเรียงเสนอความคิดเห็นจากเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ผู้วิจัยจะนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปริศนาเป็นแนวทางในการศึกษา อันได้แก่ แนวคิดเรื่อง “ใจความหลัก-ใจความรอง (theme-rheme)” กล่าวคือ ผู้วิจัยจะพิจารณาว่า จุดเริ่มของข้อความที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ หรือ “ใจความหลัก” เป็นเรื่องใด และส่วนที่ต่อเนื่องจากใจความหลัก หรือ “ใจความรอง” มุ่งขยายความหรือให้รายละเอียดใจความหลักเรื่องใด เพื่อวิเคราะห์ว่า ผู้เขียนต้องการเสนอแนวคิดใดต่อผู้อ่าน เมื่อตัดสินแนวคิดที่ผู้เขียนนำเสนอได้แล้ว จากนั้นผู้วิจัยจะนำแนวคิดที่พบมาจัดกลุ่ม และนำเสนอเป็นผลการวิจัยต่อไป ส่วนในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดทางด้านวาทวิทยาปฏิบัติศาสตร์ และแนวคิดเรื่องการเล่นทางภาษามาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ กล่าวคือ ผู้วิจัยจะพิจารณาว่า ผู้เขียนใช้กลวิธีทางภาษาอะไรบ้างในการถ่ายทอดมุมมอง ประสบการณ์ หรือทัศนคติของตนต่อผู้อ่าน โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่า ผู้เขียนใช้ภาษาเพื่อแสดงเจตนาใดบ้างในการเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็น จากนั้นผู้วิจัยจะนำกลวิธีทางภาษาที่พบมาจัดกลุ่ม และนำเสนอเป็นผลการวิจัยต่อไป ทั้งนี้ ในการจัดกลุ่มกลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาของงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการเขียนทัศนปริศนา กลวิธีทางภาษาในงานเขียนของสราวุธ เฮ้งสวัสดิ์ (นิ้วกลม) กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในปริศนาการเขียน และกลวิธีการเล่นทางภาษาที่ปรากฏในวัฒนธรรมของไทยที่ศิริพร ภักดีผาสุข (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อารยา ตั้งพิทักษ์มงคล 2561: 30-31) ได้เสนอไว้มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะพิจารณาจากข้อมูลที่น่ามาศึกษาเป็นสำคัญ

2. เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

3. สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ 1. แนวคิดในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” และ 2. กลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิด²ในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่อง “ใจความหลัก-ใจความรอง (theme-rheme)” มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ กล่าวคือ ผู้วิจัยพิจารณาว่า จุดเริ่มของข้อความที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ หรือ “ใจความหลัก” เป็นเรื่องใด และส่วนที่ต่อเนื่องจากใจความหลัก หรือ “ใจความรอง” มุ่งขยายความ หรือให้รายละเอียดใจความหลักเรื่องใด ทั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากหน่วยที่เริ่มต้นประโยคหรือข้อความ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า หน่วยที่เริ่มต้นประโยคหรือข้อความในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” เป็นกลไกทางภาษาที่มักชี้ให้เห็นว่า แนวคิดที่ผู้เขียนจะนำเสนอต่อไปนั้นเป็นเรื่องใด

จากการศึกษาแนวคิดในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” สามารถจำแนกแนวคิดที่ผู้เขียนนำเสนอได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1.1 ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง 1.2 ด้านแนวคิดที่เกี่ยวข้องระหว่างตนเองกับผู้อื่น และ 1.3 ด้านแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง³

ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง การที่ผู้เขียนเสนอแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนที่ผู้เขียนเห็นว่าผู้อ่านควรปฏิบัติตาม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดมุมมองใหม่ ได้ข้อคิดและข้อเตือนใจ หรือเกิดการตระหนักรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ

² แนวคิดในงานวิจัยนี้ หมายถึง ข้อความที่ผู้เขียนถ่ายทอดมุมมอง ประสบการณ์ หรือทัศนคติของตนต่อผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดมุมมองใหม่ ได้ข้อคิดและข้อเตือนใจ หรือโน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อหรือปฏิบัติตามทัศนคติที่ผู้เขียนเสนอ

³ แนวคิดเกี่ยวกับตนเองในงานวิจัยนี้ หมายถึง การที่ผู้เขียนเสนอแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนให้ผู้อ่านนำไปปฏิบัติตาม ด้วยเหตุนี้ คำว่า “ตนเอง” ที่ปรากฏในชื่อหัวข้อนี้จึงไม่ได้หมายถึงผู้เขียน (Roundfinger) แต่เป็นการระบุถึงผู้อ่านที่นำแนวทางที่ผู้เขียนเสนอไปสร้างประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของตัวเอง

ดำเนินชีวิตของผู้อ่านต่อไป จากการศึกษาศาสนาสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง และ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง

จากการศึกษาความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” พบว่า ผู้เขียนเสนอแนวคิดว่า เมื่อผู้อ่านเผชิญกับปัญหา ความผิดหวัง ความไม่สบายใจ ความตึงเครียด หรือความทุกข์ยากใด ๆ ผู้อ่านควรจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง โดยการทำความเข้าใจ และมองปัญหาหรือเรื่องทุกข์ใจเหล่านั้นในมุมมองใหม่ที่ดีกว่าเดิม อันประกอบด้วย การสร้างความสุขให้กับชีวิต การมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต และการเข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

หากเป็นสมัยเรียนเราอาจรู้สึกว้าเหว่คือเป้าหมายที่ควรไปให้ถึง แต่ในวัยนี้กลับพบว่า ถ้ากล้าเสียแต่มีความสุขแบบดั่งยามไปบ้าง ชีวิตจะยืดหยุ่นและกำลังดี

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 8 ธ.ค. 2564)

ตัวอย่างนี้เสนอวิธีการสร้างความสุขให้กับชีวิต โดยการแนะนำให้ผู้อ่านทำความเข้าใจและมองความผิดหวังที่เกิดขึ้นในมุมมองใหม่ กล่าวคือ ผู้เขียนเล่าถึงเรื่องราวของตนเองในอดีตที่นัดเจอกลุ่มเพื่อนสนิทสมัยเรียน ภายหลังจากที่ทุกคนต่างแยกย้ายกันไปใช้ชีวิตตามเส้นทางเดินของแต่ละคน จากการสนทนากันผู้เขียนพบว่า ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนสนิทไม่มีใครให้คะแนนชีวิตตัวเองเต็ม 10 คะแนน ทั้ง ๆ ที่ในสมัยเรียนทั้งเขาและกลุ่มเพื่อนต่างก็วางเป้าหมายให้ชีวิตต้องสมบูรณ์แบบและไม่มีข้อผิดพลาด การที่ผู้เขียนบอกเล่ามุมมองในการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปตามช่วงวัยดังกล่าว เนื่องจากต้องการให้ผู้อ่านเห็นแนวทางการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเองด้วยการทำความเข้าใจและมองความผิดหวังที่เกิดขึ้นในมุมมองทางบวก เพื่อสร้างความสุขให้กับชีวิต ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เขียนเสนอและสอนใจให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ความไม่สมบูรณ์แบบของชีวิตมิใช่

ข้อผิดพลาด แต่เป็นเพียงเรื่องธรรมดาที่จะทำให้การดำเนินชีวิตมีชีวิตชีวา ยืดหยุ่น และ
พอดีมากกว่าเดิม

2) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง

จากการศึกษาความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ
“Roundfinger” พบว่า ผู้เขียนเสนอวิธีคิดและวิธีการในการใช้ชีวิตทั้งเรื่องส่วนตัว และ
เรื่องการทำงาน เพื่อพัฒนาชีวิตไปสู่ทางที่ดี หรือประสบผลสำเร็จอย่างที่คุณผู้อ่านมุ่งหวัง
อันประกอบด้วย การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง การรู้จักฟังคำตำหนิ การทำสิ่งต่าง ๆ
ด้วยใจรัก การรู้จักวางแผน และการอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่เหมาะสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

...ผมนึกถึงตอนที่สัมภาษณ์คุณกำภู ภูริภูวดล เมื่อครั้งทำรายการกับ
คุณกนกและคุณธีระ ซึ่งแตกต่างจากตอนจัดรายการกับคุณรัชนิยา สุทธิธรรม ราวกับคนละ
คน คุณกำภูบอกกับผมว่า “เวลาทำงานเราต้องรู้บทบาทของเรา ในรายการกับคุณกนกและ
คุณธีระ เขาเป็นพระเอก เราต้องเล่นบทตัวเสริม แต่เล่นให้ดีที่สุด รู้จังหวะ รู้หน้าที่ แต่พอ
ในรายการกับคุณรัชนิยา เราเป็นพระเอกก็ต้องเล่นให้สมบทบาทเช่นกัน”

บทบาทที่ฉันมีใช้เพียงในการแสดงหรือพิธีกรเท่านั้น หากยังหมายถึง
บทบาทในชีวิตการทำงาน หากเรารู้จักตำแหน่งตัวเอง รู้ว่าในเวลานี้ต้องทำหน้าที่อะไร เรา
จะสวมบทบาทนั้นได้พอเหมาะพอดี...

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 17 มิ.ย. 2565)

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนเสนอวิธีคิดและวิธีการเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองในเรื่อง
การทำงานด้วยการเสนอว่า หากผู้อ่านต้องการประสบความสำเร็จในการทำงาน ผู้อ่าน
พึงรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง กล่าวคือ ผู้อ่านต้องรู้ว่า ขณะปฏิบัติงานนั้น ๆ หน้าที่หรือ
บทบาทของตนคืออะไร และรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้นอย่างดีที่สุด จึงจะ
ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เขียนอ้างถึงประสบการณ์การทำงาน
ของคุณกำภู ภูริภูวดล ซึ่งเป็นพิธีกรที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียง โดยผู้เขียน

ได้ยกคำกล่าวของคุณกำภูที่เล่าว่า ในการทำงาน เขาต้องปรับตัวไปตามบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งที่ตนเองได้รับมอบหมาย

1.2 ด้านแนวคิดที่เกี่ยวข้องระหว่างตนเองกับผู้อื่น

ด้านแนวคิดที่เกี่ยวข้องระหว่างตนเองกับผู้อื่น หมายถึง การที่ผู้เขียนเสนอแนวทางเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อช่วยให้ผู้อ่านสามารถรักษาความสัมพันธ์และดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข จากการศึกษาสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม และ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใกล้ชิด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม

จากการศึกษาความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟชบุ๊กเพจ “Roundfinger” พบว่า ผู้เขียนเสนอให้ผู้อ่านทำความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นในสังคม เพื่อช่วยให้ผู้อ่านสามารถจัดการอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกต่อบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม อันประกอบด้วย *การยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน การไม่ตัดสินกัน และการหลีกเลี่ยงการปะทะเมื่อไม่พอใจกัน* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

ในชีวิตจะมีคนที่เราต้องปะทะด้วย ไม่ได้ผิดที่ใคร อาจเป็นเคมี ประวัติส่วนตัว ปุ่มหลัง หรืออะไรที่หล่อหลอมเรามาคนละแบบ ทำให้คิดคนละอย่าง หรืออาจเป็นนิสัย บุคลิก พฤติกรรมบางอย่างที่ขบเหลี่ยมกันจนต้องปะทะ ไม่ว่าจะคำพูด ความคิด หรือความรู้สึก

แน่นอน แผ่นได้แผ่น การปะทะมันเสียพลังงานทั้งกายใจ เลี่ยงได้เลี่ยง เลิกได้เลิก...

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟชบุ๊กเพจ Roundfinger, 30 พ.ย. 64)

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า การอยู่ร่วมกันในสังคม คนทุกคนย่อมแตกต่างกัน ทั้งด้านความคิดและพฤติกรรมการแสดงออก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความแตกต่างเหล่านั้น อาจทำให้คนในสังคมไม่พอใจกัน จนนำไปสู่ความขัดแย้งหรือการปะทะ ทว่าผู้เขียนมองว่า การยอมรับในความแตกต่าง และการหลีกเลี่ยงการปะทะ คือ วิธีการจัดการความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลในสังคมอย่างเหมาะสมที่ผู้อ่านพึงปฏิบัติตาม

2) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใกล้ชิด

จากการศึกษาความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” พบว่า ผู้เขียนชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใกล้ชิดทั้ง ในรูปแบบของครอบครัว เพื่อน คนรัก หรือบุคคลในที่ทำงาน ล้วนเป็นความสัมพันธ์ที่มี คุณค่า และผู้อ่านควรที่จะรักษาความสัมพันธ์ดังกล่าวไว้ ทั้งนี้ ผู้เขียนได้เสนอวิธีการในการ จัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใกล้ชิดไว้หลายวิธี เช่น การแสดงความรักต่อกันในวันที่ ยังมีโอกาส การไม่มีทิฐิต่อกัน การมอบพลังบวกให้แก่กัน เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

หนังสือหลายเรื่องที่พูดถึงเรื่องการย้อนเวลามักส่งสารกระซิบกับเราว่า ในขณะที่
ที่ยังทำได้ จงรักอย่างที่อยากรัก ขอโทษเมื่อทำผิด ขอขอบคุณให้เขาชุ่มชื่นใจ กอดเมื่ออยากให้
กำลังใจ และให้อภัยขณะที่เขายังได้ยืน

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 28 ม.ค. 65)

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลใกล้ชิด โดยการอ้างอิงถึงภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการย้อนเวลา ซึ่งมักส่งสารให้ ผู้ชมเห็นถึงคุณค่าของบุคคลใกล้ชิดก่อนที่จะหายไป เพื่อเตือนใจให้ผู้อ่านตระหนักถึง ความสำคัญของการแสดงความรักต่อกันในวันที่ยังมีโอกาส

1.3 ด้านแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ด้านแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน หมายถึง การที่ผู้เขียน ถ่ายทอดสภาพสังคมที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน เพื่อให้คนในสังคมเกิดการตระหนักรู้และ

ร่วมมือกันแก้ไข จากการศึกษาพบเพียง 2 ลักษณะเท่านั้น คือ ปัญหาความสิ้นหวังของ คนหนุ่มสาว และ ปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

ช่วงสามปีมานี้ สิ่งที่พบเจอผ่านสเตตัสของเพื่อนรุ่นน้องสะท้อนอารมณ์ ทำนองเดียวกันออกมา นั่นคือ หมดแรง ท้อใจ เลย์ไปจนถึงสิ้นหวัง ผมคิดว่าความรู้สึกเช่นนี้ ไม่ได้เกิดจากตัวเอง หากเกิดจากความรู้สึกสะสมที่มีต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ การบริหารงานของรัฐบาล รวมถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่หมักหมมมาเนิ่นนาน...

นี่คือวัยที่เป็นกำลังสำคัญของสังคม จะน่าเสียดายแค่ไหนถ้าเราทำให้คน ในวัยนี้ต้องบอบช้ำ หมดไฟ หมดพลังสร้างสรรค์ มากกว่านั้นคือจิตตกหดหู่ไปจนถึงซึมเศร้า กลายเป็นหัวใจที่มีบาดแผล

(ข้อความความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 6 ก.ค. 2565)

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนชี้ให้เห็นภาพความสิ้นหวังของคนหนุ่มสาวที่เกิดขึ้นจากปัจจัย สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการบริหารงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อ สังคมเป็นวงกว้างหากไม่ได้รับการแก้ไข เนื่องจากคนวัยหนุ่มสาว คือ กลุ่มคนที่เป็น กำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ผู้เขียนกล่าวว่า “นี่คือวัยที่เป็นกำลังสำคัญของสังคม” และ “จะน่าเสียดายแค่ไหนถ้าเราทำให้ คนวัยนี้ต้องบอบช้ำ หมดไฟ...” เพื่อสร้างความตระหนักรู้และกระตุ้นให้คนในสังคมร่วมมือ กันหาหนทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. กลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาตามแนวทางวจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งให้ ความสำคัญแก่การวิเคราะห์ภาษาตามเจตนาและบริบทที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะพิจารณา ว่า ผู้เขียนใช้ภาษาเพื่อแสดงเจตนาใดบ้างในการเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า นอกจากการใช้ภาษาเพื่อแสดงเจตนาต่าง ๆ แล้ว ผู้เขียนยัง

จงใจใช้หรือดัดแปลงลักษณะทางภาษาบางประการ เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับงานเขียนของตน ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดเรื่องการเล่นทางภาษามาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาร่วมด้วย

จากการศึกษากลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” สามารถจำแนกกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้ได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 2.1 กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ และ 2.2 กลวิธีการเล่นทางภาษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์

กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ หมายถึง วิธีการทางภาษาที่ใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการสื่อสารบางประการ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง 2549: 47) จากการศึกษาคความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” พบว่า ผู้เขียนเลือกใช้กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์จำนวนทั้งสิ้น 7 กลวิธี เพื่อถ่ายทอดทัศนคติ และวิธีการใช้ชีวิตของตนเองแก่ผู้อ่าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การแสดงทรรศนะของตนเอง หมายถึง การที่ผู้เขียนประเมินค่าหรือเสนอความคิดเห็น หรือตัดสินว่าตนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อถ่ายทอดทัศนคติของตนเองแก่ผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6

การมองกว้างยังให้ประโยชน์อีกอย่าง คือ ไม่หมกมุ่นแต่กับตัวเอง เวลาที่เราเสียประโยชน์ บางทีมีคนอื่นได้ประโยชน์ ซึ่งดีต่อชีวิตของเขา กลับน่าชื่นชมดีใจไปกับเขาด้วยซ้ำ อีกอย่างคือมองไกล ยึดระยะเวลาออกไป อาจเห็นว่า เราเสียประโยชน์วันนี้ แต่จะได้ประโยชน์ในวันหน้า ล้มวันนี้เพื่อแข็งแรงในวันหน้า แบบนี้ก็มีอยู่บ่อย ๆ

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 7 ธ.ค. 64)

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนเสนอแนวคิดให้ผู้อ่านปรับมุมมองเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา ด้วยการชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่า การจมอยู่กับความทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่แนวทางปฏิบัติที่ดี ทว่าผู้อ่านควรถอยออกมามองความทุกข์ หรือปัญหาเหล่านั้นด้วยมุมมองที่

กว้างขึ้น ซึ่งย่อมจะส่งผลให้ผู้อ่านมีกำลังใจ หรือสามารถคิดหาวิธีในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีสติมากยิ่งขึ้น จะเห็นว่า ผู้เขียนประเมินค่าแนวทางในการจัดการความคิดหรือความรู้สึกที่ผู้เขียนเสนอต่อผู้อ่านในทางบวก ดังที่ผู้เขียนกล่าวว่า “การมองกว้างยังให้ประโยชน์อีกอย่าง คือ ไม่หมกมุ่นแต่กับตัวเอง” เพื่อชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงประโยชน์ของแนวทางการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้อ่านพึงนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

2) การอ้างอิง หมายถึง การที่ผู้เขียนนำเรื่องราว ประสบการณ์ บทสนทนา หรือข้อความ ทั้งที่เกิดขึ้นในอดีตของผู้เขียนเอง หรือเป็นเรื่องราวของบุคคลอื่น มาใช้ประกอบในงานเขียน เพื่อถ่ายทอดทัศนคติของตนเองแก่ผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7

ครั้งหนึ่งที่คุณตันทำทอล์กโชว์ คุณตันเล่าว่า “ตอนก่อร่างสร้างตัวก็พยายามฟัง อ่าน ดูคนที่ประสบความสำเร็จ แล้วพยายามเลียนแบบ แต่พอทำตามได้ช่วงหนึ่งก็ได้คำตอบว่า เราไม่สามารถเลียนแบบความสำเร็จใครได้ เพราะมันมีความเฉพาะตัวมาก สิ่งที่เราทำได้ดี เราอาจทำแล้วไม่ได้ผลอย่างเขา” เป็นคำพูดที่ผมจำได้แม่น

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 10 ธ.ค. 65)

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดแนวคิดที่ว่า ความสำเร็จไม่มีสูตรตายตัว จึงนำข้อความของคุณตัน ภาสกรนที นักธุรกิจผู้ประสบความสำเร็จ ที่กล่าวว่า “เราไม่สามารถเลียนแบบความสำเร็จใครได้ เพราะมันมีความเฉพาะตัวมาก” มาใช้ประกอบในงานเขียน เพื่อสนับสนุนทรรศนะของตนเองให้ดูมีน้ำหนัก

3) การยกตัวอย่าง หมายถึง การที่ผู้เขียนนำตัวอย่างเหตุการณ์ หรือกลุ่มบุคคลที่สัมพันธ์กับทรรศนะที่ผู้เขียนเสนอ มาใช้ประกอบในงานเขียน เพื่อทำให้ผู้อ่านเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ในการนำกลุ่มบุคคลมากล่าวถึง ผู้เขียนมักใช้รูปภาพแสดงการไม่ระบุอย่างชัดเจน เช่น บางคน หลายคน ผู้อาวุโสท่านหนึ่ง เพื่อนคนหนึ่ง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8

หลายคนหยิบเอาความคาดหวังของคนอื่นมาคาดหวังกับตัวเอง ทำให้
เหนื่อยล้ากับการวิ่งไล่ “มาตรฐาน” ดึงมของคนอื่น ที่มักแฝงตัวมาอยู่ในรูปแบบของ
“แบบอย่างแห่งความสำเร็จ” กลายเป็นว่าชีวิตของเราจะดี-ไม่ดี สวย-ไม่สวย สุข-ไม่สุขนั้น
ขึ้นอยู่กับสายตาคนอื่นไปหมด

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 12 ธ.ค. 2564)

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนกล่าวถึงกลุ่มบุคคลที่เป็นทุกข์ เนื่องจากนำตัวเองไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น จนกลายเป็นการสร้าง ความคาดหวังต่อตนเอง ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากอุปมา “หลายคน” เพื่อทำให้ผู้อ่านเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรมว่า การเข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง เป็นวิธีในการจัดการความรู้สึกของตนเองที่ผู้อ่านพึงปฏิบัติตาม

4) การเสนอแนวทาง หมายถึง การที่ผู้เขียนเสนอทางเลือกหรือวิธีการที่ผู้เขียนเห็นว่า จะเป็นประโยชน์หรือสามารถแก้ปัญหาที่ผู้อ่านกำลังเผชิญอยู่ได้ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9

...การปะทะมันเสียพลังงานทั้งกายใจ เลี้ยงได้เลี้ยง เลิกได้เลิก แต่ก็มีบางกรณีที่เราหนีไม่ได้ เพราะติดล็อกเงื่อนไขจำเป็น ส่วนตัวมีคำถามอยู่สามข้อ 1. เอาที่พี่สบายใจ 2. แปลงร่างเป็นหิน 3. ขอโทษและขอบคุณ...

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 30 พ.ย. 2564)

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนถ่ายทอดวิธีการที่ตนเองใช้เมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ อันได้แก่ “เอาที่พี่สบายใจ” “แปลงร่างเป็นหิน” และ “ขอโทษและขอบคุณ” เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อ่านนำไปปฏิบัติตาม หากประสบกับปัญหาเดียวกัน

5) การอธิบาย หมายถึง การที่ผู้เขียนขยายความหรือสรุปประเด็นที่ต้องการเสนอให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสาระที่ต้องการจะสื่อ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนมักนำกลวิธีการอธิบายมาใช้ในส่วนเริ่มหรือส่วนท้ายของบทความเรื่องนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10

ผมชอบถามผู้อาวุโสที่ผ่านโลกมามากกว่าว่า เราควรวางแผนอนาคตยังไง สรุปรวบใจความแล้ว ผมคิดว่าชีวิตที่ตื้นซ้นขึ้นอยู่กับคำหนึ่งคำที่ผมสนใจมาก นั่นคือคำว่า “แหว่ง”

ในชีวิตมีเรื่องมากมายที่ทำให้เราแหว่งไปซ้ายทีขวาที เป็นสภาวะที่
เดาไม่ได้ ไม่มั่นคง ซึ่งค้านกับธรรมชาติมนุษย์ที่ชอบความแน่นอน...

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟชบุ๊กเพจ Roundfinger, 22 ต.ค. 2565)

ตัวอย่างนี้ จะเห็นว่า ในย่อหน้าแรก ผู้เขียนกล่าวถึงคำว่า “แหว่ง” ซึ่งอาจทำให้ ผู้อ่านไม่เข้าใจว่าหมายถึงสิ่งใด ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงอธิบายความหมายของคำดังกล่าว ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เขียนขยายความคำว่า “แหว่ง” ว่า “เป็น สภาวะที่เดาไม่ได้ ไม่มั่นคง” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสารที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ

6) การตั้งคำถามให้ผู้อ่านถกคิด⁴ หมายถึง การที่ผู้เขียนใช้คำถามที่ ไม่ต้องการคำตอบ มาใช้ประกอบในงานเขียน เพื่อให้ผู้อ่านถกคิด ใคร่ครวญทบทวนะ ที่ผู้เขียนนำเสนอ หรือนำทบทวนะของผู้เขียนไปขบคิดต่อ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนอาจเป็น ผู้ตั้งคำถามเอง หรืออาจยกคำถามของผู้อื่นมากล่าวถึง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 11

จากคนเก่งค่อย ๆ ร่วงหล่นกลายเป็นคนสิ้นหวัง เราเสียโอกาสที่จะเกิด
จากพลังสร้างสรรค์ไปเท่าไรแล้ว?

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟชบุ๊กเพจ Roundfinger, 6 กรกฎาคม 2565)

⁴ ผู้วิจัยกำหนดให้กลวิธีการตั้งคำถามให้ผู้อ่านถกคิดเป็นกลวิธีทางวรรณคดีศาสตร์ เนื่องจากผู้เขียนอาจมีได้เลือกใช้ กลวิธีทางภาษานี้เพื่อมุ่งสร้างความโดดเด่นให้กับงานเขียนของตนเป็นจุดประสงค์หลัก ทว่า ผู้เขียนเลือกใช้กลวิธี ทางภาษานี้โดยมีเจตนาที่สำคัญ คือ เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้ใคร่ครวญทบทวนะที่ผู้เขียนนำเสนอ หรือนำทบทวนะของ ผู้เขียนไปขบคิดต่อ

ตัวอย่างนี้ ผู้เขียนแทรกคำถามในบทความที่ต้องการชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เมื่อสังคมปล่อยให้คนหนุ่มสาวสิ้นหวัง ดังข้อความว่า “เราเสียโอกาสที่จะเกิดจากพลังสร้างสรรค์ไปเท่าไรแล้ว?” ซึ่งเป็นคำถามที่ผู้เขียนเป็นผู้ถามเอง โดยมีได้ต้องการคำตอบจากผู้อ่านแต่อย่างใด ทว่า ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านนำทฤษฎีของตนไปขบคิดต่อเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักรู้ เห็นคล้อยตาม และร่วมมือกันแก้ไขปัญหา

7) การปลอบประโลม หมายถึง การที่ผู้เขียนใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อ่าน เช่น ไม่เป็นไร ว่ากันใหม่ ก็ธรรมดา แค่นี้ก็ดีแล้ว ใจเย็น ๆ เป็นต้น เพื่อสร้างกำลังใจให้แก่ผู้อ่าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนมักใช้กลวิธีทางภาษานี้ในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเองดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 12

- แต่ไม่เป็นไร เราทุกคนก็เคยอยู่ผิดที่มาก่อนทั้งนั้น

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 30 พ.ย. 2564)

- แก่ได้บ้าง-ไม่ได้บ้าง ก็ธรรมดา ไม่เป็นไรหรอก ยังมีแรง ยังมีพละกำลัง ยังมีงานหน้า ว่ากันใหม่

- แก่เท่าที่แก่ได้ เราแก่เท่าที่เราแก่ในวันนี้แหละ ค่อย ๆ เก่งขึ้น แก้ปัญหาได้ดีขึ้น ใจเย็น ๆ

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 29 พ.ย. 2564)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง โดยการใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อ่าน ดังจะเห็นได้จากข้อความว่า “แต่ไม่เป็นไร” “ก็ธรรมดา” “ไม่เป็นไรหรอก” “ว่ากันใหม่” “ค่อย ๆ เก่งขึ้น” และ “ใจเย็น ๆ” เพื่อปลอบประโลมและให้กำลังใจแก่ผู้อ่านที่อาจกำลังเผชิญกับปัญหา ความผิดหวัง ความไม่สบายใจ ความตึงเครียด หรือความทุกข์ยากต่าง ๆ

2.2 กลวิธีการเล่นทางภาษา

การเล่นทางภาษา หมายถึง การจงใจใช้หรือจัดองค์ประกอบของภาษา เพื่อให้เกิดลักษณะที่แปลกแตกต่างไปจากการใช้ภาษาตามปกติ (อารยา ตั้งพิทักษ์มงคล 2561: 47) จากการศึกษาความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” พบว่า นอกจากผู้เขียนจะใช้กลวิธีทางวรรณปฏิบัติศาสตร์ เพื่อเสนอทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของตนเองแล้ว ผู้เขียนยังใช้กลวิธีการเล่นทางภาษา เช่น การสรุปด้วยคำคม การซ้ำคำ การใช้คำตรงกันข้าม เป็นต้น กลวิธีทางภาษาเหล่านี้จัดเป็นกลวิธีการเล่นทางภาษา เนื่องจากเป็นความจงใจของผู้เขียนที่เลือกสรรการใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ จนเกิดเป็นความแปลกใหม่ เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับงานเขียนของตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 13

เมื่อทุกข์เกิดเพราะสองด้วยมาโคร ให้เวลาตัวเองสักนิดเพื่อเปลี่ยนเลนส์
สิ่งที่เห็นย่อมเปลี่ยนไป

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 7 ธ.ค. 2564)

ตัวอย่างนี้ปรากฏในส่วนสรุปของบทความที่ผู้เขียนโน้มน้าวให้ผู้อ่านมองความทุกข์ที่เกิดขึ้นด้วยมุมมองใหม่ ข้อความในตัวอย่างสามารถจัดเป็น “คำคม” ตามการให้ความหมายของพจนานุกรมวรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2545: 156) ที่กล่าวว่า “คำคม” หมายถึง “คำกล่าวที่เป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง มักมีขนาดสั้น และมีการเรียบเรียงให้สะดุดใจหรือให้ข้อคิด ชวนคิด แสดงให้เห็นความคิดอันคมคายของผู้กล่าว” ทั้งนี้ ในการเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ผู้เขียนมักสรุปความคิดของตนด้วยคำคม เพื่อเน้นย้ำให้ทรรศนะที่นำเสนอชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกลวิธีการเล่นทางภาษาที่ผู้เขียนต้องการสร้างความสะดุดใจต่องานเขียน ทำให้ผู้อ่านจดจำและเข้าใจทรรศนะของผู้เขียนได้ง่าย โดยมีต้องอธิบายด้วยข้อความขนาดยาว

ตัวอย่างที่ 14

- เหมาะคืองาม เหมาะคืออร่อย เหมาะคือสบาย เอาให้เหมาะ

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 22 ก.ย. 2565)

- เราต่างดำเนินไปจุดต่าง ๆ ในโลก ต่างจุด ต่างใจ ต่างความหมาย...
ต่างจุด ต่างเวลา ต่างเงื่อนไข ต่างคน ต่างกันไป ต่าง ๆ

- ชนะก็ลวงตา ดีกว่าก็ลวงตา

(ข้อมูลความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ Roundfinger, 30 ส.ค. 2565)

ตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นกลวิธีการซ้ำคำ ซึ่งหมายถึง การใช้คำหรือพยางค์เดิมซ้ำอีกครั้ง (อารยา ตั้งพิทักษ์มงคล 2561: 54) ดังจะเห็นได้จากคำว่า “เหมาะ” ซึ่งปรากฏในตำแหน่งต้นคำและท้ายคำ เช่นเดียวกับคำว่า “ต่าง” ซึ่งปรากฏทั้งในตำแหน่งต้นคำและท้ายคำ และคำว่า “ลวงตา” ซึ่งปรากฏอยู่ในตำแหน่งท้ายคำ กลวิธีทางภาษานี้เน้นเป็นการเล่นทางภาษาที่ช่วยสร้างความโดดเด่นให้กับความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” อย่างมาก อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเน้นย้ำให้ทรรคนะที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอต่อผู้อ่านชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษา “แนวคิด” และ “กลวิธีทางภาษา” ในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ว่า ภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ผู้เขียนจะนำเสนอแนวคิดเรื่องใดบ้าง และใช้กลวิธีทางภาษาอะไรบ้าง และจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษา “แนวคิด” ที่ปรากฏในเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” สามารถสรุปความถี่ของแนวคิดที่ผู้เขียนนำเสนอ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แนวคิดในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”

ลำดับ	แนวคิด	ความถี่	ร้อยละ
1.	แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง	33	70.21
	1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง	28	59.57
	1) การสร้างความสุขให้กับชีวิต	14	29.79
	2) การมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต	7	14.89
	3) การเข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง	7	14.89
	1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง	5	10.64
2.	แนวคิดที่เกี่ยวข้องระหว่างตนเองกับผู้อื่น	12	25.53
	2.1 การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม	7	14.89
	1) การยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน	4	8.50
	2) การไม่ตัดสินกัน	2	4.26
	3) การหลีกเลี่ยงการปะทะเมื่อไม่พอใจกัน	1	2.13
	2.2 การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใกล้ชิด	5	10.64
	1) การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว/เพื่อน/คนรัก	3	6.38
	2) การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในที่ทำงาน	2	4.26
3.	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน	2	4.26
	3.1 การสิ้นหวังของคนหนุ่มสาว	1	2.13
	3.2 การไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง	1	2.13
รวม		47	100.00

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดในเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง แนวคิดที่เกี่ยวข้องระหว่างตนเองกับผู้อื่น และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน เพื่อเสนอทัศนคติและวิธีการจัดการชีวิตในสังคมปัจจุบันให้กับผู้อ่าน ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาดังกล่าวกับลักษณะงานเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในช่วงก่อนเกิดการระบาด

ของโรคโควิด-19 ผู้เขียนมักนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเรียนรู้หรือสร้างความเข้าใจชีวิตผ่านการออกไปท่องเที่ยวหรือผจญภัยในโลกกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกันยารัตน์ ผ่องสุข (2553) ที่พบว่า เนื้อหาในงานเขียนสารคดีของนักกล่มักนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการนำเสนอพรรณนาของผู้เขียนต่อสิ่งที่เขาพบเห็นระหว่างการเดินทาง ลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สถานการณ์โรคระบาดครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นนี้ ส่งผลต่อการนำเสนอทัศนคติในความเรียงเสนอความคิดเห็นของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” เช่นกัน

2. เมื่อพิจารณาความถี่การปรากฏของแนวคิดที่ผู้เขียนเลือกมานำเสนอเพิ่มเติม ยิ่งสนับสนุนให้เห็นถึงการมองโลกและชีวิตที่เปลี่ยนไปของนักกล่มภายหลังการเกิดโรคระบาดอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า “Roundfinger” มุ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ด้วยความถี่สูงที่สุดอย่างชัดเจน อันประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของ ตนเอง ซึ่งพบด้วยความถี่สูงถึงร้อยละ 59.57 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างมาก ทั้งในด้านวิถีการใช้ชีวิต ด้านการทำงาน ด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงด้านสภาวะจิตใจ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงต้องการถ่ายทอดทัศนคติและวิถีการใช้ชีวิตของตนเองที่ปรับให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันแก่ผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านยอมรับสภาพและรู้จักจัดการกับความคิด อารมณ์ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นท่ามกลางสถานการณ์ที่ตึงเครียดนี้

3. อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19 “Roundfinger” จะมุ่งเน้นนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดหรือความรู้สึกของตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งอาจมีผลมาจากการดำเนินชีวิตในรูปแบบ “ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)” ที่ผู้คนในสังคมอาจไม่สามารถปฏิสัมพันธ์กันได้ปกติตามเดิม ทว่าผู้เขียนก็ยังคงสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นด้วยความถี่รองลงมา ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้สถานการณ์โรคระบาดครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นนี้อาจจะส่งผลให้ผู้คนในสังคม

มีความเป็นปัจเจกมากขึ้น แต่สังคมไทยก็ยังคงมีลักษณะเป็นสังคมที่มีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพา (an interdependent view of self) ตามแนวคิดของมาร์คัสและคิตายามะ (Markus and Kitayama, 1991) ที่อธิบายว่า คนในสังคมที่มีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพา จะเน้นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน เนื่องจากมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคม

4. ด้านการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” สามารถสรุปความถี่ของแนวคิดที่ผู้เขียนนำเสนอ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 กลวิธีทางภาษาในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger”

ลำดับ	แนวคิด	ความถี่	ร้อยละ
1.	กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์	391	80.12
	1.1 การแสดงทริศณะของตนเอง	124	25.41
	1.2 การอ้างถึง	77	15.78
	1.3 การยกตัวอย่าง	64	13.11
	1.4 การเสนอแนวทาง	57	11.68
	1.5 การอธิบาย	46	9.43
	1.6 การตั้งคำถามให้ผู้อ่านฉุคคิด	14	2.87
	1.7 การปลอบประโลม	9	1.84
2.	กลวิธีการเล่นทางภาษา	97	19.88
รวม		488	100.00

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในการเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ผู้เขียนเลือกใช้ทั้งกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อบรรลุดุประสงค์ของผู้เขียนที่ต้องการถ่ายทอดทัศนคติและวิธีการใช้ชีวิตของตนเองแก่ผู้อ่าน และกลวิธีการเล่นทางภาษาเพื่อสร้างจุดเด่นให้กับเฟซบุ๊กเพจของตน ควบคู่กันไป

5. จากการวิเคราะห์ความถี่การปรากฏของกลวิธีทางภาษา จะเห็นว่า ผู้เขียนมักเลือกใช้การแสดงทรรศนะของตนเอง และ การอ้างถึง ด้วยความถี่สูงที่สุดสองอันดับแรก ซึ่งแตกต่างจากลักษณะงานเขียนความเรียงเสนอความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเพจช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 กล่าวคือ ในช่วงก่อนเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ผู้เขียนมักใช้กลวิธีการใช้ความเปรียบด้วยการนำสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นระหว่างการเดินทางมาเปรียบเทียบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าใจทรรศนะของตนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่เปลี่ยนไปน่าจะมีผลมาจากการประกาศใช้มาตรการปิดเมือง และการดำเนินชีวิตในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ ที่สร้างข้อจำกัดในเรื่องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้เขียนเป็นอย่างมาก

6. เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร กล่าวได้ว่า การที่ผู้เขียนเลือกใช้กลวิธีแสดงทรรศนะของตนเอง และ การอ้างถึง ในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) นั้น ช่วยให้ผู้เขียนถ่ายทอดทัศนคติและวิถีการใช้ชีวิตของตนเองแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี เนื่องจากกลวิธีแสดงทรรศนะของตนเองเป็นวิธีการสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนสามารถเสนอมุมมองการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงประเด็น ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสารที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารโดยง่าย

ส่วนกลวิธีการอ้างถึง ก็เป็นวิธีการสำคัญที่มีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเชื่อและปฏิบัติตามข้อเสนอของผู้เขียน เนื่องจากเป็นกลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าทรรศนะของผู้เขียนมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ เพราะมีการอ้างถึงหลักฐานที่นำมาสนับสนุนอย่างชัดเจน

7. ผลการศึกษา “แนวคิด” และ “กลวิธีทางภาษา” ในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อดังกล่าว 2 ประการ คือ 1. เป็นช่องทางในการนำเสนอแนวคิดและประสบการณ์การดำเนินชีวิตของผู้เขียนต่อผู้อ่าน และ 2. เป็นช่องทางในการสร้างกลุ่มผู้ติดตามในสื่อสังคมออนไลน์ให้กับ

ผู้เขียนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้พฤติกรรมการเสพสื่อของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป การศึกษา “แนวคิด” และ “กลวิธีทางภาษา” ในความเรียงเสนอความคิดเห็นช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (post-Covid) ของเฟซบุ๊กเพจ “Roundfinger” แสดงให้เห็นว่า การระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลทั้งต่อวิถีคิดและวิธีการถ่ายทอดความคิดของผู้เขียน การศึกษานี้ นอกจากจะช่วยแสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญและบทบาทของการใช้ภาษาในบริบทสังคมไทยสมัยใหม่ที่ผู้ผลิตสื่อต้องปรับตัวให้เท่าทันยุคสมัยแล้ว ยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สถานการณ์โรคระบาดครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นนี้ มิได้สร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อวงการผลิตสื่อและงานเขียนของสังคมไทยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กันยารัตน์ ผ่องสุข. 2553. **เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของ “นั้วกลม”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทิมา อังคพณิกิจ. 2557. **การวิเคราะห์ข้อความ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2549. **มองคัทลียาจะจำจากมุนนักภาษา: เนื้อหาและกลวิธี**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2555. **เอกสารคำสอนรายวิชา 2201783 การวิเคราะห์ภาษาไทย ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารสำเนา).

ปาริฉัตร พยุศรี. 2565. “**วจนลีลาของนั้วกลมในหนังสือรวมสารคดีเรื่อง “อาจารย์ในร้านคุกกี้”**”. ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 13(1): 120-144.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2545. **พจนานุกรมวรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

อารยา ตั้งพิทักษ์มงคล. 2561. **คำคมร่วมสมัยในสื่อสังคมออนไลน์: การวิเคราะห์ กลวิธีทางภาษา แนวคิด และองค์ประกอบของการสื่อสาร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Markus, H. R. & Kitayama, S. 1991. “Culture and the Self: Implications for Cognitive, Emotional, and Motivation”. *Psychological Review* 98(2): 224-253.